

Ohjaajan päiväkirja - Psyykkisen turvallisuuden merkitys lastensuojelun sijaishuollossa toteu- tuvassa työssä

Marika Lehtomäki-Tynjälä

2024 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, composed of three segments: a pink segment on the left, a blue segment in the middle, and a teal segment on the right.

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Ohjaajan päiväkirja - Psyykkisen turvallisuuden merkitys lasten-
suojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä**

Marika Lehtomäki-Tynjälä
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Lokakuu 2024

Marika Lehtomäki-Tynjälä

Ohjaajan päiväkirja - Psyykkisen turvallisuuden merkitys lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä

Vuosi

2024

Sivumäärä

79

Päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä tarkasteltiin psyykkisen turvallisuuden merkitystä lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä toteutuvassa työssä. Opinnäytetyön tavoite oli tukea asuinyksikön työyhteisön ammatillista kehitystä korostamalla psyykkisen turvallisuuden merkitystä osana lapsen hyvinvointia. Opinnäytetyön toimeksiantajana ja työelämän yhteistyökumppanina toimi työnantajani, Familiar Oy.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli autoetnografia. Tutkimus toteutui kirjallisen päiväkirjaraportoinnin avulla lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä kahdeksan viikon aikana. Opinnäytetyön jokaiselle viikolle oli määritelty teema, jonka näkökulmasta päiväkirjaraportointiin kirjattiin työvuoroissa toteutuneet havainnot lapsen psyykkisestä turvallisuudesta. Jokaisen viikon päätteeksi koostettiin viikkoanalyysi, jossa autoetnografian avulla kootulle tutkimusmateriaalille rakennettiin tietoperustaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden, sosiaali- ja terveydenhuoltoa ohjaavien lakien, traumainformoidun työotteen sekä asuinyksikössä toteutuvan hoitomallin avulla.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön kokonaisuus kehittää työyhteisön traumatietoisuutta, ja luo siten lapselle turvallista kasvuympäristöä. Päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä tarkasteltu traumainformoitu työote voi avata sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölle uudenlaisen näkökulman lapsen psyykkisen turvallisuuden huomioimiseen ja sen merkitykseen.

Asiasanat: psyykinen turvallisuus, turvallinen kasvuympäristö, lastensuojelun sijaishuolto, traumainformoitu työote, traumatietoisuus

Laurea University of Applied Sciences
Degree Programme of Social Services
Bachelor of Social Services

Abstract

Marika Lehtomäki-Tynjälä

Instructor's Diary - The Significance of Emotional Security in a Child Welfare Institution

Year

2024

Pages

79

The purpose of this diary-based Bachelor's thesis was to examine and analyze the significance of emotional security in a child welfare institution. The objective of the thesis was to strengthen professional competence and growth of the work community in a child welfare institution by emphasizing the significance of emotional security as a part of child's comprehensive welfare. The commissioner of this thesis was Familiar Ltd.

The method of the diary-based thesis was autoethnography. The analysis was carried out by observing and writing daily reports about the work in a child welfare institution over a period of eight weeks. The diary reporting was accomplished by weekly themes, which also gave perspectives to observing the child's emotional security. Weekly analyses included reviewing and analyzing the gathered research materials, which were reinforced with professional literature, Social- and Health Care Acts and the care model of the child welfare institution.

The results of the thesis elaborate work community's trauma awareness and creates a safe growth environment for a child. The thesis also examined the trauma-informed approach to give new insights for social and healthcare professionals into recognizing the significance of a child's emotional security.

Keywords: emotional security, safe growth environment, child welfare, trauma-informed approach, trauma awareness

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Nykytilanne.....	8
2.1	Työn kehittäminen	9
2.2	Opinnäytetyön tavoitteet	9
2.3	Autoetnografia.....	10
2.4	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	11
2.5	Kuvaus työstä ja ammatillisesta osaamisesta	12
2.6	Vuorovaikutustaidot	13
2.7	Sidosryhmät	14
3	Lapsen kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta huolehtiminen lastensuojelun avulla	15
3.1	Sijaishuollon avulla turvataan lapsen kasvua ja kehitystä	18
3.1.1	Lapsen avohuollon sijoituksen periaatteita	19
3.1.2	Lapsen kiireellisen sijoituksen periaatteita.....	20
3.1.3	Lapsen huostaanoton periaatteita	21
4	Sosionomi - sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö	22
5	Psyykinen turvallisuus osana lapsen kokonaisvaltaista turvallisuutta ja hyvinvointia	25
6	Lapsen traumaoireilu kertoo turvattomuuden kokemuksesta.....	32
7	Traumainformoidun työtteen periaatteita	36
8	Psyykkisen turvallisuuden avulla edistetään lapsen psyykkistä hyvinvointia	39
8.1	Auttajan inhimillisyys ja ammatillisuus	39
8.2	Auttajat luovat psyykkistä turvallisuutta	41
9	Traumainformoidun kohtaamisen lähtökohtia.....	42
10	Vakauttava työote tukee psyykkisen turvallisuuden kokemusta	44
11	Päiväkirjaraportointi.....	46
11.1	Viikko 1 Turvallinen arki lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä	46
11.2	Viikko 2 Sosionomi luo lapselle psyykkisesti turvallista kasvuympäristöä	52
11.3	Viikko 4 Asuinyksikön hoitomalli tukee lapsen psyykkistä turvallisuutta.....	59
11.4	Viikko 5 Kohti traumainformoidun työtteen toteuttamista	62
11.5	Viikko 6 Auttamistyön merkitys on tarjota lapselle turvaa	64
11.6	Viikko 7 Kohti traumainformoitua kohtaamista arjessa.....	67
11.7	Viikko 8 Vakaus on psyykkisen turvallisuuden kokemista	70
12	Pohdinta	72
	Kuvat	79

1 Johdanto

Päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä tarkastelen psyykkisen turvallisuuden merkitystä lastensuojelun sijaishuollossa toteutetussa työssä. Opinnäytetyön toimeksiantaja ja työelämän yhteistyökumppani on Familiar Oy, joka on yksityisten sosiaalipalveluiden palveluntuottaja.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön raportointi toteutuu kahdeksan viikon ajanjaksolla. Valitsin raportointiviikoille teemat, joiden avulla tarkastelen, kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi huomioida ja tukea lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta. Opinnäytetyössä koostan jokaisen viikon teemalle tietoperustaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden avulla. Teemoihin liittyvää tietoperustaa tarkastelen opinnäytetyöni kappaleissa 3-10.

Opinnäytetyön teemoissa tarkastelen lastensuojelun sijaishuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilön merkityksiä, psyykkistä turvallisuutta osana lapsen kokonaisvaltaista turvallisuutta hyvinvointia, lapsen traumaoireilua, lapsen psyykkisen turvallisuuden edistämistä, traumainformoitua työtettä ja -kohtaamista, sekä vakauttavan työtteen merkitystä. Merkittävä ja keskeinen teema opinnäytetyössä on traumainformoitu työote, jonka näkökulmasta lähestyn opinnäytetyöni teemoja.

Opinnäytetyön päiväkirjaraportointi sisältää havaintojen dokumentoinnin kahdeksan viikon ajanjaksolta. Havainnointi kohdentuu lapsen psyykkiseen oireilun näyttäytymiseen sekä asuinyksikön työyhteisön tarjoamaan tukeen, jolla edistetään lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta. Päiväkirjaraportoinnin yhteyteen koostetussa viikkoanalyysissä tarkastelen teemoja havainnoinnin tueksi koostetun ammattikirjallisuuden tietoperustan, asuinyksikössä toteutettavan hoitomallin ja menettelytapojen näkökulmasta.

2 Nykytilanne

Tässä kappaleessa kuvailen työtäni, työtehtäviäni ja ammatillista osaamistani. Kuvailen työn kehittämistä opinnäytetyön avulla, opinnäytetyön tavoitteita ja päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmää. Käsittelen myös opinnäytetyöni eettisyyttä ja luotettavuutta. Kuvailen työssä tarvittavia vuorovaikutustaitoja, työn sidosryhmiä ja niiden kanssa toteutuvaa yhteistyötä.

2.1 Työn kehittäminen

Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen kohtaa vaikeita elämäkokemuksia läpikäyneitä, traumatisoituneita lapsia. Ajattelen tämän asettavan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ammatillisuudelle erityisen tarpeen ammatillisen osaamisen ja kohtaamisen kehittämiseen psyykkisen turvallisuuden, traumatietoisuuden ja traumainformoidun työtteen toteuttamisen näkökulmasta. Opinnäytetyöni vastaa osaltaan tähän työyhteisön kehittämistarpeeseen.

Valitsin opinnäytetyöni aihealueen ensisijaisesti oman ammatillisen osaamisen ja ammatti-identiteettini kehityksen tueksi. Ammatillinen kehitys toteutuu yksilöllisesti ammatillisen itse-reflektion avulla, ja siten sekä ammatillisen kohtaamisen, että ammatillisen kehityksen toteutumiseksi ammattihenkilö tarkastelee ja kohtaa omaa sisäistä kokemusmaailmaansa. Psyykkinen turvallisuus tukee kokonaisvaltaisesti turvallista kasvuympäristöä, joka on lapsen oikeus. Koen opinnäytetyöni aihealueen äärimmäisen tärkeäksi, jokaisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudeksi ja kehittämiskohteeksi työssään.

Työyhteisössä opinnäytetyötäni hyödynnetään perehdytyksen ja kehityskeskusteluiden tukena. Opinnäytetyö tukee erityisesti työyhteisöömme saapuvaa uutta työntekijää, jolla ei ole aiempaa työkokemusta lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvasta työstä. Perehdytystä tukevat erityisesti kappaleet 3 ja 4, jotka tarkastelevat lastensuojelun tarkoitusta ja lakiperustaa, asuinyksikön toimintaa ja hoitomallia, menettelytapoja sekä sosiaalihuollon ammattihenkilön roolia. Kappaleissa 5-10 perehdyn syvällisemmin ammattikirjallisuuden tutkimustiedon avulla psyykkisen turvallisuuden merkitykseen. Opinnäytetyöni päiväkirjaraportointi havainnollistaa uuden työntekijän näkökulmasta lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemiseen ja sen huomioimiseen liittyviä tilanteita arjessa. Opinnäytetyön kokonaisuudesta rakentuva tietoperusta tukee uuden työntekijän työhön perehtymistä ja ammatillista kehitystä.

Tarkastelen opinnäytetyössäni traumainformoitua työtettä, jonka koen keskeiseksi lähestymistavaksi myös lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä. Traumainformoidun työtteen toteuttamiseen liittyy läheisesti traumatietoisuus, jonka avulla lisätään ymmärrystä traumasta, siihen liittyvästä oireilusta ja traumasta toipumisen tukemisesta. Opinnäytetyöni avulla haluan kehittää sekä omaa, että työyhteisöni traumatietoisuutta. (Linner Matikka & Hipp 2023, 175.)

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni avulla tarkastelen ja korostan lapsen psyykkisen turvallisuuden merkitystä. Psyykkinen turvallisuus tukee lapsen kokonaisvaltaista turvallisuutta ja hyvinvointia. Moniammatillisessa työyhteisössä jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattihenkilö osallistuu omakohtaisesti lapsen kokonaisvaltaisesti turvallisen kasvuympäristön luomiseen. (Heikkinen-Peltonen, Innamaa & Virta 2019, 10.)

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni keskeisin tavoite on traumatietoisuuden lisääminen sekä oman, että työyhteisöni ammatillisen kehityksen tukemiseksi. Traumatietoisuus lisää ymmärrystä myös psyykkisen turvallisuuden merkityksestä. Traumatietoisuuden lisäämisen avulla lapsen psyykkisen turvattomuuden kokemukseen voidaan vastata vakauttavalla, lapsen turvallisuuden tunnetta palauttavalla tavalla. (Linner Matikka & Hipp 2023, 175.)

Ammatillinen kehitys tukee ammattihenkilön kykyä olla lapselle turvallinen, läsnä oleva aikuinen. Ammatillinen kehitys toteutuu itsereflektion avulla, joka tarkoittaa oman toiminnan havainnointia. Siten opinnäytetyöni tavoitteeksi muodostuu sekä oman, että toisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden itsereflektion edistäminen. (Heikkinen-Peltonen ym. 2019, 57.)

Työyhteisössä opinnäytetyöni tavoite on toimia perehdytyksen tukena. Käsittelen opinnäytetyössäni keskeisiä aihealueita, jotka avaavat lastensuojelun sijaishuollon moniammatillisen työyhteisön toteuttamaa työtä. Opinnäytetyön kokonaisuus avaa erityisesti työyhteisömmme uusille ammattihenkilöille lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvan työn merkitystä, asuinyksikön hoitomallia, työmenetelmiä, hyveitä ja työyhteisömmme keskeisiä menettelytapoja, jotka tukevat työntekijän perehtymistä sekä ammatillista kehitystä työyhteisössä.

2.3 Autoetnografia

Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen ja Saari (1994, 77) kuvailevat päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmää, autoetnografiaa. Sen avulla tavoitellaan inhimillisen ymmärryksen lisäämistä, jota pyrin tukemaan opinnäytetyöni avulla. Valitsin opinnäytetyöni toteutusmuodoksi päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön, sillä autoetnografian kokonaisuus johdattaa itsereflektioon, joka mahdollistaa oman ammatillisen kehityksen ja ammatti-identiteetin rakentumisen. Autoetnografiassa tutkimus kohdentuu tutkijan omiin havaintoihin ja kokemuksiin, jota täydennetään, vahvistetaan ja perustellaan teoreettisen informaation avulla. Opinnäytetyöni tietoperustana hyödynnän sosiaali- ja terveysalan ammattikirjallisuutta. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Valitsin opinnäytetyön toteutusmuodoksi päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön, sillä autoetnografian tutkimusmenetelmän hyödyntäminen mahdollistaa ammatillista kehitystä tukevan kokonaisuuden, jossa yhdistyvät työelämän havainnot, ammattikirjallisuuden näkökulma sekä työyhteisössä toteutuva hoitomalli.

Opinnäytetyöni tutkimusaineiston olen kerännyt kahdeksan viikon ajan toteutuneen havainnointipäiväkirjan avulla. Havainnointipäiväkirjassa kuvailen ja pohdin psyykkiseen turvallisuuteen liittyviä tilanteita. Kananen (2017, 85) toteaa, että havainnointipäiväkirjan avulla tehdyn tutkimuksen yhteydessä toteutunut dokumentointi muodostaa havainnoinnin

tieteellisyyden. Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön autoetnografisen tutkimuksen kokonaisuus muodostuu siten päiväkirjaraportoinnin aikana tekemistäni havainnoista, ammattikirjallisuuden avulla koostamastani tietoperustasta sekä työelämässä muodostuneista havainnoista, kokemuksista ja pohdinnoista.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön on todettu soveltuvan opiskelijalle, joka työskentelee tulevilla ammattialallaan ja haluaa kehittää omaa työtään (Laurea-ammattikorkeakoulu 2023). Opinnäytetyön päiväkirjamuotoisen toteutuksen avulla haluan tukea sekä omaa, että työyhteisöni ammatillista kehitystä lisäämällä traumatietoisuutta ja korostamalla psyykkisesti turvallisen kasvuympäristön merkitystä lapselle.

2.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessin yhteydessä toteutettavaan tutkimukseen liittyy keskeisesti hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen, jonka peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuullisuus. Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta huolehditaan voimassa olevan tietosuojalainsäädännön, salassapidon, luottamuksellisuuden ja vaitiolovelvollisuuden ohjeistuksien noudattamisesta opinnäytetyön prosessin ajan. (Tutkimuseettinen neuvottelutoimikunta 2023.)

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön autoetnografisen tutkimusmenetelmän mukaisesti tutkimuksen tarkastelun kohteet liittyvät tutkijan omiin havaintoihin ja kokemuksiin (Kallinen & Kinnunen 2021). Opinnäytetyön tutkimus liittyy lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä toteutuvaan työhön, jolloin kahdeksan viikon ajanjaksolla toteutuneen päiväkirjaraportoinnin havainnointi kohdentuu myös asuinyksikön työyhteisöön ja lapsiin. Opinnäytetyön kokonaisuus, päiväkirjaraportointiin liittyvä havainnointi ja dokumentointi toteutuu siten, että asuinyksikköön, kollegoihin, asiakkaisiin ja heidän läheisiinsä sekä sidosryhmiin liittyvät yksityiskohdat säilyvät tunnistamattomina. Opinnäytetyön toteutuksessa huolehdin toimeksiantajan ja työyhteisökumppanin yksityiskohtaisesta anonymiteetistä. Toimeksiantaja on myöntänyt opinnäytetyölle tutkimusluvan ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista. Opinnäytetyön toteutuksessa noudatetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakiohjeistusta vaitiolovelvollisuudesta lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) mukaisesti. Opinnäytetyön toteutuksen yhteydessä ei kerätä henkilötietoja tai mitään tietoja, joista opinnäytetyöhön liittyvät henkilöt olisivat tunnistettavissa.

Vilka (2015 42, 53) kuvaa tutkimuseetiikkaan liittyvää epärehellistä toimintaa, jolloin piittaa-mattomuuden tai vilpin myötä syyllistytään vääristämään tai plagioimaan toisten tekemää tutkimustyötä. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan noudatan opinnäytetyöni toteutuksessa huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta sekä osoitan arvostusta toisia tutkijoita kohtaan merkitsemällä lähdeviitteet tarkoin opinnäytetyöni toteutuksen tukena käyttämistäni

aineistomateriaaleista. Opinnäytetyöhön liittyvää tutkimustyötä tehdessäni arvostan tutkimuseettisten ohjeistuksia samalla tavoin, kuin muitakin ammattieettisiä ohjeistuksia.

Vilkan (2015, 52) mukaan tutkimuseettisestä näkökulmasta toteutetun tutkimuksen aihevalinnan taustalla vaikuttaa yhä useammin jokin käytännöllisyyttä tukeva merkitys. Opinnäytetyöni aihealueen valinta perustuu ensisijaisesti oman ammatillisen kehityksen tukemiseen, mutta sen tavoite on koko moniammatillisen työyhteisön ammatillista kehitystä ja osaamista tavoitteleva, edistävä ja tukeva.

2.5 Kuvaus työstä ja ammatillisesta osaamisesta

Opinnäytetyön työyhteisön toimintaympäristö on lastensuojelun laitoshoidon asuinyksikkö. Asuinyksikön moniammatilliseen työryhmään kuuluu 14 sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöä. Asuinyksikössä työskentely toteutuu ympärivuorokautisesti ja työ on luonteeltaan kolmivuorotyötä. Lastensuojelutyö perustuu ensisijaisesti lastensuojelulain (417/2007) noudattamiseen ja asuinyksikön terapeuttiseen hoitomalliin. Asuinyksikkö profiloituu tukemaan psyykkisesti ja käytöshäiriöillä oireilevia lapsia. Lastensuojelun sijaishuollon työyhteisön ammatillinen erityisosaaminen muodostuu mielenterveys-, päihde-, ja käytöshäiriöistä kärsivien lasten hoidosta ja kasvatuksellisesta tuesta. Työnantaja ja työyhteisö tarjoavat työntekijälle perehdytystä, perehdytyskoulutuksia, asuinyksikön hoitomallin viitekehyskoulutusta sekä ammatillista osaamista ja kehittymistä tukevia työyhteisön sisäisiä koulutuksia.

Lastensuojelulain (417/2007) ohjeistuksen mukaisesti yksikkömme tarjoaa lapselle vakaan ja turvallisen kasvuympäristön. Asuinyksikön toiminta rakentuu turvallisen, vahvasti strukturoidun ja ennakoitun arjen ympärille, jossa lapsen arjen tukena ja turvana on aikuisten välittävä läsnäolo. Asuinyksikössä pyritään kodinomaiseen arkeen, jossa lapsen on turvallista kohdata ja läpikäydä normaaliin elämään sekä kehitysvaiheisiin kuuluvia erilaisia elämänvaiheita ja elämäntilanteita. Toiminnallisuus on suuressa roolissa asuinyksikön arjessa. Yhteisen toiminnallisuuden kautta lapsi saa kokea ja jakaa yhdessä aikuisen kanssa erilaisia uusia kokemuksia, oivalluksia ja tunteita. Toiminnallisuudessa kuullaan ja tuetaan lapsen omia toiveita ja kiinnostuksen kohteita sekä hyödynnetään laajasti aktiviteettien monipuolisuutta.

Lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti lastensuojelun sijaishuollon työhön sisältyy vanhemmuutta tukeva yhteistyö. Asuinyksikössä lapsi saa omaohjaajat, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä lapsen ja läheisten, sekä lapsen moniammatillisen yhteistyöverkoston kanssa. Omaohjaaja on lapselle vakaana, luotettava ja turvallinen aikuinen, joka ensisijaisesti perehtyy myös lapsen virallisesti hoidettaviin asioihin perusteellisemmin. Omaohjaaja osallistuu työyhteisön esihenkilön kanssa lapsen, läheisten ja lapsen sosiaalityöntekijän kanssa lapsen virallisten asioiden hoitamiseen. Lapselle laaditaan yhteistyössä yksilöllinen asiakassuunnitelma ja hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka sisältää lapsen hyvinvoinnin ja kuntoutumisen tukemisen suunnitelman sekä työskentelyn tavoitteet. Omaohjaaja laatii yhteistyössä lapsen läheisen kanssa

toimintakykymittarin sekä kuukausikoosteen, joiden avulla lapsen ja yhteistyöverkoston kanssa arvioidaan ja seurataan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Omaohjaaja osallistuu myös lapsen terveydenhoidollisiin, opiskeluun ja harrastuksiin liittyviin tapaamisiin.

Lastensuojelun sijaishuollon työtehtäviin kuuluu laajasti lapsen päivittäisestä terveydestä, mahdollisesta lääkehoidosta ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Työtehtäviin kuuluu myös lapsen arjen toimintojen toteutumisesta huolehtiminen; riittävästä ulkoilusta ja liikunnasta huolehtiminen, terveellinen ruokavalio, riittävä lepo ja uni, koulunkäynnin tukeminen, harrastuksiin tukeminen, hygienian hoitamisen toteutumisesta huolehtiminen sekä lapsen kannustaminen ja tukeminen sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen.

Hyvien ja sujuvien yhteistyötaitojen hallinta edesauttaa lapsen läheisverkoston sekä moniammatillisen verkostoyhteistyön jäsenenä toimimista. Keskeistä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä on hyväksyvä, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoisuutta, yksilöllisyyttä ja ihmisarvoa kunnioittava arvostava asenne ja kohtaaminen, sillä lastensuojelun sijaishuollon työtä toteuttavat ammatillaiset toimivat lapsille tärkeinä roolimalleina ja yhteiskunnassa vastuullisesti toimivan aikuisen esikuvina. (Familiar 2024.)

Työntekijänä koen olevani kehittämismyönteinen ja osallistun aktiivisesti työyhteisön jäsenenä työyhteisön kehittämiseen. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä tarvittavia vahvuuksia ja ominaisuuksia ovat itsensä johtamiseen liittyvät itsenäisen työskentelyn taidot, joiden rinnalla edellytetään vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja työskennellessä lapsen, läheisten, yhteistyöverkostojen ja moniammatillisen työyhteisön kanssa. Työkokemukseni perusteella lastensuojelun sijaishuollossa toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö hyötyy työssään tietoudesta psyykkiseen oireiluun, traumaoireiluun, mielialahäiriöihin sekä erilaisiin mielenterveyden ongelmiin liittyen. Työssä on keskeistä huomioida ammatillinen kehittyminen myös työhyvinvoinnin näkökulmasta. Omassa ammatillisessa kehityksessäni koen tällä hetkellä olevani matkalla kohti asiantuntijuutta. Aiempaan koulutustaustaani kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkinto ja psykoterapeuttiset valmiudet. Erityisenä kiinnostuksen ja kehittämisen kohteena ammatillisuudessani on pyrkimys terapeuttisen työotteen toteuttamiseen. Se näkyy työotteessani tavoitteena toteuttaa asiakkaan itsetuntemusta syventävää, voimavaroja lisäävää, eheyttävää ja korjaavaa työtä. Sosionomiopinnot tukevat ammatillista kehittymistäni tarjoten ammattitaidolleni vahvan perustan hyvinvointia ja osallisuutta edistävässä työssä.

2.6 Vuorovaikutustaidot

Kuten koko sosiaali- ja terveysalan, myös lastensuojelun sijaishuollon työn luonne vaatii vahvaa tunnetaitojen sekä vuorovaikutustaitojen hallintaa. Tietoa välitetään suurimmaksi osaksi ammatillisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen avulla arjen raportointihetkestä moniammatillisten verkostoneuvotteluiden yhteyteen. Vuorovaikutukselle asetetut vaatimukset ovat

suuret; ammatillisen kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tulee olla vastuullista, luotettavaa ja selkeää. Vuorovaikutuksen avulla välitetty tieto liittyy usein terveyteen ja hyvinvointiin.

Ammatillisen vuorovaikutuksen tulee olla kunnioittavaa, toimivaa sekä kannustavaa myös erilaisten persoonallisuuksien välillä. Työyhteisöön on tärkeää luoda psykologisesti turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, jossa työyhteisöön kuuluvat henkilöt voivat ilmaista mielipiteitään ja osallistua työyhteisön kehittämiseen. Työn kasvatuksellisesta näkökulmasta ammatillisen vuorovaikutuksen tulee olla vastuullista, selkeää ja johdonmukaista. Kasvatustyössä tapahtuvassa vuorovaikutuksessa korostuvat suuresti ammattilaisen kohtaamisen- ja tunnetaitojen selkeys, jossa on keskeistä huomioida lapsen ikätasoiset vuorovaikutuksen kyvyt ja ilmaisutaidot. (Sepänen 2021, 72-86.)

Ajattelen, ettei ammatillisessa tunne- tai vuorovaikutustaidoissa ja niiden hallinnassa ole koskaan valmis, vaan niihin liittyy aina kehittämisen varaa. Mielestäni sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisen on keskeistä tarkastella, tiedostaa ja tutkia omiin vuorovaikutustaitoihin liittyviä vahvuuksia ja kehittämisen kohteita ammatillisen itsetuntemuksen kautta, jonka avulla toisen henkilön kohtaaminen ikäryhmästä riippumatta voi muodostua arvostavammaksi ja kunnioitettavammaksi. Tiedostan omassa ammatillisessa kohtaamisessa ja vuorovaikutustaidoissa olevan myös vajavuuksia, ja siten on aina kehittämisen varaa. Erityinen oma mielenkiinnon ja kehittämisen kohde ammatillisessa vuorovaikutuksessani on traumainformoitu työote, jota käsittelem myös opinnäytetyön keskeisenä aihealueena. Traumainformoidun työotteen huomiointi ja kehittäminen johdattaa minua ammattilaisena pintaa syvempään pohdintaan kaikessa ammatillisessa kohtaamisessani; havainnoimaan toisen ihmisen käyttäytymiseen johtaneita, taustalla vaikuttaneita tekijöitä ainoastaan ulkoisesti näkyvän käyttäytymisen havainnoinnin sijaan. (Linner Matikka & Hipp 2023, 8.)

2.7 Sidosryhmät

Moniammatillisen sidosryhmien välisen yhteistyön avulla pyritään lapsen edun sekä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumiseen, tukemiseen ja edistämiseen. Ensisijaista lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä on yhteistyö moniammatillisen työyhteisön kesken sekä toteutuva yhteistyö lapsen ja läheisten kanssa. Yhteistyötä toteutetaan tiiviisti lapsen sosiaalityöntekijän ja moniammatillisen verkostoyhteistyön avulla. Lapsen opiskeluun ja hyvinvointiin liittyvää yhteistyötä toteutetaan lapsen opettajan, koulun henkilökunnan, koulu-terveydenhuollon sekä koulukuraattorin kanssa.

Lapsen terveydestä huolehditaan yhteistyössä terveydenhuollon palveluiden sekä erikoissairaanhoidon palveluiden kanssa. Terapeuttista yhteistyötä lasten kanssa toteuttavat fysioterapeutit, toimintaterapeutit ja psykoterapeutit. Lasten vapaa-aikaan liittyvän harrastustoiminnan henkilöstön kanssa toteutuva yhteistyö on aktiivista. Ammatillisen kehittymisen ja

työhyvinvoinnin näkökulmasta sidosryhmiksi muodostuvat myös työyhteisön työnhajaajat, kouluttajat, sekä eri yksiköiden välinen ammatillinen yhteistyö.

3 Lapsen kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta huolehtiminen lastensuojelun avulla

Lastensuojelulaki (417/2007) toteaa, että lapsella on erityinen oikeus suojeluun. Suojelu merkitsee turvaa, jolla on myös psyykinen ulottuvuus. Syvennyn tässä opinnäytetyössä lapsen psyykkisen turvallisuuden merkitykseen, ja tarkastelen tässä kappaleessa lastensuojelun tarkoitusta lapsen psyykkisen- ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Avaan lastensuojelun perustehtävää, tavoitetta, periaatteita ja keskeisiä käsitteitä voimassa olevan lastensuojelulain (417/2007) ja ammattikirjallisuuden avulla. Kuvailen myös lastensuojelun avohuollon tukitoimien tarkoitusta ja tavoitetta sekä sitä, milloin avohuollon tukitoimien tarjoaman avun todetaan olevan riittämätöntä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmasta.

Sisällytän tämän opinnäytetyön yhteydessä käyttämäni lastensuojelun sijaishuollon käsitteeseen ainoastaan lastensuojelun laitoshoidon yhteydessä toteutuvat tukimuodot. Opinnäytetyössä käyttämäni käsite lastensuojelun sijaishuolto liittyy siten avohuollon sijoitukseen, kiireelliseen sijoitukseen tai huostaanottoon silloin, kun lapsi sijoitetaan asumaan lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikköön.

Lastensuojelun tavoite

Suomen perustuslaki (731/1999) velvoittaa riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä terveyden edistämisen toteutumiseen. Siten tuetaan lapsen ensisijaisessa kasvatusvastuussa olevien henkilöiden mahdollisuuksia turvata lapsen huolenpidon, hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun toteutuminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelun käsikirja toteaa lapsi tarvitsevan aikuisten tukea ja huolenpitoa hyvinvointinsa ja tasapainoisen kehityksensä turvaamiseksi. Ensisijainen vastuu lapsen hoidosta, kasvatuksesta, huolenpidosta ja hyvinvoinnista kuuluu lapsesta kasvatusvastuussa oleville henkilöille, vanhemmille tai huoltajille. Heille kuuluu myös ensisijainen oikeus päättää, kuinka lapsen kasvatusta, huolenpitoa ja hyvinvointia toteutetaan. Lastensuojelun viranomaiset ovat velvollisia tukemaan lapsen vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja vanhemmuudessa. Lastensuojelun viranomaisen tehtävä on tukea ja edesauttaa lapsen läheisten mahdollisuutta kasvatustehtävän toteuttamiseen myös silloin, jos lapselle ja perheelle sovitaan järjestettävän lastensuojelulain ohjeistamia tukipalveluja. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Lapsen ja perheen tarvitseman lastensuojelun tuen tarpeen selvittely voi alkaa lapsen oman, lapsen huoltajan tai lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisen kautta, jolloin lastensuojelun työntekijä saa tiedon mahdollisessa lastensuojelun tuen tarpeessa olevasta lapsesta ja

perheestä. On tärkeää tehdä lastensuojeluilmoitus aina, jos lapsen tai perheen hyvinvoinnista herää huoli. Tietyt lastensuojelulaissa (417/2007) määritellyt ammattikunnat ja luottamustoi-
mien tahot ovat myös lain velvoittamia tekemään lastensuojeluilmoituksen tarvittaessa. (Ter-
veyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Lastensuojelun tarjoaman tuen avulla pyritään vaikuttamaan lapsen kasvuolosuhteisiin, huolenpitoon tai lapsen oman, kasvuun ja kehitykseen haitallisesti vaikuttavan käytöksen ehkäisemiseen. Lastensuojelun tuen tarkoituksena on toteuttaa korjaavaa työskentelyä, jonka avulla edistetään lapsen hyvinvointia. Lapsen läheisverkoston kanssa toteutetun yhteistyön avulla pyritään lapsen kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen kehittymisen tukemiseen. (Araneva 2018, 50.)

Lastensuojelun perustehtävät

Lastensuojelun perustehtäviin kuuluvat lapsen yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja lapsen suojeleminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelun käsikirja korostaa, ettei lastensuojelu ole ainoastaan viranomaisten toimintaa, vaan olisi tärkeää ymmärtää se koko kansaa koskettavana velvollisuutena. Lastensuojelun toteuttamisesta säätelee lastensuojelulaki (417/2007), joka velvoittaa turvaamaan lapsen oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen, kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen sekä erityiseen suojelemaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun keskeisiin periaatteisiin sisältyy lastensuojelulain (417/2007) mukainen velvoite lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Lastensuojelun keinoin tuetaan lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta ensisijaisesti vastaavia henkilöitä. Lastensuojelun tarjoaman tuen avulla pyritään ehkäisemään lapsen ja läheisten ongelmia sekä tarjoamaan tarvittavaa tukea riittävään varhain. Lastensuojelun tuen tarve arvioidaan lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti lapsen edun toteutumisen näkökulmasta.

Lapsen oikeudet ja lapsen etu

Kansainvälinen YK:n Lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan syyskuussa 1990. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Sopimus on toteutunut Suomessa laintasoisena vuodesta 1991. Lapsen oikeuksien sopimus turvaa lapsen oikeuden suojelemaan ja huolenpitoon. Lapsen erityinen oikeus suojelemaan velvoittaa aikuisia sekä varmistamaan lapsen oikeuksien toteutumisen, että suojelemaan lasta laiminlyönniltä. (Lapsen oikeudet 2024.)

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa sopimusvaltioita kunnioittamaan ja turvaamaan lapsille kuuluvat oikeudet. Sopimuksen perustaksi mainitaan neljä artiklaa, joiden pohjalta lapsen oikeudet rakentuvat:

- Lapsen etu
- Lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuksi
- Syrjimisen kieltö
- Lapsen oikeus elämään, henkiin jäämiseen sekä fyysiseen, psyykkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Lapsen edun toteutuminen on velvoite, joka asettaa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja lapsen oikeuksien toteutumisen ensisijaiseksi. Lapsen edun toteutumisesta ohjeistetaan lapsen oikeuksien sopimuksessa ja voimassa olevassa lastensuojelulaissa (417/2007). Lapsen etu veloitetaan huomioimaan kaikissa viranomaisten toteuttamien tukitoimien ja päätösten yhteydessä. (Lapsen oikeudet 2024.) Lapsen edun toteuttamista arvioitaessa lastensuojelulaki (417/2007) veloitaa kiinnittämään huomiota, kuinka lapselle mahdollistuu:

- Turvallinen, ikätasoinen, kehitystä ja hyvinvointia edistävä huolenpito
- Läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- Kokemus hoivasta, ymmärtämyksestä ja hellyydestä
- Lapsen toivomuksia ja taitoja vastaava koulutus
- Fyysinen ja psyykinen koskemattomuus
- Itsenäistyminen ja ymmärrys vastuullisuudesta
- Osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeissa asioissa
- Oman kielen, kulttuuritaustan ja uskonnon huomioiminen.

Lastensuojelun keskeiset käsitteet

Lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti lastensuojelun keskeisiä käsitteitä ovat ehkäisevä lastensuojelu ja lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu.

- Ehkäisevä lastensuojelua toteutuu silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun keinoilla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia ja tuetaan vanhemmuudessa tarvittavia taitoja. Ehkäisevän lastensuojelun tukea tarjotaan opetuksen, nuorisotyön, päivähoidon, äitiys- ja lastenneuvolan sekä muun sosiaali- ja terveydenhuollon avulla.
- Lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijän toteuttaman palveluntarpeen arvioinnin perusteella todetaan lapsen tarvitsevan lastensuojelun tarjoamia palveluita tai tukitoimia.
- Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu alkaa, kun lapselle tehdään lastensuojelun asiakassuunnitelma. Lapselle järjestetään lastensuojelun avohuollon tai sijaishuollon tukitoimia asiakassuunnitelman mukaisesti. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun

sisältyvät lastensuojelun avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuollon toteutuminen ja sijaishuollon jälkeen toteutuva lastensuojelun jälkihuolto.

Avohuollon tukitoimien tavoite

Avohuollon tukitoimia käytetään ensisijaisina tukitoimenpiteinä lastensuojelussa. Työskentelyn tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisesti lapsen huolenpidon ja hyvinvoinnin toteutuminen lapsen kotona. Työskentelyn avulla pyritään muutokseen lapsen kasvuolosuhteissa tai lapsen käyttäytymisessä siten, että lapsen kehitys ja hyvinvointi toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi tukitoimien soveltuvuutta ja vaikuttavuutta. Jos avohuollon tukitoimet todetaan riittämättömiksi tukemaan lapsen tasapainoista kehitystä, turvallisuutta ja hyvinvointia, arvioidaan lapsen edun mukaisesti vahvempien tukitoimien tarvetta. (Araneva 2018, 60-61.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien avulla pyritään tukemaan ja edistämään lapsen tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia. Työn tarkoituksena on tukea ja vahvistaa lapsen huoltajien vanhemmuuden voimavaroja sekä kasvatuskykyä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä huolehtii lapsen edun toteutumisesta vanhemmuutta tukien. (Araneva 2018, 51.)

3.1 Sijaishuollon avulla turvataan lapsen kasvua ja kehitystä

Lapsella on oikeus elää perheensä kanssa. On kuitenkin tilanteita, jolloin se ei ole lapsen edun mukaista. (Unicef 2024.) Lastensuojelulaki (417/2007) toteaa perustellun tarpeen lapsen sijaishuollolle, mikäli lapsen huolenpitoon tai kasvuolosuhteisiin liittyvät puutteet ovat vakava uhka ja vaarantavat lapsen psyykkisen tai fyysisen terveyden ja hyvinvoinnin. Lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä turvataan lastensuojelun sijaishuollon keinoin myös silloin, jos lapsi vaarantaa terveytensä tai kehityksensä päihteiden käytöllä, rikollisella toiminnalla tai muulla vakavaa uhkaa aiheuttavalla käyttäytymisellä. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen tilanteeseen soveltuvia tai riittäviä tukemaan lapsen edun mukaista, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja huolenpitoa, arvioidaan sijaishuollon toteuttamista lapsen edun näkökulmasta.

Lastensuojelulaki (417/2007) suojaa lapsen oikeutta hänelle turvallisten ihmissuhteiden jatkuvuuteen. Lapsi voidaan joutua erottamaan vanhemmastaan, mikäli lapsen edun ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin havaitaan siten toteutuvan perustellusti lakien ja säännösten näkökulmasta. (Araneva 2018, 41.) Päätöksen lapsen erottamiseen vanhemmistaan tulee perustua lapsen edun toteutumiseen ja oikeudenmukaisuuteen. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lapsen erottaminen vanhemmistaan on viimesijainen keino, mutta toteutuu silloin, kun se on välttämätöntä lapsen suojelemiseksi. (Araneva 2018, 42.) Sijoittamiseen liittyvän päätöksenteon toteuttaa sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Lapsen asioista vastaava

sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen sijoittamisen ja valitsee lapselle sijaishuoltopaikan, joka vastaa hänen tarpeisiinsa parhaiten. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Sijoittamiseen liittyvän päätöksenteon yhteydessä selvitetään lapsen ja lapsesta kasvatusvastuussa olevan henkilön mielipide. On tärkeää selvittää myös lapsen oma mielipide lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan selvitys voidaan jättää tekemättä perustellusti ainoastaan, mikäli selvityksestä aiheutuva viivästys on haitallinen lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. Mielipiteen selvityksen avulla kuullaan kaikkien osapuolten näkemys ja käsitys tilanteesta sekä selvitetään lastensuojelun toimenpiteiden laillisia edellytyksiä ja perusteluja. (Araneva 2018, 107-108.)

Yhteistyön toteutuminen lapsen ja perheen kanssa on sijaishuollon työskentelyn keskeinen lähtökohta. Hyvän yhteistyön ja toimivan vuorovaikutuksen tarkoitus on lapsen edun toteutuminen. Yhteistyössä toimiminen mahdollistaa parhaalla tavalla lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisen. (Araneva 2018, 143-144.) Perheen jälleenyhdistäminen on lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvan työskentelyn tavoitteena ja sen mahdollisuutta arvioidaan säännöllisesti. Lastensuojelulaki ohjaa lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvan työskentelyn yhteydessä huomioimaan ja arvioimaan lapsen edun mukaisesta näkökulmasta perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta. (Araneva 2018, 275.)

Lastensuojelulaki (417/2007) ohjeistaa laatimaan sijaishuollon toteuttamisen tueksi laitoskohtaisen Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman. Suunnitelma laaditaan yhdessä lasten kanssa ja asetetaan kaikkien saataville. Suunnitelmassa kuvataan kuinka hyvä hoito ja huolenpito, ikätasoinen kasvatusta ja turvallisuus sijaishuoltopaikassa toteutetaan. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma kuvaa, kuinka lapsen oikeuksia ja ikätasoisia itsemääräämisoikeutta sijaishuoltopaikassa toteutetaan. Suunnitelmassa kuvataan myös lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ja tilanteet, joihin ne liittyvät. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

3.1.1 Lapsen avohuollon sijoituksen periaatteita

Avohuollon tukitoimien avulla pyritään muutokseen johtavaan työskentelyyn, joka tukee lapsen ensisijaisessa kasvatusvastuussa olevien henkilöiden vanhemmuutta sekä vaikuttaa lapsen kasvuolosuhteisiin ja huolenpitoon. Ensisijainen avohuollon sijoituksen tukimuoto on koko perheelle järjestetty perhekuntoutus. Lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa myös yksin, mikäli siten arvioidaan lapsen edun toteutuminen. Avohuollon sijoituksen tarkoitus on olla lyhytkestoinen, tilapäinen ratkaisu. Avohuollon sijoitus toteutetaan aina lapsen ja lapsesta ensisijaisessa kasvatusvastuussa olevan henkilön yhteisellä suostumuksella. Avohuollon sijoitus päättyy, mikäli asianomainen ei ole suostuvainen sijoituksen jatkamiseen.

Avohuollon sijoituksen aikana lapsesta ensisijaisessa kasvatusvastuussa olevalla henkilöllä on oikeus päättää esimerkiksi lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja asuinpaikasta. Avohuollon

sijoituksen yhteydessä lapseen ei kohdisteta lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Jos avohuollon sijoituksen aikana lapsen tilanteessa ilmenee rajoitustoimenpiteiden tarve, toutetaan kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton tarpeen arviointi. Avohuollon sijoituksen tarkoitus on arvioida lapsen tuen tarpeita ja tukea lapsen kuntoutumista. Sijoituksen edellytyksiä, perusteita ja vaikuttavuutta arvioidaan kolmen kuukauden välein. (Araneva 2018, 94-96, 103.)

3.1.2 Lapsen kiireellisen sijoituksen periaatteita

Lapsen kiireellinen sijoitus on luonteeltaan tilapäinen turvaamistoimenpide, joka varmistaa lapsen oikeuden hyvinvointiin, suojeluun ja huolenpitoon. Kiireellisen sijoituksen avulla toteutetaan lastensuojelulain (417/2007 1§) mukaista lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Kiireellisen sijoituksen yhteydessä selvitetään tarvetta lastensuojelun tukitoimenpiteille tai huostaanotolle. (Aranevan 2018, 104-105.)

Lastensuojelun käsikirjan mukaan kiireellistä sijoitusta käytetään viimesijaisena turvatoimenpiteenä, sillä se puuttuu vakavasti sekä yksityisyyteen, että lapsen ja hänen perheensä perus- ja ihmisoikeuksiin. Kiireellinen sijoitus turvaa lapsen tarvitseman hoidon ja huolenpidon lasta uhkaavan välittömän vaaran yhteydessä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Kuvaus kiireelliseen sijoitukseen liittyvästä päätöksenteosta:

- Sosiaalihuollon viranhaltijan päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Kiireellisen sijoituksen aikana hyvinvointialue vastaa lapsen asioista lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti.
- Kiireellisen sijoituksen aikana selvitetään lapsen edun toteutumiseksi tarvittavat tukitoimenpiteet. Lapsen edun selvittämisen vuoksi kiireellistä sijoitusta on mahdollista jatkaa toisella 30 päivän ajanjaksolla, mikäli sijoituksen peruste on ajankohtainen ja sijoitus arvioidaan lapsen edun mukaiseksi.
- Kiireellinen sijoitus päättyy, kun sijoituksen perusteena ollut lapsen terveyttä ja hyvinvointia uhkaava vaaratilanne on päättynyt. Kiireellinen sijoitus lopetetaan myös, jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi avohuollon tukitoimenpiteiden soveltuvan ja riittävän tukemaan lapsen hyvinvointia.
- Jos lasta koskeva asia on hallinto-oikeuden käsittelyssä, voi kiireellinen sijoitus jatkua hallinto-oikeuden päätökseen saakka. Hallinto-oikeus voi ilmoittaa lapsen väliaikaisen olinpaikan väliaikais määräyksellä, joka on voimassa siihen saakka, kunnes asia ratkaistaan hallinto-oikeudessa. (Araneva 2018, 106-108, 125.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan viranomaisen tai tuomioistuimen kiireelliseen sijoitukseen liittyvä päätös voidaan toteuttaa asianosaisten mielipiteestä riippumatta sekä vastoin heidän tahtoaan, mikäli lapsen terveyden tai kehityksen todetaan vaarantuneen.

3.1.3 Lapsen huostaanoton periaatteita

Huostaanoton taustalla vaikuttavat tilannekohtaiset ja yksilölliset tekijät, joista johtuen lapsi ja hänen läheisensä tarvitsevat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tarjoamaa tukea. Lapsen huostaanotto tarkoittaa lapsen hyvinvoinnin, hoidollisen ja kasvatuksellisen vastuun siirtymistä viranomaisille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Huostaanoton perusteltuja syitä ovat:

- Lapsen terveyttä ja kehitystä vaarantavat tai uhkaavat tekijät
- Kasvuolosuhteisiin liittyvät tekijät; turvan, hoidon ja huolenpidon puute
- Aiempien tukimuotojen havaittu tuen riittämättömyys sekä lapsen edun toteutuminen sijaishuollon avulla. (Araneva 2018, 115-123.)

Huostaanoton yhteydessä pyritään aina yhteisymmärrykseen ja hyvään yhteistyöhön lapsen ja hänen läheistensä kanssa. Huostaanoton yhteydessä lasta ja perhettä pyritään valmistelemaan kodin ulkopuolisen sijoituksen toteutumiseen ja tilanteessa voidaan toimia yhteistyössä, mutta huostaanotto voidaan joutua toteuttamaan myös kiireellisessä aikataulussa vasten asi-anomaisten tahtoa. Huostaanoton tarkoitus ei ole kohtuuttomalla tavalla vaurioittaa lasta tai hänen läheisiään, vaan toimia lapsen kasvua ja kehitystä korjaavana sekä tukevana toimenpiteenä. Läheisten hyväksyvä suhtautuminen kodin ulkopuolisen hoidon järjestämiseen tukee merkittävästi lasta hoidon ja kuntoutumisen toteutumisessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti kaksitoista vuotta täyttänyt lapsi on oikeutettu käyttämään erillistä puhevaltaansa itseensä liittyvässä lastensuojeluasiassa. Suostumukseen perustuvan huostaanoton yhteydessä sosiaalihuollon johtava viranhaltija voi toteuttaa huostaanot-topäätöksen, mikäli lapsesta kasvatustavasta oleva henkilö tai jo 12 vuotta täyttänyt lapsi on suostuvainen yhteistyöhön huostaanottoon liittyen. Suostumukseen perustuvan huostaanoton yhteydessä lapselle ja kasvatustavasta olevalle henkilölle mahdollistetaan kuulluksi tuleminen.

Huostaanotto hallinto-oikeuden päätöksellä

Tahdonvastainen huostaanotto liittyy tilanteisiin, jos kasvatustavasta oleva henkilö tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustavat huostaanottoa tai sijoitusta. Tällöin huostaanottoon liittyvää päätöksentekoa ei voi toteuttaa sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Mikäli lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toteaa sijaishuollon tarpeen perustelluksi, hän valmistelee lapsen huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Hallinto-oikeuden hyväksyessä päätös lapsen huostaanotosta hallinto-oikeus päättää myös lapsen sijaishuoltopaikasta. Hallinto-oikeus voi määrätä päätöksen toteutettavaksi heti. Lapsen huostaanotto ja valittuun sijaishuoltopaikkaan sijoittaminen astuvat voimaan hallinto-oikeuden päätöksentekopäivästä alkaen. Hallinto-oikeus voi toteuttaa lastensuojeluasian käsittelyn myös suullisen käsittelyn avulla. 12-vuotias lapsi katsotaan asianosaiseksi ja hänellä on oikeus tulla kuulluksi henkilökohtaisesti. Kuulluksi tuleminen voidaan toteuttaa sijaishuoltopaikassa tai oikeudenkäynnin yhteydessä yksityisesti. Suullisen käsittelyn yhteydessä hallinto-oikeus ei tee päätöstä, vaan tilaisuus järjestetään asianosaisten kuulemiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Suullisen käsittelyn yhteydessä voidaan kuulla todistajia tai asiantuntijoita. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Huostaanoton tarpeellisuutta, edellytyksiä ja perustelua sekä perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuutta arvioidaan työskentelyn yhteydessä säännöllisesti lapsen edun näkökulmasta (Araneva 2018, 115.)

4 Sosionomi - sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö

Lastensuojelu on moniammatillista yhteistyötä. Myös asuinyksikön työyhteisö koostuu moniammatillisesta työtiimistä. Jokainen työyhteisön jäsen on arvokas ja merkityksellinen, tuoden työhön oman arvomaailmansa, näkemyksensä ja kokemuksensa. Tässä kappaleessa tarkastelen sosiaalihuollon ammattihenkilön roolia ja kuvailen sosiaalihuollon keskeistä lakiperustaa. Pohdin myös ammattieettisyyden ja ammatillisen kehityksen merkitystä.

Opinnäytetyössä käytän käsitettä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka avulla haluan korostaa moniammatillisen yhteistyön toteutumista ja sen merkitystä. Viittaa siten kaikkiin nimikesuojattuihin ja laillistettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöihin, jotka voivat työskennellä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä, esimerkiksi lähihoitajana, sosionomina tai sairaanhoitajana. Työtehtäviensä mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi toimia lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä yksikönjohtajana, vastaavana ohjaajana, vastaavana sairaanhoitajana tai ohjaajana.

Sosiaalihuollon laillistettu ja nimikesuojattu ammattihenkilö

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valviran mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä tulee olla sosiaalihuoltolain (1301/2014) sekä lain sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) mukainen vaadittu ammatillinen koulutustausta työn toteuttamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelevät ammattihenkilöt jaetaan nimikesuojattuihin ja laillistettuihin ammattihenkilöihin. Valvira vahvistaa ammattihenkilön oikeudet hakemuksen perusteella, mikäli henkilöllä todetaan olevan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattioikeus Suomessa. Ammattioikeuden mukainen tieto kirjataan sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattihenkilöiden keskusrekisteriin, josta se on myös julkisesti tarkastettavissa. Laillistetun ja nimikesuojatun sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön työtehtävään hakeutuessa työnantajan tulee varmistua valitun henkilön ajantasaisesta oikeudesta toimia työtehtävässä. (Valvira 2024.)

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säättää oikeudesta toimia laillistettuna sosiaalihuollon ammattihenkilönä Suomessa. Lain mukaisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira vahvistaa sosionomin ammatinharjoittamisoikeuden laillistettuna ammattihenkilönä, jos henkilö on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa. Muita laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä Suomessa ovat geronomi ja kuntoutuksen ohjaaja. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneen henkilön ammattinimike on lähihoitaja. Lähihoitaja voi toimia sekä sosiaalihuollon, että terveydenhuollon nimikesuojattuna ammattihenkilönä. (Valvira 2024.) Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) edellyttää henkilön olevan merkitty sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä.

Sosiaalihuollon ammattihenkilönä toimiminen lastensuojelun sijaishuollossa

Sosiaalihuollon ammattihenkilönä sosionomi on työssään vuorovaikutusosaaja, jonka ammatillisiin vahvuuksiin kuuluu kyky työskennellä erilaisten ihmisten parissa. Sosiaalihuollossa toteutuvan ammatillisen toiminnan tavoite on tukea osallisuuteen, edistää yhdenvertaisuutta ja lisätä hyvinvointia. Toimiminen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilönä edellyttää tehtävän vaatimaa kykyä ammatillisen roolin, vastuullisuuden ja luottamuksellisuuden noudattamiseen. Ammattihenkilön on tiedostettava asiakkaan oikeus laadukkaaseen ja hyvään kohteluun asiakkaan ihmisarvoa, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöltä edellytetään ammatillisessa roolissa toimimista ja kykyä hienovaraisuuteen haastavienkin tilanteiden yhteydessä. (Valvira 2024.)

Myös lastensuojelulaki (417/2007) vaatii sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöltä hienovaraisuutta lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä. Araneva (2018, 57) avaa hienovaraisuuden käsitettä kuvaten sitä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tiedostamana tahdikkautena, tilannetajuna ja herkkyytenä hänen toimiessaan lapsen ja läheisten yksityiselämään liittyvien tilanteiden yhteydessä. Aranevan mukaan hienovaraisuuden käsitteeseen sisältyvät Suomen perustuslain (731/1999) mukaisesti oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun.

Sosiaalihuollon ammattihenkilön työtä ohjaavia lakeja

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ammatillisen toiminnan tulee vastata sekä ammattihenkilöitä koskeviin, että asiakkaan oikeuksien toteutumista velvoittaviin lakisäädöksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuuksiin kuuluu huolehtia asiakkaan oikeuksien toteutumisesta. Keskeisiä sosiaalihuollon työtä ohjaavia lakeja ovat:

- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) edistää ja ylläpitää hyvinvointia, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, sosiaalista turvallisuutta ja turvaa asiakkaalle hänen tarvitsemansa palvelut. Laki velvoittaa ammattihenkilöitä asiakaskeskeisyyteen sekä asiakkaan oikeuteen saada hyvää palvelua ja kohtelua.
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) turvaa asiakkaan oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatilliseen pätevyyteen ja ammatilliseen kehittymiseen liittyen. Laki velvoittaa ammatillisen yhteistyön toteuttamiseen asiakkaan yksilölliset palvelutarpeet huomioiden ja ohjeistaa ammattitoimintaan liittyvän valvonnan toteutumisesta.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) säätää asiakkaan oikeudesta hyvään sosiaalihuoltoon sekä hyvään kohteluun ilman syrjintää. Laki velvoittaa ammattihenkilöitä kohtelemaan asiakasta hänen ihmisarvoaan, vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioittavalla tavalla. Lain mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tulee toteuttamassaan työssä huomioida asiakkaan toivomukset, mielipide, etu, yksilölliset tarpeet, äidinkieli ja kulttuuritausta.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja hoitotyöhön osallistuvia henkilöitä dokumentoimaan asiakkaalle toteutuvan hoidon järjestämiseen, suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja valvontaan liittyvät tiedot. Dokumentoinnin tulee sisältää keskeiset, tarpeelliset ja riittävät tiedot asiakkaan oikeuksien turvaamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ammattieettisyys

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry on julkaissut sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalihuollon ammattieettisyyden keskeisiin periaatteisiin kuuluvat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen.

Sosiaalihuollossa toteutuva ammatillisuus ja ammatillinen vaikuttaminen perustuvat ammattieettisiin periaatteisiin. Ammattietiikan tarkoitus on edistää hyvän elämän toteutumista. Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattieettiset ohjeet ovat vahva perusta myös lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvalle työlle. Jokaisella sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä on yksilöllinen ja persoonallinen ammatti-identiteetti, osaaminen sekä ammatillinen työote. Sosiaalihuollon ammattietiikka velvoittaa ammattihenkilöitä ammatilliseen vastuullisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen työn toteuttamisessa. Tämä tarkoittaa, että epäkohtiin tulee rohkeasti puuttua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ammattieettiseen vastuullisuuteen liittyy myös omasta hyvinvoinnista ja huolehtiminen. Hyvinvointi rakentuu kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja luottamuksen kokemuksesta. Asiakkaan kohteluun heijastuu sekä yksittäisen sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilön, että koko työyhteisön hyvinvointi. (Talentia 2022.)

Ammatillinen kehitys

Sosiaalihuollon lait ja ammattietiikka ohjaavat ammattihenkilöitä kehittämään osaamistaan kohti vahvempaa ammatillisuutta. Ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon kehittämisen on todettu vaikuttavan myös koettuun työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen (Työterveyslaitos 2024). Työssään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöillä on mahdollisuus hyödyntää moniammatillisen työyhteisön tarjoamaa tukea. Ammatti-identiteetin kehityksen näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tiedostaa yksilöllisen ammattipätevyytensä merkitys, työyhteisössä toteutettavan työn laaja toimenkuva sekä oman työtehtävän asettamat ammatilliset velvollisuudet. Myös psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tietous ammatillisesta lakiperustasta ja ammattieettisyydestä on keskeinen. Sitä voisi kuvailla omien ammatillisten juurten kasvattamiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelun käsikirja (2023) kuvaa ammattitaitoisen työntekijän kykenevän rehelliseen itsereflektioon, jonka avulla havaitsee ja tunnistaa omia tuntemuksiaan. Lastensuojelun käsikirjan mukaan ammattitaitoinen työntekijä hankkii tarvittaessa tukea ja lisäymmärrystä konsultaation, työnohjauksen tai täydennyskoulutusten avulla työnsä toteuttamisen tueksi. Ammatillisen osaamisen kehittämistä on tärkeää lähestyä arvostavasta sekä siihen tukevasta näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon työskentelyn päämääränä on hyvinvoinnin edistäminen, joka toteutuakseen vaatii laadukasta ja moniammatillista osaamista.

5 Psyykkinen turvallisuus osana lapsen kokonaisvaltaista turvallisuutta ja hyvinvointia

Psyykkisen hyvinvoinnin kokemukseen liittyy läheisesti kokemus turvallisuudesta. Kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemukseen kuuluu psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja henkinen taso. Tässä kappaleessa tarkastelen psyykkisen turvallisuuden merkitystä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden tarjoamasta näkökulmasta. Kappaleen alussa tarkastelen hyvän mielenterveyden merkitystä, jota lastensuojelun sijaishuollossa toteutuva työ merkittävästi tukee. Tarkastelen myös tutkimustietoa lapsen mielenterveyteen ja sen tukemiseen liittyen. Lisäksi tarkastelen lapsen oikeutta turvallisuuteen, psyykkisen kokemuksen muodostumista, lapsen psyykkistä hyvinvointia, lapsuuden haitallisten kokemusten ja positiivisten kokemusten vaikutuksia. Tarkastelen myös erilaisia kiintymyssuhteita ja niiden merkitystä psyykkisen turvallisuuden kokemiseen.

Hyvä mielenterveys

Mielenterveyden ajatellaan muodostuvan fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja henkisestä osa-alueesta. Ne vaikuttavat kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä hyvän mielenterveyden kokemiseen. Kokemus hyvästä mielenterveydestä muodostuu sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuorovaikutuksesta. Mielenterveyden kehittymiseen vaikuttavat esimerkiksi yksilön biologiset tekijät, fyysinen terveys, ympäristö ja kasvuolosuhteet, toimintakyky, läheisverkosto ja sosiaalinen tuki, kulttuuri, arvot ja yhteiskunta. (Heikkinen-Peltonen ym. 2019, 10.)

Maailman Terveysjärjestö WHO:n mukaan mielenterveyden käsitetään muotoutuvan kokonaisuudesta, jossa ajattelu, tunteet ja käyttäytyminen muodostavat henkilölle yksilöllisen voimavaran. Hyvän mielenterveyden avulla henkilö kykenee toteuttamaan yksilöllisiä mahdollisuuksiaan elämänsä eri vaiheissa. Hyvä mielenterveys vaikuttaa henkilön toimintakykyyn mahdollistaen kyvykkyyttä ihmissuhteisiin, opiskeluun ja työelämään. (Lönngqvist, Henriksson, Marttunen ja Partonen 2021, 19.)

Hyvän mielenterveyden kokemukseen liittyy henkilön vahva, yhtenäinen kokemus omasta identiteetistä. Selkeään, yksilöllisen identiteetin muodostumisen avulla henkilö kykenee tunnistamaan ja määrittämään omia arvojaan, pyrkimyksiään ja tavoitteitaan elämässä. Hyvä mielenterveys tukee sietämään ohimeneviä, epämiellyttäviä tunnetiloja, eikä henkilö niitä kohdatessaan koe pidempiaikaista ahdistuneisuutta tai masennusta. Vaikeuksia ja haasteita kohdatessaan hyvää mielenterveyttä omaava henkilö kykenee voimavarojensa avulla selviytymään kuormittavistakin elämäntilanteista ja sietämään myös elämässä tapahtuvia menetyksiä. Hyvä mielenterveys tukee kriisien, surun ja ikävän keskellä kohtaamaan elämään kuuluvat muutokset ja realiteetit. Hyvä mielenterveys auttaa suuntautumaan tulevaisuuteen toiveikkaasti vaikeistakin kokemuksista huolimatta. (Lönngqvist ym. 2021, 19.)

Eurochild on Euroopan Unionin ja YK:n Lasten oikeuksien sopimuksen yhteistyökumppani Euroopassa. Eurochild koostuu jäsenistä 42 eri maasta ja sen tehtävänä on turvata lasten oikeuksien toteutumisen EU:n alueella. Maaliskuussa 2024 Eurochild julkaisi tutkimusraportin, jossa käsiteltiin 22 eri maata. Tutkimusraportti liittyi lasten mielenterveyden tilaan Euroopassa. Suomi mainittiin tutkimusraportissa seitsemäntenä maana. Tutkimusraportti totesi suomalaisten lasten ja nuorten mielenterveyden kehittyneen huolestuttavaan suuntaan. Raportissa todettiin, että nuorten on vaikeaa saada apua mielenterveyden ongelmiin. Raportin mukaan Suomen hallitus tunnistaa kasvavat mielenterveysongelmat sosiaalisena ongelmana. Tukea suunnataan ennaltaehkäisevään työhön. Tutkimusraportin mukaan Lasten oikeuksien sopimuksen komitea on antanut Suomelle kehotuksia liittyen lasten mielenterveyden tukemiseen, esimerkiksi lasten mielenterveyden heikentymisen taustalla vaikuttavien tekijöiden selvittämiseen ennaltaehkäisevän työn avulla. (Eurochild 2024.) Valtioneuvoston verkkosivuston mukaan kehotukset koskevat lastensuojelua, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, kehitysviivästymistä

kärsivien lasten oikeuksia, lasten mielenterveysongelmia ja sosiaalista turvallisuutta. (Valtioneuvosto 2023.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023) on julkaissut Kansallisen lapsistrategian loppuraportin, jossa käsitellään lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuuden lisäämistä. Raportissa käsitellään myös sijoitettujen lasten auttamista. Sen todetaan edellyttävän laajaa moniammatillista yhteistyötä, asiantuntijuutta, erityisosaamista ja vahvaa tukea lapsen kasvu- ja ympäristölle. Moniammatillisen yhteistyön toteuttamisessa todetaan tarvittavan tietoutta ja osaamista lapsen normaalista ja poikkeavasta kokonaisvaltaisesta kehityksestä, mielenterveys- ja päihdehäiriöistä, perhehoidosta, laitoshoidosta sekä sosiaalityöstä. Raportissa todetaan lapsen kasvu- ja ympäristön traumatietoisuuden, traumafokusoitujen terapeuttisten menetelmien käytön ja hallinnan sekä mentalisaatioon perustuvan hoidon osaamisen olevan sijoitetun lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa sekä työskentelyssä keskeisiä työvälineitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Lapsen oikeus turvallisuuteen

Laki lapsen huollosta (190/2019) turvaa lapsen tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia. Laki määrittää turvaamaan lapsen hyvän hoidon ja kasvatuksen sekä valvonnan ja huolenpidon lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Laki turvaa lapsen oikeuden kasvaa ja kehittyä turvallisessa kasvu- ja ympäristössä. Laki suojaa lasta kaikelta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, kurittamiselta, kaltoinkohtelulta, laiminlyönniltä ja hyväksikäytöltä. Lapsen kasvatuksessa laki varmistaa lapsen oikeuden turvan, ymmärryksen ja hellyyden kokemiseen. Lasta tuetaan kasvussa, kehittämisessä ja itsenäistymisessä vastuullisuuteen ja aikuisuuteen.

Lapsen kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemus muodostuu psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen turvallisuuden kokemisesta. Lapsen kokonaisvaltaisen turvallisuuden edistäminen edistää lapsen hyvinvointia. Psyykkistä turvallisuutta kokeakseen lapsi tarvitsee lähelleen luotettavaksi ja turvallisiksi kokemansa aikuisen, jolta hän tarvittaessa luottaa saavansa apua. Lapsen psyykkinen turvallisuus muodostuu hyväksyvistä, luottamuksellisista ja turvallisista ilmapiireistä, jossa lapsi kokee voivansa ilmaista omia ajatuksiaan ja tunteitaan aikuisille. Aikuiset tukevat lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta huolehtimalla lapsen kohtaamisessa oman käyttäytymisensä ja toimintansa asianmukaisuudella, johdonmukaisuudella ja ennustettavuudella. Lapsen fyysinen turvallisuus toteuttaa lapsen oikeuden kasvaa turvallisessa ympäristössä, jossa lapsella on oikeus fyysiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen. Sosiaaliseen turvallisuuteen liittyy lapsen oikeus osallisuuteen ja tasa-arvoisuuteen. Sosiaalisen turvallisuuden kokemukseen kuuluu lapsen oikeus ympäristöön, jossa toteutuvat hyvä kohtelu ja turvalliset ihmissuhteet. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2022.)

Psyykkisen kokemuksen muodostuminen

Jokainen henkilö muodostaa yksilöllisen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kokonaisuuden. Jo raskauden aikana erilaiset tunnekokemukset vaikuttavat sikiön kehitykseen merkittäväällä tavalla. Vastasyntynyt vauva voi kokea ahdistusta, jota hän ei kykene käsittelemään. Varhaisena mielen suojaamisen puolustusmekanismina vauva käyttää halkomista (split), sillä vauva ei kykene yhdistämään tai käsittelemään vastakkaisia hyvän ja pahan kokemuksia. Psyyke muodostuu aivojen fyysisen kehityksen sekä varhaisten vuorovaikutus- ja tunnekokemusten yhteisvaikutuksesta. Vauvan psyyke on kehittymätön ja suojaton. Hoiva ja huolenpito on psyykkistä kannattelua, joka muodostaa vauvalle psyykkistä suojaa ja turvaa. Kokemus omasta itsestä, ydinminuus, muodostuu varhaisista kokemuksista läheisten kanssa. Varhaisessa vaiheessa sisäistetään myös tiedostamaton vuorovaikutuksen tapa, joka vaikuttaa myöhemmissäkin vuorovaikutussuhteissa. (Heikkinen-Peltonen ym. 2019, 14-17.)

Lapsen psyykinen kehitys ja hyvinvointi

Psyykinen kehitys alkaa jo varhaisessa lapsuudessa. Läheiset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat merkittävästi lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä hyvinvointiin. Lapsen kasvaessa psyykkiseen kehitykseen vaikuttavat eri ikäkausiin, kehitysvaiheisiin ja elämäntilanteisiin liittyvät kokemukset, henkilöt ja yhteisöt. Lapsen psyykkiseen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyy vahvasti turvallisuuden kokemus. Lapsen tasapainoisen ja kokonaisvaltaisen kehityksen toteutumiseksi lapsi tarvitsee iänmukaista tukea, turvaa ja hoivaa. Lapsen hyvä hoito ja huolenpito on luonteeltaan kokonaisvaltaista, jossa huomioidaan sekä lapsen fyysiset, että emotionaaliset tarpeet. (Lönngqvist ym. 2021, 746-747.)

Lapsuuden haitallisten ja positiivisten kokemusten vaikutukset

Sarvela ja Auvinen (2020, 100-101) kuvaavat lapsuuden haitallisia kokemuksia Fellittin (1998) tutkimuksen mukaan. Tutkimuksessa tarkasteltuja haitallisia kokemuksia ovat fyysinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, emotionaalinen väkivalta, fyysinen laiminlyönti, emotionaalinen laiminlyönti, äidin väkivaltainen käytös, perheenjäsenten päihteiden käyttö, perheenjäsenten mielenterveysongelmat, vanhempien avioero ja vanhemman vankilatuomio. Eriyksen vahingollista lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja hyvinvoinnille on todettu olevan, jos lapsi joutuu niiden henkilöiden vahingoittamaksi, joilta hänen tulisi välttämättömästi saada myös tarvitsemansa luottamuksen, hoivan ja turvan kokemukset.

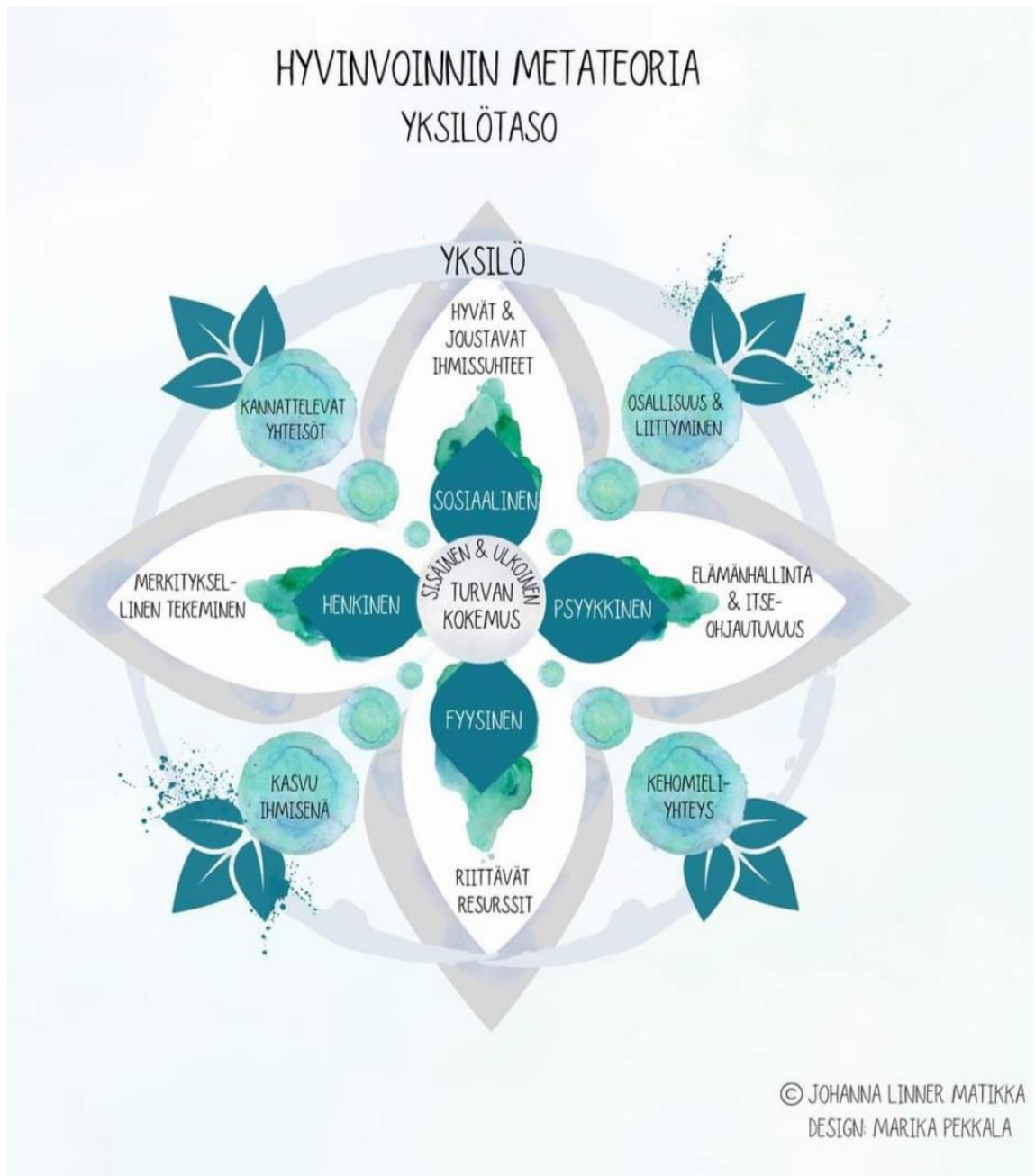
Koiviston, Korkeilan, Stenbergin ja Taimisen (2020, 80) mukaan lapsuuden aikaisia haitallisia kokemuksia (ACE, Adverse Childhood Experiences) sekä niiden yhteyttä aikuisena koettuun terveyteen ja hyvinvointiin on tutkittu laajasti. Tutkimukset ovat osoittaneet lapsuudessa koetun kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin vaikuttavan merkittävästi erilaisten terveysongelmien ja sairauksien muodostumiseen. Tutkimusten mukaan sydän- ja verisuonisairaudet, diabetes,

ylipaino, syöpä, migreeni, krooniset kiputilat, neuropsykiatriset häiriöt, traumaperäinen stressihäiriö, addiktiot, ahdistuneisuushäiriöt, depressio, epävaka persoonallisuus, bulimia, dissosiaatio, fobiat ja itsemurha voivat olla yhteydessä lapsuuden aikaisiin haitallisiin kokemuksiin.

Koivisto ym. (2020, 80-81) toteavat tutkimusten osoittaneen haitallisten kokemusten määrän ja toistuvuuden lisäävän sairastumisen todennäköisyyttä. Tutkimusten mukaan neljä tai sitä useampi haitallinen kokemus merkitsee sairastumisen kohonnutta todennäköisyyttä depression, ahdistukseen, paniikkikohtauksiin, ylipainoon, päihteiden käyttöön, univaikeuksiin, keuhkosairauksiin ja sydänsairauksiin. Lapsuuden aikaisen stressin on todettu kohottavan merkittävästi itsemurhan riskiä. Fyysisen ja seksuaalisen kaltoinkohtelun on todettu vaikuttavan itsetuhoiseen käyttäytymiseen, sen alkamiseen ja jatkumiseen voimakkaimmin.

Haitallisten kokemusten vaikutusten on todettu olevan kauaskantoisia. Ne voivat varjostaa aikuisenakin koettua hyvinvointia. Koetut lapsuuden haitalliset kokemukset vaikuttavat ja ilmevät toksisena eli myrkyllisenä traumaperäisenä stressioireiluna, jonka vaikutukset heijastuvat henkilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Koetut haitalliset kokemukset havainnollistavat myös ihmisen kehon ja mielen yhteyttä, jolloin fyysisellä teolla on myös psyykkisiä seurauksia. (Sarvela & Auvinen 2020, 105.)

Teoksessa Traumainformoitu työote (Linner Matikka & Hipp 2023, 86) Westerlund-Cook kirjoittaa lapsuuden aikaisista suojaavista ja positiivisista kokemuksista (PCE, Positive Childhood Experiences). Positiivisilla kokemuksilla on todettu olevan vahva yhteys koettuun hyvinvointiin myös aikuisuudessa. Lapsuuden aikaiset positiiviset kokemukset muodostuvat turvan ja suojan kokemisesta lapsuudessa. Ne koostuvat välittävien ja hyväksyvien aikuisten läsnäolosta, koetusta vuorovaikutuksesta ja ystävyyssuhteista, tuesta ja osallisuuden kokemuksista sekä avoimuuden, luottamuksen ja kohdatuksi tulemisen kokemuksista. Tutkimusten mukaan lapsuuden aikaisten suojaavien ja positiivisten kokemusten puute on havaittu haavoittavammaksi, kuin koetut haitalliset kokemukset.

Kuva 1 Hyvinvoinnin metateoria (Linner Matikka 2023, 59).

Yllä oleva Linner Matikan (2023, 59) kuva hyvinvoinnin metateoria havainnollistaa yksilön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin rakentumista sisäisen ja ulkoisen turvan kokemuksen ympärille.

Turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde

Pojjula (2007, 81) kuvaa kiintymyssuhteen olevan lapsen ja vanhemman välinen erityislaatuinen tunneside. Muodostunut kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen psyykkisen kehityksen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Lapsen elämässä kiintymyssuhde vaikuttaa läheisten ihmissuhteiden luomiseen ja kykyyn muodostaa niitä pelkäämättä hylätyksi tulemisen kokemusta.

Kiintymyssuhde vaikuttaa kykyyn säädellä voimakkaitakin tunnekokemuksia. Kiintymyssuhteen avulla ymmärretään jokaisen yksilöllisyys ja persoonallisuus. Siihen liittyy myös kyky ottaa toinen huomioon.

Turvattomiksi kiintymyssuhdemalleiksi määritellään välttelevä kiintymyssuhde, ristiriitainen kiintymyssuhde, jäsentymätön ja reaktiivinen kiintymyssuhde:

- Turvallisen kiintymyssuhteen muodostanut lapsi suhtautuu luottavaisesti aikuiselta saamaansa tukeen, apuun ja hoivaan. Lapsi tiedostaa aikuisen olevan häntä varten, suojelevana ja lohduttavana. Turvallisesti kiintynyt lapsi kykenee säätelemään tunnekokemuksiaan ja käyttäytymistään tilanteen mukaan. Turvallisesti kiintynyt lapsi on rohkea, mutta kykenee myös havainnoimaan ja arvioimaan tilanteita järjen ja tunteidensa avulla. Turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen kehitystä tunteiden säätelyn, oppimisen ja sosiaalisten suhteiden luomisessa. Turvallinen kiintymyssuhde muodostuu lasta hoitavan henkilön huolenpidosta, jossa toteutuu ymmärrys lapsen tarpeista sekä niihin reagoimisesta riittävän herkästi.
- Välttelevän kiintymyssuhteen muodostanut lapsi toimii enemmän havaintojensa, kuin tunteidensa perusteella. Lapsen hoivakokemuksissa lapsen tunteet on jätetty huomiotta. Lapsen voi olla haastavaa ilmaista tarpeitaan ja saattaa kääntää kielteisiä tunteitaan positiiviseksi. Lapsi saattaa pakonomaiselta vaikuttavalla tavalla hoivata aikuista tai koettaa tukea tätä. Aikuinen turvautuu lapseen ja lapsen tarpeet jäävät huomiotta. Lapsi tarkkailee ja mukautuu ympäristöönsä havaitsemiensa tilanteiden vaatimalla tavalla vältellen aggression ja väkivallan uhkaa.
- Ristiriitaisen kiintymyssuhteen muodostanut lapsi yhtäaikaaisesti hakeutuu, mutta välttää kontaktia. Lapsi pyrkii hallitsemaan tunteillaan. Lapsen käytös voi näyttäytyä vaativana ja hän voi suuttua herkästi. Lapsen hoivakokemuksissa lapsen kohtaaminen on voinut olla epäjohdonmukaista, impulsiivista ja uhkaavaa.
- Jäsentymätön kiintymyssuhde merkitsee lapsen kasvuympäristön ennalta-arvaamattomuutta ja uhkaavuutta, joiden vuoksi lapsi ole kyennyt muodostamaan kiintymyssuhdemallia. Lapsen käyttäytyminen voi olla ristiriitaista ja lapsi voi hakeutua mieluummin vieraan, kuin tutun läheisyyteen. Käytöksessä vaihtelevat aktiivisesti välttely ja nopea lähestyminen. Lapsi voi ajoittain jäähmettyä, hänellä voi olla outoja ilmeitä tai stereotyyppistä liikehdintää. Lapsen hoivakokemukset ovat voineet olla pelottavia, epäjohdonmukaisia, eikä lapsi ole kokenut emotionaalista yhteyttä ja hoivaa. Jäsentymättömällä kiintymyssuhteella on yhteys psyykkisiin häiriöihin ja dissosiaatioon.
- Reaktiivisella kiintymyssuhteella tarkoitetaan muodostumatta jäänyttä kiintymyssuhdetta. Reaktiivinen kiintymyssuhde muodostuu, kun lapsen hoiva ja huolenpito on laiminlyöty äärimmäisen vakavasti. Lapsi on voitu adoptoida olosuhteista, jotka ovat estäneet kiintymyssuhteen muodostumisen. Reaktiivinen kiintymyssuhde jakautuu

estottoman ja estyneen lapsen malleihin. Estoton lapsi lähestyy vierasta henkilöä täysin varauksettomasti. Estynyt lapsi puolestaan vetäytyy pois kontaktista ja on kykenemätön tunteiden säätelyyn. Estynyt lapsi ei hae aikuiselta lohdutusta. Estyneille lapsille tyypillisiä ovat neurologiaan liittyvä oireilu tai kehitykseen liittyvät viivästymät. (Heikkinen-Peltonen ym. 2019, 23-24.)

6 Lapsen traumaoireilu kertoo turvattomuuden kokemuksesta

Tarkastelen tässä kappaleessa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden avulla lapsuuden haitallisten kokemusten seurauksia silloin, kun lapsen kokemus turvallisuudesta, hyväksynnästä ja välittämisestä rikkoutuu, tai kun lapsen tarvitsemia kokemuksia ei ole saatavilla. Avaan trauman käsitettä ja kuvailen lapsen kokeman trauman vaikutuksia. Tarkastelen myös, kuinka lasta voidaan tukea ja auttaa traumaattisesta kokemuksesta toipumisessa.

Trauman muodostuminen

Kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemus muodostuu fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti koetun turvallisuuden kokemuksesta. Psyykinen turvallisuus on emotionaalinen kokemus. Haitalliset kokemukset sekä vaille jäämisen kokemukset aiheuttavat lapsen kehittyvään mieleen emotionaalista, psyykkistä haavoittuvuutta ja turvattomuutta. Psyykkisesti vaurioittavaa kokemusta tai tilannetta, joka ylittää yksilön sietokyvyn ja jota mielen on liian vaikea käsitellä ja sisäistää, kutsutaan traumaksi. Traumamat ovat ulkoisista tekijöistä johtuvia ja pahimmillaan ne johtuvat toistuvista kokemuksista. Myös emotionaalinen trauma muodostuu liiallisten, sietämättömien tunnetilojen kohtaamisesta. Trauman vaikutus ihmisessä on kokonaisvaltaista. Koettuun traumaan liittyy syvä järkytys, pelon avuttomuuden ja kyvyttömyyden kokemus. Trauma rikkoo ja vaikeuttaa myös myöhempää turvallisuuden tunteen kokemista, vaikka ympäristö olisikin jo täysin turvallinen. (Linner Matikka & Hipp 2023, 16. Klaavu 2023, 52.)

Kuvaus lapsen traumaperäisestä oireilusta

Trauma tuhoaa psyykkisellä voimakkuudellaan kokemuksen turvallisuudesta, hallinnasta ja elämän jatkuvuudesta. Tavallisimpia trauman aiheuttamia seurauksia lapselle ovat ahdistavat mielikuvat ja ajatukset, painajaiset, erilaiset pelkotilat ja viha. Trauma aiheuttaa vireystilan säätelyyn liittyvää oireilua. Ylivireystilassa lapsen oireilu ilmenee käyttäytymisessä keskittymisvaikeuksina, yliaktiivisuutena, univaikeuksina, ärtyneisyytenä ja vihaisuutena. Trauman seurauksena lapsen käytös voi muuttua passiiviseksi, aggressiiviseksi tai provokatiiviseksi ja hän voi alkaa kiusata toisia. Lapsi voi kokea myös häpeää ja syyllisyyttä sekä syyttää itseään tapahtuneesta. Lapsi voi oireilla ikävää, takertua aikuiseen, sulkeutua, vetäytyä tai eristäytyä. Koettu trauma voi taannuttaa lapsen kehityksensä aiemmalle tasolle. Lapsen leikeissä voi

näyttäytyä traumaattisen tapahtuman toistoja, jota saattaa esiintyä pakonomaiselta vaikuttavalla tavalla. Lapsen suoritustaso koulussa tai harrastusten parissa voi heikentyä. Lapsi voi myös oireilla psykosomaattisesti ja kokea fyysisiä kipuoireita, kuten vatsakipua, päänsärkyä tai pahoinvointia. (Pojjula 2007, 41.)

Traumatisoitumiseen viittaavia merkkejä lapsen

- ajattelutavassa ovat hämmentyneisyys, pelko hulluksi tulemisesta, tilanteen jatkuva ajatteluinen, suuntautuminen menneisyyteen, tapahtuneen tilanteen kieltäminen.
- käyttäytymisessä ovat univaikeudet, vetäytyvyys, tilanteesta jatkuva puhuminen, ta-kaumat, välttely
- fyysisessä hyvinvoinnissa ovat väsyneisyys, uupumus ja kipuoireet
- psyykkisessä hyvinvoinnissa ovat erilaiset pelot sekä pelko tilanteen toistumisesta, erilaiset fobiat, depressio, katkeruus, huolestuneisuus, suru, ylisensitiivisyys ja itsetuhoisuus

Traumaoireilun voimakkuuteen lapsessa vaikuttavat traumatapahtuman luonne ja läheisten reagointi tapahtuneeseen. Jos lapsi ei saa läheisiltään riittävää tukea tapahtuman käsittelyyn, stressihäiriön muodostumisen riski kasvaa. Erityisen haavoittuvia stressihäiriön muodostumiseen ovat lapset, joilla on myös aiempia traumakokemuksia. Trauman vaikutukset voivat näyttäytyä vasta pitkänkin ajan kuluttua tapahtumasta. Sekä äkilliset, että viivästyneet stressireaktiot altistavat lapsen ahdistushäiriön, masennuksen, dissosiaatiohäiriön tai traumaperäisen stressihäiriön muodostumiseen. (Pojjula 2007, 58-59.)

Traumaperäinen stressihäiriö lapsella

Traumaperäinen stressihäiriö ilmenee voimakkaan pelon tai uhkan kokemuksena. Traumakokemus palaa mieleen traumaan liittyvinä muistikuvina, ajatuksina tai havaintoina. Traumamuistoja aktivoivat yksilölliset traumaärsykkeet tai niihin liittyvä välttely. Traumaan liittyvä kokemus palaa lapsen mieleen päivän aikana yleensä niinä hetkinä, joihin liittyy itseksensä olemista, hiljaisuutta tai rauhallisuutta. Traumamuistoille altistuminen aiheuttaa voimakasta psyykkistä ja fyysistä ahdistusta.

Traumaperäisen stressihäiriöön liittyy vahvaa välttämiskäyttäytymistä. Traumaan liittyviä ajatuksia, tunteita, kokemuksia, keskusteluja, paikkoja, toimintoja ja ihmisiä vältellään. Välttely voi aiheuttaa myös muistamattomuutta trauman tapahtumiin liittyen. Traumaa kohdanneen lapsen osallisuus ja kiinnostuksen kohteet voivat vähentyä, joka voi aiheuttaa myös sosiaalisista suhteista vieraantumista. Trauma vaikuttaa tunne-elämän kapeutumista, jolloin lapsen positiivisten ja onnellisten tunteiden kokeminen vähenee. Myös tulevaisuuden kokeminen voi kapeutua ja lapsi voi kokea pelkoa tulevaisuutta kohtaan. Ylivireystilan oireilua voi ilmetä pelkona mennä nukkumaan, nukahtamisvaikeuksina tai unessa pysymiseen liittyvinä

ongelmina. Lapsi voi säikkyä herkästi ja olla havaittavasti varuillaan koko ajan. (Poijula 2007 42, 46-50.)

Trauma aiheuttaa muutoksia lapsen hermostossa. Lapsen keskushermosto herkistyy ja ylivirityy reagoimaan mahdolliseen vaaraan, ja lapsi aktivoituu havainnoimaan ympäristöään puolustautuakseen. Lapsen varuillaan olo voi johtaa toistuviin pelko- ja ahdistuskohtauksiin, jännityksen hakemiseen tai aggressioon. Traumakokemuksen aiheuttamat muutokset voivat vaikuttaa negatiivisesti myös lapsen minäkäsityksen kehittymiseen ja kokemukseen itsestä. Lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheen yhteydessä koettu trauma voi olla erityisen haavoittava. (Poijula 2007, 80-81.)

Kehityksellinen trauma

Kiintymyssuhteessa ja vuorovaikutussuhteessa muodostunutta traumaa kutsutaan emotionaaliseksi tai kehitykselliseksi traumaksi (Klaavu 2023, 10). Lapsuuden kehityksellinen trauma muodostuu varhaisissa vuorovaikutussuhteissa. Sen muodostumiseen vaikuttavat lapsesta hoitovastuussa olevien henkilöiden tavat kohdata ja nähdä lapsi. Jos vauvasta huolehtiva henkilö ei ole biologinen äiti, muodostuu vauvalle silloinkin syvä, traumatisoiva hylkäämisen kokemus. Tämä perustuu vauvan kokemaan symbioosiin, biologiseen ja psyykkiseen yhteyteen äitiään kohtaan. (Klaavu 2023, 53.)

Klaavu (2023, 53-54) toteaa kehityksellisen trauman muodostumiseen vaikuttavan merkittävästi lapsesta huolehtivien henkilöiden oma hyvinvointi, sisäinen vakaus ja tasapaino. Sisäinen vakaus tarkoittaa psyykkistä vakautta, joka heijastuu ulkoiseen käyttäytymiseen. Jos hoitovastuussa olevat henkilöt ovat vakaita ja toimivat omasta aidosta minuudestaan käsin, he kykenevät kohtaamaan ja näkemään lapsen omana, erillisenä, yksilöllisenä ja psyykkisenä olentona sekä vastaamaan hänen tarpeisiinsa tarvittavalla tavalla. Lapsen kasvuympäristö muodostuu tällöin vakaaksi ja turvalliseksi sekä emotionaalisesti kannattelevaksi. Vakaassa kasvuympäristössä aikuiset tukevat lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti ja ovat läsnä lasta varten.

Ydinkokemus ja aito minuus

Klaavu (2023, 65) avaa jokaisen henkilön kokeman ydinkokemuksen itsestä muodostuvan ensimmäisen elinvuoden aikana. Ydinkokemus tarkoittaa kokemusta omasta arvosta tai arvosuhteesta. Ensimmäisen elinvuoden aikana psyyke on vielä hyvin kehittymätön ja eriytymätön ja siten kokemusmaailma muodostuu luonteeltaan kokonaisvaltaiseksi. Tätä kokonaisvaltaista kokemisen tapaa kutsutaan myös kehominuudeksi. Kehominuudessa kokemus on olotila, joka on merkitykseltään ja vaikutukseltaan laajempi, kuin yksittäinen tunnekokemus. Jos lapsi on kokenut hylkäämisen kokemuksia jo varhaisessa vaiheessaan, on tärkeää havaita, että lapsen ydinkokemus on tällöin muodostunut kokonaisvaltaiseksi olotilaksi (Klaavu 2023, 13-14).

Ydinkokemuksen muodostumiseen vaikuttaa lapsen kokema kokonaisvaltainen hoiva. Aina, kun lapsen tarpeet tulevat sekä fyysisesti, että emotionaalisesti kohdatuiksi, hän saa kokemuksen turvallisuudesta ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Kehityksellinen trauma muodostuu tilanteissa, joissa lasta ei kohdata psyykkisellä tasolla, emotionaalisella ja empaattisella läsnäololla. Tällöin lapsi ei saa tarvitsemiaan hellyyden, hoivan, huolenpidon, hyväksynnän ja välitetyksi tulemisen kokemuksia, jotka kannattelevat häntä psyykkisesti ja luovat turvallisuuden kokemuksen. Emotionaalisesti kylmä, poissaoleva, ainoastaan lapsen fyysisiä tarpeita täyttävä mekaaninen kohtelu muodostaa hylkäämisen kokemuksia, joiden vaikuttamana lapsen kokemus itsestään muodostuu negatiiviseksi. Lapsen fyysisten tarpeiden laiminlyönti aiheuttaa lapselle emotionaalisen hylkäämisen kokemuksen. (Klaavu 2023, 54, 65-66.)

Klaavu (2023, 36, 59) avaa aidon minuuden käsitettä, joka kuvaa henkilön syvällistä ymmärrystä omasta identiteetistään. Kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemukset ja sosiaalisen ympäristön tuen avulla lapsen aito minuus ja identiteetti kehittyvät. Aidon minuuden kehittyminen edellyttää, että tavanomainen psyykinen eriytyminen läheisistä on tapahtunut. Henkilö kykenee sisäistämään itsensä omana, erillisenä yksilönä sekä määrittämään omat psyykkiset ja fyysiset rajansa. Ihmissuhteissa aidon minuuden kehittyminen merkitsee tasapainoisiin ihmissuhteisiin kykenemistä, aitoa empatiakykyä sekä toisten arvostavaa ja kunnioittavaa kohtelua. Kehityksellinen trauma vaikeuttaa yksilön aidon minuuden kehittymistä. Trauman seurauksena lapselle muodostuu eri tavoin ilmeneviä kaoottisia minätiloja. (Klaavu 2023, 51.)

Kiintymyssuhteisiin liittyvää traumatisoitumisen oireilua:

- Voimakas tunteiden ilmaisu ja kehollinen epätasapaino. Kielteisten tunteiden käsittelyn haasteet ja kehon kielteisten tuntemusten sietokyvyn haasteet. Eriytynyt herkkyys melulle tai kosketukselle. Fyysinen oireilu, jolle ei löydy syytä. Vähentynyt kehotietoisuus ja vähentynyt kyky kokea tai kuvata tunteita.
- Tarkkaavuuteen ja käyttäytymiseen liittyvät säätelyvaikeudet. Uhkatilanteiden huomiotta jättäminen. Liioittelu, riskikäyttäytyminen, kykenemättömyys rauhoittaa itseä, itseä vahingoittava käytös tai vaikeus toteuttaa aikatauluja tai suunnitelmia.
- Itsen ja suhteiden säätelyn vaikeudet. Itsen kokeminen vahingoittuneena, viallisena, avuttomana tai heikkona. Huolenpito huoltajista tai epäluottamus huoltajia kohtaan. Voimakas vastustus ja aggressiivisuus. Sopimattomat tavat läheisyyteen ja itsenäisyyteen. Kykenemättömyys empatiaan ja kykenemättömyys rauhoittaa toista. (Hipp 2023, 19.)

Traumatisoituneen lapsen auttaminen ja tukeminen

Traumatisoituneen tai surevan lapsen tukemista kuvaillaan ennaltaehkäisevän mielenterveys-työn näkökulmasta toteutuvaksi tueksi. Tavoitteena on tukea lasta siten, ettei lapselle

muodostu pidempiaikaista, vakavaa mielenterveyden häiriötä. Tuen avulla vahvistetaan lapsen yksilöllisiä kykyjä käsitellä tapahtunutta tilannetta ja vakautetaan muodostunutta psyykkistä epätasapainoa. Vakaa arjen rakenne ja jatkuvuus tukee lapsen selviytymistä.

Tapahtunutta traumaa ja sen aiheuttamia vaikutuksia ei kyetä poistamaan lapsen kokemusmaailmasta. Ne ovat lapsen eletyn elämän todellisuutta. Traumatisoituneen lapsen auttamisessa ja tukemisessa on tärkeää ymmärtää lapsen kokemusten aitous. Traumatisoituneen lapsen auttamisessa ja tukemisessa lasta ei saa pakottaa reagoimaan tietyllä tavalla. Lapselle apua ja tukea tarjoavien tulee kyetä vastaanottamaan lapsen reaktiot tai reaktioiden puute hyväksyen ne. Keskeisin ja tärkein apu ja tuki on tarjota lapselle kokemus huolenpidosta, jossa hänellä on mahdollisuus turvallisen aikuisen läsnäoloon. Lapsen on tärkeää saada tietoa ja tiedostaa tosiasiat tapahtuneesta, joka tukee tilanteen todellisuuden ja kokonaiskuvan muodostumista lapselle. Auttajan on tärkeää havaita ja korjata mahdolliset väärinkäsitykset.

Normaalit, tutut rutiinit luovat lapselle turvallisuuden kokemusta. Lasta tuetaan tapahtuneeseen liittyvien tuntemusten osoittamiseen ja kokemiseen, avoimuuteen ja tapahtuneen ilmaisemiseen lapselle mieluisalla tavalla. Lasta tuetaan tunteidensa ilmaisuun ja autetaan niiden tunnistamisessa ja nimeämisessä. Aikuisten rauhallinen suhtautuminen tilanteisiin tukee lapsen kokemusta turvallisuudesta, mutta vahvojen tunnereaktioiden yhteydessä lapselle on tärkeää kertoa reagointiin johtanut syy. Lasta tuetaan luottamukseen, jolloin lapsi voi halutessaan puhua tapahtuneesta.

Traumatisoivat tapahtumat ylittävät lapsella olevat selviytymisen voimavarat. Lapsi pyrkii luonnostaan aktiivisesti ymmärtämään tapahtumia, joiden yhteydessä lapsi muodostaa uutta käsitystä itsestään, toisista ja maailmasta. Lapsen kokema avuttomuus aiheuttaa tunnemyrskyn, joka näyttäytyy ajattelun, toiminnan ja käyttäytymisen muutoksina. Lapsi voi kokea omat voimakkaat reaktiot pelottavina. Äkilliset stressireaktiot oireilevat lapsen jähmettymisinä tai kiihtymisenä. Lapsen voimakkaiden reaktioiden yhteydessä auttajan on pyrittävä tasapainottamaan, vakauttamaan lapsen ajatuksia, tunteita, kehon reaktioita ja käyttäytymistä. Voimakas ylivire estää lapsen luonnollista toipumista ja lisää kroonisen, traumaperäisen stressihäiriön muodostumisen riskiä. (Poijula 2007, 166-169.)

7 Traumainformoidun työotteen periaatteita

Tässä kappaleessa kuvailen traumainformoidun työotteen periaatteita ja tarkoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden avulla. Tarkastelen traumainformoidun työotteen merkitystä psyykkisen turvallisuuden tukemisen näkökulmasta.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 85) Westerlund-Cook kirjoittaa traumainformoitun työotteeseen sisältyvän ymmärrys lapsuuden haitallisten kokemusten (ACE, Adverse

Childhood Experiences) ja traumatisoitumisen vaikutuksista. Tätä kutsutaan traumatietoisuudeksi, joka on keskeinen osa traumainformoitua työtettä. Traumainformoidun työtteen tavoite on kiinnittyä, keskittyä ja suuntautua kaikella tavalla siihen hyvään, jonka avulla vaikeista elämäntapahtumista on mahdollista toipua. Traumainformoitua työtettä toteutetaan myös arjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä. Traumainformoidussa työssä tärkeässä roolissa ovat mielenterveyden tukeminen ja turvalliset, kannustavat ihmissuhteet. Toipumista tuetaan vakaan arjen, terveellisen ravinnon, riittävän unen ja liikunnan, tietoisien läsnäolon harjoittelun ja luonnon palauttavan merkityksen avulla.

Traumainformoidun työtteen toteuttaminen ei tarkoita trauman hoitoa. Traumainformoitu työote on traumatietoinen, traumasensitiivinen lähestymistapa, joka lisää ammattihenkilön ymmärrystä työelämän kohtaamistilanteisiin myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Maanmieli & Sarvela 2022, 24.)

Traumainformoidun työtteen tapaan kohdata toinen ihminen kuuluu olennaisesti näkökulman vaihtaminen. Ihmiselle hyvin luontaisesti muodostuvan arvioivan, tuomitsevan, luokittelevan, halveksivan ja negatiivisen ajattelutavan sijaan traumainformoituun kohtaamiseen liittyvä pohdinta toteutuu tasavertaisesta, myötätuntoisesta näkökulmasta; ”mitä sinulle on tapahtunut?”. Tärkeitä näkökulmia työtteelle antavat pohdinnat yksilön psyykkisestä selviytymiskyvystä ja toipumisen tukemisesta. (Linner Matikka & Hipp 2023, 85.)

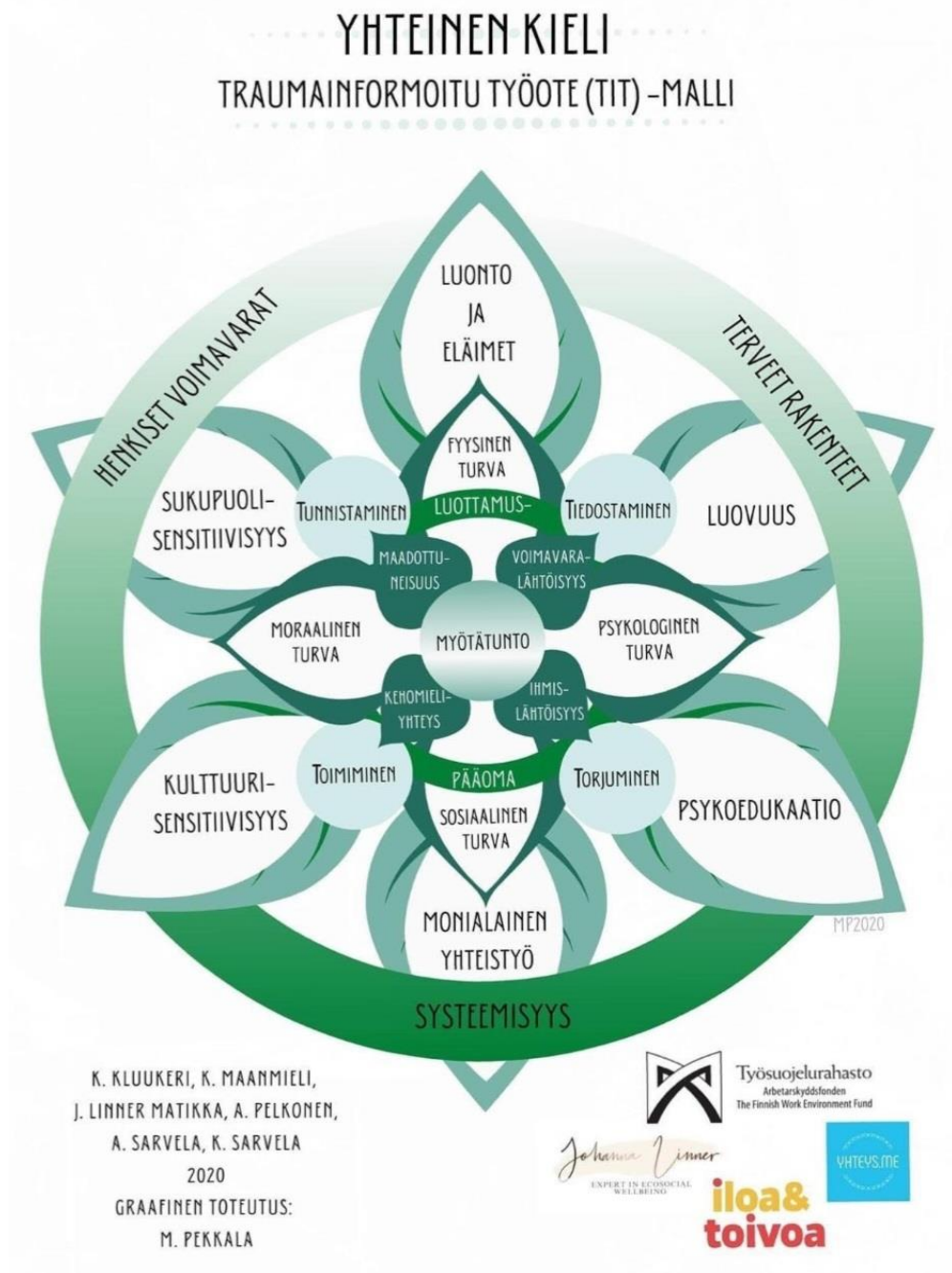
Traumainformoidun työtteen avulla tuetaan yksilön toipumista vaikeista elämäkokemuksista. Linner Matikka & Hipp (2023, 158) kuvaavat traumainformoidun työtteen periaatteita:

- Turva ja turvallinen ilmapiiri
- Luottamuksellisuus ja läpinäkyvyys
- Valinnan mahdollisuuksien tarjoaminen
- Yhteistoiminnallisuus ja kumppanuus
- Voimavaralähtöisyys ja valtaantuminen.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 85-86) Westerlund-Cook mukailee Staci Hainesia (2019), joka on kirjoittanut trauman vaikutusten ja turvan merkityksen ymmärtämisestä. Haines on määritellyt trauman muodostuvan yksittäisestä, tai useasta kokemuksesta tai sosiaalisen ympäristön vaikutuksista, jotka murtavat yksilön sisäisen tarpeen kokea turvaa, arvokkuutta ja osallisuutta. Haines toteaa sisäisten tarpeiden ymmärtämisen olevan merkityksellisiä toipumisen edistämiseksi. Myös turvan käsite ja merkitys Hainesin mukaan on tärkeää ymmärtää fyysisiä rakennelmia syvällisemmin ja yksilökohtaisemmin. Siten turva kohdentuu itsen ja toisten kokeman turvan tukemiseen ja eheytymiseen.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 153) Sarvela kuvailee traumainformoidussa työteteessä keskeiseksi yksilön vahvuuksien tukemisen. Hän kuvailee yksilön ja yhteisöjen

voimavaroja vahvistavan, myötätuntoisen kannattelun tukevan itsesäätelykykyä, itseohjautuvuutta, toimijuutta, osallisuutta sekä edistävän toipumista ja kiintymyksen muodostumista. Traumainformoidun työotteen voimavaroja vahvistavaa näkökulmaa ja asennetta kuvataan traumainformoiduksi positiiviseksi pedagogiikaksi. Positiiviset ja voimaannuttavat kokemukset tukevat traumasta toipumista. Ne ovat myös korjaavia kokemuksia, jotka vahvistavat yksilön resilienssiä, eli psyykkistä selviytymiskykyä.

Kuva 2 Traumainformoitu työote (2020).

Kuva (2) havainnollistaa traumainformoidun työtteen kokonaisuutta. Suomessa traumainformoitua työtettä koulutetaan kuvan havainnollistaman malliin perustuen. (Linner Matikka & Hipp 2023, 152.)

8 Psykkisen turvallisuuden avulla edistetään lapsen psyykkistä hyvinvointia

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt toteuttavat auttamistyötä, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen. Psykkisen turvallisuuden kokeminen edistää myös psyykkisen hyvinvoinnin kokemusta. Tässä kappaleessa tarkastelen auttajan roolia psyykkisen turvallisuuden edistäjänä ammattikirjallisuuden ja traumainformoidun työtteen näkökulmasta. Lisäksi tarkastelen, millaisista tekijöistä turvalliseksi koettu työyhteisö koostuu.

8.1 Auttajan inhimillisyys ja ammatillisuus

Itsetuntemus on kokonaisvaltaista, syvällistä ja yksilöllistä kokemusta siitä, kuka on. Itsetuntemukseen liittyy myös se, millaiseksi voi ja haluaa kasvaa. Itsetuntemuksen vahvistaminen vaikuttaa elämän mielekkyyteen ja hyvinvoinnin kokemiseen. (Sarvela & Auvinen 2020, 79.)

Ammatillinen itsetuntemus muodostuu kokonaisuudesta, jossa kohtaavat ammattilaisen ymmärrys omasta sisäisestä ajatus-, ja kokemusmaailmasta sekä työelämän ja työn toteutumiseen liittyvistä ammatillisista tunteista ja tarpeista. Ammatillista itsetuntemusta voi kuvailla myös siten, että mitä syvempää se on, sitä vastuullisempaa myös oma toimintatapamme ja suhtautumisemme työhön on. Traumatietoisuus avaa ymmärrystä pohtia, mitä oireilun taustalla on. Tätä tukee myös ammatillinen itsetuntemus. Mitä syvempi ammatillinen itsetuntemus on, eli mitä paremmin tunnemme itsemme, sitä paremmin kykenemme kohdata ja ymmärtää toista ihmistä. Sitä paremmin kykenemme myös luomaan psyykkistä turvallisuutta ja turvallista kasvuympäristöä lapselle. (Sarvela & Auvinen 2020, 83.)

Psykkisen turvallisuuden kokemus muodostuu vuorovaikutustilanteissa. Eettisellä auttamistyöllä tarkoitetaan ammattihenkilön omien traumojen kohtaamisen ja käsittelyn merkitystä. Ammattihenkilön omat, käsittelemättömät ja torjutut kokemukset voivat heijastua työyhteisöön ja asiakkaisiin. Eettisyys johdattaa oman toiminnan tarkasteluun. Siihen johdattaa myös traumainformoitu työote, jonka toteuttamisen näkökulmasta ammattihenkilö voi kysyä itseltään ”mitä minulle on tapahtunut?”. Auttamistyön etiikka johdattaa auttajan pohtimaan myös oman auttamistyön lähtökohtia. Eettisyys johdattaa auttajan tutkimaan, mikä auttajassa itsessä kaipaa tulla autetuksi ja hoidetuksi, sekä mitkä ovat auttajan omat tarpeet. Eettisyys haastaa auttajaa pohtimaan, mitä puolia auttaja hoitaa itsessään auttaessaan ja tukiessaan toisia. (Sarvela ja Auvinen 2020, 83-84.)

Lindqvist (1990) on todennut, että auttajan rooliin kuuluu aina valo ja varjo. Hän kuvailee, että mitä enemmän omaa pimeyttään tuntee, sitä turvallisemmin sen kanssa on mahdollista tulla toimeen itse, vahingoittamatta samalla toisia. (Lindqvist 1990, 10.)

Ammattiauttajalla on valta-asema autettavaan henkilöön, ja siten auttajan oma eettisyys korostuu auttamistyön toteutumisessa. Eettinen auttamistyö edellyttää auttajan kykyä oman tunnereagoinnin ja toiminnan tarkasteluun, joka mahdollistuu itsereflektion avulla. Tämä on merkittävä tekijä myös psyykkisen turvallisuuden toteutumisen näkökulmasta. Auttajan on tärkeää tunnistaa, millaisiin reaktioihin turvautuu suuttuessa, pettyessä, pelätessä, ahdistuessa tai häpeän ja syyllisyyden tunteiden kokemisen yhteydessä. Auttajaa kehoitetaan tarkastelemaan, millainen vaikutus auttajan omalla reagoinnilla on itsen tai toisiin ja pohtimaan, onko se hyvinvointia lisäävää. Auttajan tiedostamattomat tunteet tai omat traumat johtavat usein provosoitumiseen ja puolustautumiseen defenssien avulla, jolloin auttajan omaan reagointiin voi sisältyä psyykkistä väkivaltaa, ja siten lisätä turvattomuuden kokemusta. (Sarvela & Auvinen 2020, 85.)

Ammatillisen roolin kuvataan suojaavan auttajaa työelämässä, jolloin ammatillisuus toimii suojaavana tekijänä auttajan oman kiintymyssuhdesysteemin aktivoitumisessa työn vuorovaikutustilanteiden yhteydessä. Vuorovaikutustilanteet voivat muistuttaa aikaisemmista tapahtumista ja aktivoivat siten myös niihin liittyviä kokemuksia. Auttajan tehtävä on tunnistaa ja tiedostaa omia tapoja reagoida ja toimia yhteistyön sujumuuden näkökulmasta. Tässä auttajaa voi tukea myös omaan kiintymyssuhdemalliin perehtyminen. (Isosävi 2023, 248.)

Hipp (2023, 24) tarkastelee auttajan ominaisuuksia traumainformoidun työotteen näkökulmasta. Hän mukailee Rothchildia ja Randia (2010), jotka ovat kirjoittaneet traumatisoituneita kohtaavan ammattiauttajan ominaisuuksista. Heidän mukaansa auttamistyötä toteuttavan on keskeistä huomioida traumaa kohdanneille muodostunut kyky havainnoida toista henkilöä erityisen tarkasti. Kyky on muodostunut vaarojen ja uhkien yhteydessä, ja sen tarkoitus on henkiinjääminen ja selviytyminen. Traumainformoitu työotteen avulla voidaan toimia siten, että luotu turvan kokemus karkottaa pelon. Auttamistyön toteuttaminen ei ole helppoa. Auttaakseen myös auttaja läpikäy syvää työskentelyä itsensä kanssa. Itseä ja omaa toimintaa on kyettävä tarkastelemaan. Omiin vireystiloihin vaikuttavat tekijät on tunnistettava ja omia vireystiloja on hallittava. Auttaakseen toista on löydettävä omat kyvyt rauhoittaa itseä ja maadoitua. Auttamisen vuorovaikutuksessa näyttäytyvät aito läsnäolo, avoimuus, joustavuus ja rauhallisuus, joihin kuulumattomia ovat reaktiivisuus, impulsiivisuus ja ennakoimattomuus. Auttamistyötä toteuttaakseen auttajan on huolehdittava myös omasta hyvinvoinnista.

Sijaistraumatisoituminen ja empatiaupumus

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 243) Isosävi toteaa jokaisen auttajajan olevan inhimillinen ja haavoittuva. Hän kuvailee auttamistyön ilmiöitä, jotka liittyvät työn luonteen kuormittavuuteen:

- Sijaistraumatisoituminen kuvaa tilaa, jossa ammattilainen alkaa kokea traumaattisen stressin kaltaisia oireita kohdatessaan ja eläytyessään traumatisoituneita asiakkaita sekä heidän elämäkokemuksiaan ja elämäntilanteitaan.
- Empatiaupumus tai myötätuntouupumus kuvaa tilaa, jossa ammattilaisen pyrkimys auttaa asiakkaita vähentää hänen omia voimavarojaan. Empatiaupumuksessa ammattilainen eläytyy asiakkaan kokemukseen syvällisesti, joka heikentää hänen omia selviytymiskeinojaan. Ammattilaisen vointi ja käyttäytyminen alkaa näyttäytyä negatiivisena.

8.2 Auttajat luovat psyykkistä turvallisuutta

Lapsuuden kiintymyskokemusten on todettu vaikuttavan aikuisuuteen sisäisten työskentelymallien muodossa. Isosävin (2023) mukaan sisäiset mallit koostuvat hyvin automaattisista olettuksista itsestä, ja ne näyttäytyvät vuorovaikutussuhteissa toisiin. Varhaiset kiintymyssuhteet määrittävät muistomme, mihin vuorovaikutuksessa kiinnitämme huomionsi ja mikä jää huomiotta, miten säätelemme tunteita, stressiä ja vireyttä sekä millaisia tulkintoja vuorovaikutuksestamme teemme. Aiemmat kokemuksemme eivät kuitenkaan määritä, miten nykyisyydessä koemme itseämme ja olemme vuorovaikutuksessa toisiin. Turvattomuutta kokeneista voi tulla tasapainoisia, välittäviä ammattihenkilöitä. Tärkeää on havainnoida ja tiedostaa, kuinka nykyisyydessä koemme ja käsitämme aiemmat kokemuksemme, miten ne ovat vaikuttaneet meihin ja havaitsemme vaikutusta yhä. (Linner Matikka & Hipp 2023, 248.)

Traumainformoidun työotteen toteuttamisessa tavoitellaan sitä, kuinka ihmistä voidaan tukea toipumaan ja selviytymään kokemuksistaan. Petrelius ja Yliruka (2023) kuvaavat traumainformoidun työotteen pyrkivän lämpimiin, luottamuksellisiin ja toimiviin ihmissuhteisiin, joka toimii toipumista edistävänä ja tukevana verkostona. (Linner Matikka & Hipp 2023, 195.) Yhteisöiden keskeisiin traumainformoidun lähestymistavan ominaisuuksiin kuuluvat traumatietoisuus, yhteisöllinen turvallisuuden kokemus, ihmislähtöisyys, tasa-arvo, sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys ja ammattilaisen itsetuntemus (Sarvela & Auvinen 2020, 23).

Traumailmiöiden on todettu vaikuttavan työyhteisöön sisäisesti ja ulkoisesti. Tästä johtuen työn vuorovaikutustilanteet nostavat herkästi haastavat kokemukset pintaan auttajassa ja työyhteisössä. Omakohtaisten traumakokemusten työstäminen antaa vahvuutta kohdata asiakkaan traumareagointi. Asiakastyön toteuttamisessa kehitytään ammatillisen itsetuntemuksen ja itsereflektion avulla, sekä yksilö-, että koko työyhteisön ammatillisen kehityksen

näkökulmasta. Ammatillinen kehitys tarvitsee työyhteisöltä myös rohkeutta uskallusta, joita ilman on haastavaa edetä. (Sarvela ja Auvinen 2020, 92.)

Sarvela (2020, 35-37) kuvaa Bloomin ja Fallagerin (2013) luomaa traumainformoitua Turvapaikka-mallia, jota käytetään traumasta toipumista edistävänä mallina eri ammattialojen työyhteisöissä ja palveluissa. Turvapaikka-mallin muodostaa neljästä eri turvan ulottuvuudesta muodostuva kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemus:

- Sosiaalinen turva rakentuu työyhteisön arvoista. Turvallisen työyhteisön jäsenet ylläpitävät turvallisia ihmissuhteita toisiinsa sekä asiakkaisiin. Työyhteisössä ei ole vahingollisia tapoja kommunikoida ja toisten psykologisia rajoja kunnioitetaan. Sosiaalisesti turvallisessa ympäristössä siedetään erilaisuutta ja toisten rajoja ei rikota. Sosiaalisesti terve organisaatio huolehtii työyhteisön tukijärjestelmästä.
- Fyysinen turva käsittää turvallisen tilan muodostamisen. Se koostuu sosiaalisesta, moraalista ja psykologisesta turvasta.
- Moraalinen turva tarkoittaa organisaation toimintamallien läpinäkyvyyttä. Moraalisen turvan kokemus voi kadota, jos työntekijän toteuttama työ on ristiriidassa hänen omien arvojensa kanssa. Työntekijän moraalista turvaa lisää esihenkilön ja organisaation tuki. Moraalinen tuki vahvistuu vuorovaikutuksen, ammatillisen kehityksen ja henkistä kasvua tukevan ympäristön avulla.
- Psykologinen turva muodostuu mallissa työntekijän yksilökohtaisesta, vahvasta ammatti-identiteetistä ja ammattieettisyydestä. Työntekijä ei lähde mukaan toisia vahingoittaviin käyttäytymismalleihin. Työntekijällä on selkeät ja sopivan vahvat omat rajat. Psykologisesti turvallisessa työyhteisössä työntekijät toimivat osana yhteisöä alistamatta toisia tai tulevana alistetuiksi. Psykologisesti turvallinen ympäristö tukee työntekijää kannustuksen ja koulutusten avulla. Työntekijää kannustetaan itsetunteeseen, itsensä arvostamiseen, voimaannuttamiseen, tunteiden säätelyyn, johdonmukaisuuteen, luovuuteen, huumoriin ja henkisyteen.

9 Traumainformoidun kohtaamisen lähtökohtia

Tässä kappaleessa perehdyn sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ammatilliseen kohtaamiseen. Tarkastelen ammatillista kohtaamista psyykkisen turvallisuuden ja traumainformoidun työtteen näkökulmasta.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 88) Westerlund-Cook kirjoittaa lapsuuden haitallisten kokemusten yhteydestä toimijuuteen ja vaikuttamisen mahdollisuuden kokemiseen. Voimakkain haitallinen kokemus muodostuu, jos omat rajat rikotaan siten, ettei puolustautumiselle jää mahdollisuutta. Haitalliset kokemukset muodostuvat vuorovaikutussuhteissa, usein

sellaiselta taholta, jonka tulisi tarjota suojaa ja turvaa. Haitalliset kokemukset vaikuttavat tästä johtuen merkittävästi siihen, koetaanko toinen ihminen turvaa vai uhkaa luovana. Traumainformoitu kohtaaminen keskittyy erityisesti turvallisuutta luovan kohtaamisen muodostamiseen, jossa huomioidaan vahvasti myös psyykkisen turvallisuuden kokemus.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 88) Westerlund-Cook avaa PACE-tietoisuuden käsitteen. Siihen sisältyvät tietous lapsuuden haitallisten kokemusten vaikutuksesta hyvinvointiin sekä traumatietoisuus. PACE-tietoisuuden keskeinen ydin muodostuu ymmärryksestä lapsuuden suojaavien ja positiivisten kokemusten merkityksestä, sekä suojaavien kokemusten tarjoamisesta traumainformoidun työtteen avulla. PACE-tietoisuus luo luottamuksen ja turvallisuuden kokemuksia asiakkaille ja työyhteisöille.

Teoksessa Traumainformoitu työote (2023, 88-89) Westerlund-Cook esittelee Bursteinin ym. (2019) rakentaman PACE-tietoisesta HOPE-viitekehysten (Healthy Outcomes through Positive Experiences). HOPE on korjaava viitekehys, joka ei keskity tarkastelemaan yksilöä haasteiden, puutteiden tai toiminnan vajeiden näkökulmasta. HOPE:n ideologia rakentuu yksilöllisten vahvuuksien, lapsikeskeisyyden ja perhelähtöisyyden viitekehykseen. Positiivisten kokemusten avulla tuetaan hyvinvointia, rakennetaan turvallisuuden ja luottamuksen kokemuksia sekä vahvistetaan yhteenkuuluvuutta ja merkityksellisyyttä. Positiiviset kokemukset vahvistavat yksilön resilienssiä, psyykkisen joustavuuden kykyä. HOPE-viitekehys muodostuu neljästä kokonaisuudesta:

- Suhteet: Jokaisella lapsella on oikeus turvaan, kannustukseen ja ihmissuhteisiin.
- Ympäristö: Turvallinen ja vakaa kasvuympäristö, jossa toteutuu tasa-arvoisuus.
- Sitoutuminen ja yhteisöllisyys: Yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden kokeminen.
- Emotionaalinen kasvu: Yhdessäolo, leikki ja harrastukset, itsetietoisuus, itsesääätely.

HOPE-viitekehys keskittyy asiakkaan toimijuuden ja resilienssin vahvistamiseen. Työskentelyssä on tärkeää auttaa asiakasta näkemään erilaisen tulevaisuuden mahdollisuus ja asiakkaan oman toiminnan merkitys saavuttaakseen sen. Työntekijän tehtävä on tukea asiakasta muutosprosessissa asiakkaan vahvuuksien avulla. Työskentelyssä asiakkaan hyvinvointia edistetään kunnioittamalla asiakkaan kokemusta ja näkemystä sekä vahvistamalla positiivisia toimijuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia. (Linner Matikka & Hipp 2023, 89.)

Sarvela ja Auvinen (2020, 280-282) kuvailevat traumainformoitua hoitoa, todeten sen piiriin kuuluvan kaiken terveyttä ja hyvinvointia edistävän ja tukevan työn. Traumainformoitu hoito toteutuu vuorovaikutussuhteessa, joka edistää asiakkaan toipumista ja toimijuutta. He mukailivat Gerberia (2019), joka on määritellyt traumainformoidun vuorovaikutussuhteen muodostamiseen liittyviä tekijöitä:

- Työyhteisön traumatietoisuus ja itsetuntemus. Työyhteisöllä on tietoutta vireystilojen säätelystä, turvallisuuden kokemuksen vahvistamisesta, tunnetaidoista, tietoisuustaidoista, traumainformoidun työtteen periaatteista ja asenteesta.
- Myötätuntoinen ja luottamuksellinen suhde asiakkaaseen. Aito huolenpito ja välittäminen asiakkaan elämäntilanteesta ja ymmärrys asiakkaan oireilusta. Luottamuksen ja tunneyhteyden rakentaminen asiakkaaseen.
- Turvallinen ympäristö, jonka ilmapiiri on yhteisöllinen, turvallinen, ennakoitava ja vakaata. Trauma rikkoo perusturvallisuuden kokemusta, jonka vuoksi asiakkaan ”vaaratutka”, eli neuroseptio aktivoituu tavanomaista herkemmin. Maadoitus ja tunnesäätelyn taidot työskentelyn tukena.
- Yhteistoiminnallinen, voimauttava suhde asiakkaaseen. Traumatisoituneen kokemus oman elämän hallinnasta vähenee ja hänestä tuntuu, ettei voi vaikuttaa elämäänsä itse. Asiakkaan voimavaroja ja toimijuutta vahvistava yhteinen työskentely, jossa toteutuvat positiiviset kokemukset ja onnistumiset.
- Kulttuuristen erojen huomiointi. Monikulttuurisuuden ja sosiaalisten eroavaisuuksien tiedostaminen. Eri vakaumuksia kunnioittava, antirasistinen ja sukupuolineutraali käytäntö kohtaamisessa.
- Mahdollisuus ammatilliseen kehittymiseen. Jokainen ammattilainen on keskeneräinen. Työntekijän työhyvinvoinnin turvaaminen.

Teoksessa Traumainformoitu työote Petrelius ja Yliruka (2023, 192) kirjoittavat systeemisen lastensuojelun toimintatavasta tarkastella lapsen ja perheen elämää menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden kokonaisuutena. Lastensuojelussa toteutuvassa työssä ACE-tietoisuus (Adverse Childhood Experiences) eli tutkimustieto lapsuuden haitallisista kokemuksista voi lisätä ymmärrystä lapsen ja perheen tilanteeseen. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä ole tarkoitus keskittyä työskentelemään menneisyyden ongelmien, vaan tulevaisuuden mahdollisuuksien näkökulmasta. Traumainformoidun työtteen avulla lapselle ja hänen läheiselleen tapahtuneet kokemukset ja niiden vaikutukset tulevat huomioituiksi riittävällä tavalla. Traumatietoisuuden ja traumainformoidun työtteen avulla lapsen ja läheisten suhdetta itseän ja toisiinsa voidaan tukea voimauttavasta näkökulmasta.

10 Vakauttava työote tukee psyykkisen turvallisuuden kokemusta

Kokemus turvallisuudesta muodostuu eri tasoilla koetusta kokonaisvaltaisesta kokemuksesta. Psyykkisen turvallisuuden kokemus tukee kokonaisvaltaista turvallisuuden kokemusta. Tässä kappaleessa kuvailen vakauttavaa työtettä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikirjallisuuden avulla.

Sarvela ja Auvinen (2020, 225-226, 234) kuvaavat vakauttamista Pierre Janetin (1859-1947) kehittämän trauman vaiheittaisen hoitomallin mukaan. He kuvaavat, että vakauttaminen on Janetin luoman hoitomallin ensimmäinen vaihe, jonka tarkoitus on vähentää traumaoireilua ja palauttaa kokemus psyykkisesti ja fyysisesti turvassa olemisesta. Vakauttamisessa tarkastellaan vireystiloja ja opetellaan yli- tai alivireystilan sijaan pysyttelemään näiden keskelle sijoittuvassa, myös sietoikkunaksi kutsutussa vireystilassa, jolloin voitiin koetaan hyväksi, tasapainoiseksi ja vakaaksi ja turvalliseksi. Kehittyvien vireystilan säätelyn taitojen avulla keho oppii vähitellen ymmärtämään, että omassa mielessä ja kehossa on turvallista tällä hetkellä, sillä vaara on jo ohi. Vakauttamisen, ja sen avulla rakentuvan turvallisuuden kokemusten myötä rikkoutunut tai katkennut kehon ja mielen yhteys alkaa jälleen vahvistua. Aikuisen mentalisaatiokyvyn ja tuen avulla lapsen mentalisaatiokyky voi kehittyä, ja auttaa lasta oppimaan omien tunteiden sekä kehon säätelyn taitoja.

Koivisto (2020, 91-93) kirjoittaa epävakaaan persoonallisuushäiriön ensivaiheeseen liittyvästä vakauttavasta hoidosta Zanarinin (2008) mukaan. Hän kuvaa asiakkaan ahdistuneisuutta ja suurta tuskaa, jonka seurauksena on kykenemätön säätämään tunteitaan tai käyttäytymistään. Hoidon ensimmäisen vaiheen tavoite on turvallisuuden ja vakauden luominen asiakkaan nykyhetkeen. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuva vakauttava työ on luonteeltaan hyvin samankaltaista ja myös hoidon tavoite on lastensuojelun sijaishuollon työtä vastaava lastensuojelulain (417/2007) mukainen.

Koivisto (2020) kuvaa, että asiakasta autetaan ja tuetaan löytämään toimivia keinoja ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan. Hoidon ensimmäisessä vaiheessa asiakkaan traumaa käsitellään ainoastaan sen seurauksena ilmenevien vaikutusten tasolla; erilaisina pelkoina, välttelynä tai takaumien yhteydessä. Tällöin hoitaja ottaa vastaan asiakkaan kokemuksen ja validoi esimerkiksi asiakkaan traumamuiston takana olevan aidon tunteen. Validointi tarkoittaa todeksi ottamista ja hyväksymistä, ja sillä on todetusti merkittävä, rauhoittava vaikutus. Hoidossa validointi sisäistetään aluksi toisen avulla, mutta hoidon edetessä asiakas oppii itsevalidointia. Hoidon keskeisenä tavoitteena on asiakkaan kyky hyväksyä ja arvostaa omia tunteitaan, ajatuksiaan sekä itseään.

Koivisto (2020, 93-95) kirjoittaa, että Zanarinin (2008) mukaan hoidon keskeisiä tavoitteita ovat auttaa asiakasta äärimmäisen sisäisen tuskan vähenemisessä, auttaa asiakasta tunteiden ja toiveiden ilmaisutaidoissa sekä auttaa asiakasta tulevaisuuteen suuntautumisessa. Epävakauden yhteydessä koettu syvän sisäisen tuskan kokemus jakautuu primaarituskaan ja sekundaarituskaan:

- Primaarituska muodostuu lapsuuden vuorovaikutussuhteissa syntyneistä haavoittavista kokemuksista. Se voi muodostaa minäkuvaan syvää häpeää tai arvottomuutta.

- Sekundaarituska sisältää tavanomaisesti elämään kuuluvia epäonnistumisen kokemuksia, jotka johtuvat saavuttamattomista tavoitteista tai siitä, ettei tukea ole aina riittävästi saatavilla.

Sekundaarituskaa korjaavat nykyisyyden onnistumisen ja pystyvyyden kokemukset. Ajatellaan, että koettu primaarituska voi muodostua osaksi identiteettiä. Primaarituska täytyy kohdata, että hoidon tavoitteet ja tulevaisuuteen suuntautuminen mahdollistuvat. Primaarituskan juurisyyt käsitellään psykoterapian avulla. Suru, viha ja pettymys menneisyyden tapahtumista on keskeistä läpikäydä, että oman elämän voi hyväksyä kokonaisuudessaan sellaisena, kuin se on. Primaarituskan kohtaaminen voimauttaa uudenlaisen tulevaisuuden rakentamiseen.

11 Päiväkirjaraportointi

Tämä kappale sisältää kahdeksan viikon ajanjaksolla toteutuneen päiväkirjaraportoinnin, eli toteutuneen havainnoinnin dokumentoinnin. Päiväkirjaraportointi toteutuu jokaiselle viikolle valitsemani teeman näkökulmasta ja kohdentuu lapsen psyykkisen turvallisuuden havainnointiin. Jokaiseen teemaan liittyvää tieto- ja lakiperustaa olen tarkastellut perusteellisemmin opinnäytetyöni kappaleissa 3-10.

Opinnäytetyöni päiväkirjaraportoinnissa tarkastelen, kuinka lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä huomioidaan lapsen psyykinen turvallisuus. Lähestyn päiväkirjaraportoinnissa psyykkisen turvallisuuden merkitystä kohtaamisen tarkastelun avulla. Päiväkirjaraportoinnin yhteyteen koostan teeman mukaisen viikkoanalyysin, jossa tarkastelen psyykkisen turvallisuuden merkitystä lain, ammattikirjallisuuden, asuinyksikössä toteutuvan hoitomallin ja omien havaintojeni yhtenevyyden pohjalta. Viikkoanalyysissä tarkastelen, kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi huomioida lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemuksen.

Päiväkirjaraportoinnin yhteydessä käytän sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstä käsitettä ohjaaja. Lapsen läheisten ja asuinyksikön ohjaajien välistä yhteistyötä kuvaavien tilanteiden yhteydessä käytän lapsen näkökulmasta katsottuna käsitettä aikuiset.

11.1 Viikko 1 Turvallinen arki lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä

Opinnäytetyöni kappaleessa 3 olen kuvaillut lastensuojelun perustehtävää ja tavoitteita. Päiväkirjaraportoinnissa ja viikkoanalyysissä kuvailen asuinyksikössä toteutuvan työn periaatteita psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta.

Monet lastensuojelun tuen piirissä olevat lapset ovat kokeneet turvattomuutta, kaltoinkohtelua ja vaille jäämisen kokemuksia jo varhaisessa lapsuudessaan. Lastensuojelun tarjoaman tuen tarkoitus on toteuttaa laadukasta ja korjaavaa kasvatus- ja hoitotyötä, jonka toteuttaminen on sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden velvollisuus.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa velvoittavien lakien ja eettisen ohjeistuksen lisäksi lastensuojelun sijaishuollon asuinyksikössä toteutuvaa työtä määrittelevät työyhteisökohtaiset menettelytavat, jotka ohjaavat työyhteisöä työn laadukkaaseen toteuttamiseen. Asuinyksikössä noudatetaan lasten kanssa yhdessä toteutettua Hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa, johon kirjataan asuinyksikön yhteiset menettelytavat sekä kuvaus siitä, kuinka asuinyksikössä huolehditaan kaikkien turvallisuudesta.

Työyhteisössämme lapsen hoitoa, kasvatusta ja kuntoutusta tukeva toiminta perustuu hoitomalliin, joka tukee lapsen vahvan identiteetin kehittymistä. Psykkisen turvallisuuden kokeminen on yhteydessä fyysisen turvallisuuden kokemiseen. Kehon rauhoituttua rauhoittuu myös mieli. Työskentelyn edetessä kehittyviä taitoja harjoitellaan yhdessä. Lapsen kuntoutumisprosessin etenemistä ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti. Riittävän pitkäkestoinen sijoitus tukee lapsen kehitystä pysyvyyden ja jatkuvuuden näkökulmasta, jolloin myös uudet taidot pääsevät juurtumaan käytännön tasolle. Päiväkirjaraportoinnin ensimmäisellä viikolla työpäiviäni olivat maanantai, perjantai, lauantai ja sunnuntai. (Familiar 2024.)

Maanantai

Päiväkirjaraportointini toteutus alkaa yövuorolla. Asuinyksikön yövuorossa työskennellään yksin, mutta työyhteisömme erilliset asuinyksiköt toteuttavat yhteistyötä. Mahdollisuus yhteistyön tarjoamaan tukeen tarvittaessa luo työntekijälle psykologista turvallisuutta itsenäisen työn toteuttamiseen yövuoron aikana. Yövuorossa ennakoidaan seuraavan päivän työvuoroa toteuttamalla tarvittavat valmistelut. Yöllä valmistellaan tuleva päiväohjelma, johon merkitään seuraavana päivänä hoidettavat asiat. Päiväohjelma läpikäydään työyhteisön raportilla ja siihen kirjataan jokaiselle lapselle oma vastuuaikuinen päivän ajaksi.

Yövuoron tärkein tehtävä ja velvollisuus on seurata lapsen hyvinvointia ja terveydentilaa yön aikana. Riittävä lepo ja uni ovat merkittävässä roolissa lapsen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Nukahtaminen, unen laatu tai mahdollinen yöllinen hereillä olo ovat tärkeää tietoa lapsen hyvinvoinnin ja terveydentilan seurannassa. Vähäinen unen määrä lisää lapsen stressiherkkyttä ja altistaa siten myös psyykkisen oireilun ilmenemiselle. Yövuoron havaintojen dokumentointi asiakastietojärjestelmään ja suullinen raportointi aamuvuorolle on tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen terveydentilan kannalta.

Yövuorossa korostuu myös lapsen psyykkisen turvallisuuden merkitys, sillä unen merkitys lapselle on erityisen tärkeä tasapainoisen kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Ahdistusoireilua ja

pelkoa alkaa usein esiintyä iltaisin, kun päivän aktiviteetit ovat ohitse ja on aika alkaa rauhoittumaan nukkumaanmenoa varten. Mieleen palaavat ikävät ajatukset ja tunteet koetetaan usein välttää tekemällä jotain muuta. Ohjaajan läsnäolon ja keskustelun avulla lasta rohkaistaan ja tuetaan sanoittamaan mieltä painavia asioita. Ikävän tunne läheisiä kohtaan koetaan vahvempana iltaisin, jolloin lapset usein ovat yhteydessä läheistensä kanssa. Jos läheinen ei joskus soita sovittuun aikaan tai vastaa puheluun, muodostuu tilanteesta lapselle ymmärrettävästi välitön huoli. Ohjaaja on lapselle läsnä ja toimii lapsen tukena tunteiden säätelyssä haastavalla hetkellä. Lapsen on tärkeää kokea tulevansa kohdatuksi ja kuulluksi sekä tiedostaa ohjaajan olevan paikalla häntä varten. Turvallisuuden kokemuksen palautuessa lapsi kykenee rauhoittumaan riittävästi yöuniaa varten.

Perjantai

Tänään työskentelin tuplavuorossa aamusta iltaan. Päiväkirjaraportointi toteutuu lasten kesäloman aikaan, jolloin pidemmät työvuorot mahdollistavat erilaisia retkiä ja toiminnallisuutta lasten kanssa. Tänään osa lapsista lähti kotiharjoittelujaksoille jo aamupäivällä ja asuinyksiköön jäi illaksi kanssani yksi lapsi. Toisten lähdettyä teimme suunnitelmia iltaa varten. Lapsi toivoi ostosreissua, joka toteutui onnistuneesti. Kahden kesken vietetyt hetket mahdollistavat lapselle aikuisen koko läsnäolon ja usein nämä hetket ovatkin hyvin onnistuneita. Yhteisissä hetkissä lapsi nostaa keskusteluissa rohkeammin esille itselleen merkittäviä aihealueita.

Myöhemmin illalla lapsi kertoi kokevansa epävarmuutta ja huonommuutta verrattuna toisiin. Ahdistavat ajatukset saatiin selkeytymään yhteisen keskustelun avulla. Kävimme tilanteessa keskustelua asuinyksikön hyvää kohtelua koskevan suunnitelman pohjalta, jossa asuinyksikön lasten ja aikuisten kanssa on sovittu toisten kunnioittamisesta ja oikeudenmukaisuudesta. (Familiar 2024.)

Ohjaajan velvollisuus on olla lapsen tukena ahdistavissa hetkissä. Ohjaajan tulee kyetä kohtaamaan lapsi haastavallakin hetkellä ja toimimaan tilanteessa lapselle turvallisena aikuisena, jonka velvollisuus on huolehtia, ettei lapsi satuta ahdistavalla hetkellä itseään tai toisia. Ahdistavia ajatuksia ja tunteita sanoitetaan ja tilanteita käydään läpi yhdessä, jolloin lapsi saa tilanteessaan kokemuksen aikuisen läsnäolosta ja huolenpidosta. Asuinyksikön kasvatus- ja hoitotyön tarkoituksena on luoda toistuvia turvallisia ja korjaavia kokemuksia, joiden avulla lapsen vointi alkaa vakautua. Asuinyksikössä korjaavaa työskentelyä toteutetaan työyhteisön viitekehyskoulutukseen perustuvan menetelmätyöskentelyn avulla, joka tukee lapsen luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rakentumista ja vahvan identiteetin kehittymistä.

Lauantai

Viikonloppuna kaikki asuinyksikön lapset olivat kotiharjoittelujaksoilla, jolloin viikonloppu työntekijän työvuorot voivat toteutua varallaolona. Varallaolo ennakoii tilanteita, joissa lapsi

poikkeuksellisesti palaa kotiharjoittelujaksolta sovittua aiemmin. Kotiharjoittelujaksojen yhteydessä yhteistyö lapsen läheisten kanssa on tiivistä. Kotiharjoittelujaksot toteutuvat lapsen ja läheisten kanssa yhteisesti sovittujen suunnitelmien mukaisesti, joka selkeyttää muuttuvien tilanteiden yhteydessä toimimista kaikille osapuolille. Tänään kotiharjoittelujaksot toteutuivat suunnitellusti.

Sunnuntai

Tänään olin iltavuorossa. Sunnuntaina toteutuvat lasten kotiharjoittelujaksoilta paluut asuinyksikköön. Siirtymätilanteet voivat olla ajoittain haasteellisia, varsinkin loma-aikoina, jolloin kotiharjoittelujaksot ovat usein pidempiä. Ohjaajan on tärkeää havainnoida ja huomioida mahdollisia tilannekohtaisia lapsen oirehinnan taustavaikuttajia. Neuropsykiatrista oireilua kokeville lapsille siirtymä itsessään aiheuttaa kuormitusta. Läheisten luota lähteminen ja asuinyksikköön paluu aiheuttavat luonnollisesti koti-ikävä, joka pidempien kotiharjoittelujaksojen päättyessä on ymmärrettävästi suurempi.

Paluun yhteydessä lapsen läheisten kanssa vaihdetaan kotiharjoittelujakson kuulumiset ja sovitaan yhdessä tarvittavista asioista. Aikuisten toteuttama yhteistyö on edellytys lapsen kuntoutumiselle. Yhteisesti sovittujen asioiden noudattaminen kotiharjoittelujaksoilla ja asuinyksikössä selkeyttää lapselle yhteisen työskentelyn tavoitteita käytännössä. Lapsen on tärkeää kokea aikuisten yhteinen sitoutuminen ja positiivinen, hyväksyvä suhtautuminen työskentelyyn, sillä aikuisten esimerkin avulla tuetaan myös lapsen osallistumista ja yhteistyökykyä omaan kuntoutumiseensa. Lapsen omien toiveiden ja mielipiteiden kuuleminen, huomiointi ja selvittäminen on työskentelyn keskeinen periaate.

Viikkoanalyysi

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden on keskeistä tiedostaa lastensuojelun sijaishuollossa toteutettavan työn lakiperusta. Lait määrittävät työn velvoitteita, periaatteita ja laatua, eli ohjeistavat ammattihenkilöiden toimintaa ammatillisen velvollisuuden toteuttamisessa. Vastuullisen työn toteuttaminen korostaa hoito- ja kasvatusvastuussa olevan sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilön ammatillista osaamista ja tilannekohtaista arviointikykyä. Tässä kappaleessa olen halunnut korostaa lain merkitystä sekä sen keskeisyyttä lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevän sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön työssä.

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Ajattelen tämän velvoittavan myös lastensuojelun sijaishuollossa toimivaa ammattihenkilöä toimimaan lapselle turvallisena aikuisena. Lastensuojelun erilaisten tukitoimien avulla toteutetaan ensisijaisesti lapsen suojelua, johon sisältyy lapsen kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemus ja psyykkisen turvallisuuden huomiointi. Ajattelen tämän olevan lähtökohtaisesti jokaisen aikuisen velvollisuus; tarjota lapselle hänen tarvitsemansa kokonaisvaltaisen

turvallisuuden kokemus. Lastensuojelun sijaishuollossa työn toteuttamisen lähtökohtana on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja näen arvokkaana korjaavan työtteen tärkeiden. Haastavia ja vaikeita elämäntilanteita kohdannut lapsi tarvitsee aikuisten tuen vauvakuuteen, eheytyäkseen ja kehittyäkseen. (Linner Matikka & Hipp 2023, 288.)

Työviikkoni aikana olen havainnoinut sekä omaa, että työyhteisössäni toteutettavaa työtä tarkastelemalla sitä koostamaani tietoperustaan peilaten. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutettu työ perustuu vahvasti sitä ohjaavaan lastensuojelulakiin (417/2007). Lain mukaisesti asuinyksikössä toteutetun hoito- ja kasvatustyön ensisijainen tavoite on tarjota lapselle fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen kasvuympäristö, joka tukee lapsen tasapainoista ja kokonaisvaltaista kehitystä. (Familiar 2024.)

Asuinyksikön työskentelyssä noudatetaan lastensuojelulain (417/2007) ja Suomen perustuslain (731/1999) mukaisia velvoitteita ja lapsen oikeuksien toteutumista. Asuinyksikössä lapsi kohdataan tasa-arvoisena, arvokkaana yksilönä, jonka mielipide kuullaan ja huomioidaan. Keskustelut lapsen toiveisiin ja mielipiteisiin liittyen toteutetaan lapsen kehitystä vastaavalla tavalla, joka tukee lasta osallistumaan ja vaikuttamaan häntä itseään koskeviin asioihin.

Lastensuojelun tarjoama tuki on psykososiaalista tukea, jonka avulla turvataan lapsen kokonaisvaltaisen kehitys ja hyvinvointi sekä tuetaan perhettä ja vanhemmuutta. Lastensuojelun sijaishuollon systeminen työote pohjautuu ratkaisukeskeiseen, kunnioittavaan, keskustelemaan vuorovaikutukseen ja moniammatillisen yhteistyön toteuttamiseen. Systemisen työtteen avulla tavoitellaan aiempaa vaikuttavamman, luottamuksellisen asiakassuhteen rakentamista, jonka avulla lapsen ja perheen tuen tarpeet tulevat huomioiduiksi aiempaa laajemmin. Systemisen toimintamallin avulla lapsen ja hänen läheistensä elämäntilannetta käsitetään laajan kokonaisuuden näkökulmasta, jonka eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Työskentelyn lähtökohtana ovat erityisesti lapsen, mutta myös koko perheen elämäntilanne ja kokemukset, joihin toteutuvan yhteistyön avulla kohdennetaan tarvittavaa tukea. Työyhteisömme toteuttamassa moniammatillisessa yhteistyössä lapsen hyvinvointi huomioidaan laajasta ja kokonaisvaltaisesta näkökulmasta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Asuinyksikön työskentelyssä toteutetaan lastensuojelun keskeisiä periaatteita. Lapsen kehitystä ja hyvinvointia edistetään asiakassuunnitelmaneuvoittelussa yhteisesti asetettujen tavoitteiden mukaisesti, jotka kirjataan lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Lapsen, läheisen ja omaohjaajien yhteistyössä täyttämän toimintakykymittarin avulla arvioidaan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumista. Lapsen fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä ja hyvinvoinnista huolehditaan yhteistyössä lapsen hoitotahojen kanssa.

Asuinyksikön arjessa työyhteisö huolehtii lapsen päivittäisestä, kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Lapsen läheisten kanssa pyritään tiiviin yhteistyön toteuttamiseen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä huolehtii lapsen edun toteutumisesta ja toteuttaa tarvittavaa

päätöksentekoa lapsen asioissa yhteistyössä lapsen, läheisten ja asuinyksikön työyhteisön kanssa. Päämääränä on saavuttaa lapsen edun mukainen, hyvä yhteistyö lapsen koko tukiverkoston kanssa. Asuinyksikössä lasta tuetaan osallisuuteen myös tukemalla lapsen kuulumisen tunnetta omaan perheeseensä ja läheisiinsä tapaamisten ja yhteydenpidon avulla. Lapsen läheisten kanssa toteutuvassa yhteistyössä pyritään asettumaan lapsen ja perheen rinnalla kuljijoiksi. Aktiivinen yhteistyö läheisten ja asuinyksikön ohjaajien kanssa luo lapselle turvaa ja edistää lapsen kuntoutumista. Lapsen on tärkeää kokea aikuisten toteuttavan arjen päätöksentekoa yhdessä, sekä tiedostaa, että lapsen omat toiveet ja mielipiteet tulevat kuulluiksi ja huomioituiksi. (Familiar 2024.)

Asuinyksikön korjaava työskentely toteutuu työyhteisön viitekehyskoulutukseen perustuvan vuorovaikutuksellisen hoitomallin avulla. Hoitomallin menetelmätoteutus pohjautuu psykiatri Jorma Tähkän kehittämään vakauttavaan hoitomalliin. Asuinyksikössä toteutuvan hoitomallin tavoitteena on tukea lasta rakentamaan vahva ja vakaa identiteetti. Asuinyksikössä lapsi saa omaohjaajat. Työskentely toteutuu kasvatuksellisen omaohjaajamenetelmän avulla. Menetelmän ydin keskittyy korjaaviin kiintymyssuhteisiin tarjoten lapselle psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisia, pysyviä ihmissuhteita. Omaohjaajamenetelmä on vuorovaikutuksellista työskentelyä, joka antaa lapselle kokemuksia huolenpidosta, erityisyydestä, lämmöstä ja kunnioittavasta kohtelusta. (Familiar 2024.)

Asuinyksikön arki on vahvasti strukturoitua, jonka avulla selkeytetään ja ennakoitaan arjen sujuvuutta. Arkea toteutetaan lasten kanssa yhteisesti suunnitellun päivärytmin ja viikkorytmin mukaisesti. Arjen vakaa, säännöllinen päivärytmi tukee kehittyvän lapsen mielen hyvinvointia ja edistää psyykkisen turvallisuuden kokemusta. Suunnitelmallisen, johdonmukaisen arjen toteutumisella ja ennakoinnilla pyritään vahvistamaan lapsen turvallisuuden tunnetta. Tutuiksi muodostuvat rutiinit selkeyttävät lapselle mitä seuraavaksi tapahtuu. Asuinyksikön arjessa harjoitellaan yhdessä arjen toimintojen toteuttamista hänen ikätasonsa mukaisesti sekä tuetaan lasta omatoimisuuteen ja itsenäisten taitojen kehittymiseen. Asuinyksikön arjessa toteutuu kuntouttava toiminnallisuus; lasta tuetaan löytämään omia vahvuuksiaan, mielenkiinnon kohteitaan ja tuetaan mieleisen harrastustoiminnan pariin. (Familiar 2024.)

Lapsen muuttaessa asuinyksikköön lapsen vointi on usein epävakaa. Lapsen elämäntilanteen taustavaikuttajina voi olla traumaattisia, väkivaltaisia, fyysiseen tai psyykkiseen sairauteen ja oireiluun tai päihteiden käyttöön liittyviä kokemuksia ja tekijöitä. Lapsen haastavan käyttäytymisen ollessa voimakasta lapsen läheisten voimavarat usein heikentyvät rajojen asettamiselle. Vanhempien voimavarojen ehtyessä lapsi ottaa usein aikuisen roolin siirtyen pois lapsen roolista. Tämä aiheuttaa lapselle psyykkistä turvattomuutta, joka voi näyttäytyä erilaisina mielialan ja käyttäytymisen häiriöinä, omaehtoisuutena tai impulsiivisuutena. Turvalliset rajat luovat lapsen kasvulle ja kehitykselle turvallisen tilan. Turvallisuuden tunne on lapsen perustarve. Lapsi ei kuitenkaan ole välttämättä kokenut sitä aiemmin, tai lapsen kokemus

turvallisuudesta on voinut muodostua ristiriitaiseksi. Hyvin usein lapsen vointi vakautuu, kun kasvuympäristö on vakaa, turvallinen johdonmukainen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024.)

Lapsen muutettua asuinyksikköön alkaa lapsen vointia vakauttava työskentely. Työskentely vakauttavassa vaiheessa vaatii työyhteisöltä kykyä yhtenäiseen johdonmukaisuuteen. Asuinyksikössä hyödynnetään moniammatillisen työyhteisön osaamista. Työyhteisön riittävä ammatillinen osaaminen ja ammattitaito turvaa lapsen hyvinvoinnin edistämisen, menettelytapojen arvioimisen sekä työn toteuttamisen kasvatuksellisesta ja hoidollisesta näkökulmasta. Työyhteisön toiminta rakentuu turvallisten aikuisten läsnä ololle sekä lasta arvostavalle asenteelle ja kohtaamiselle. Toteutuvan yhteistyön avulla lapsi kokee aikuisten huolehtivan lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. (Familiar 2024.)

11.2 Viikko 2 Sosionomi luo lapselle psyykkisesti turvallista kasvuympäristöä

Opinnäytetyöni kappaleessa 4 olen tarkastellut sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevaa laki- ja tietoperustaa. Päiväkirjaraportoinnissa kuvailen sosionomin työtehtäviä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä. Viikkoanalyysissä tarkastelen ammatillisen kehityksen ja itsereflektion merkitystä. Kuvailen asuinyksikön hoitomallia, joka tukee psyykkisen turvallisuuden kokemusta.

Tällä viikolla työpäiväkseni muodostui ainoastaan tiistai sairauspoissaolosta johtuen. Tiistaina toteutimme työparini kanssa yhteistyössä omaohjaajatyön tehtäviä. Työparini oli tapaamisella omaohjattavamme kanssa ja itse vaihdoin kotiharjoittelujakson kuulumisia lapsen läheisten kanssa. Työskentelemme omaohjaajatyöparini kanssa parhaillaan osana perheen jälleenyhdistämisprosessia. Työtehtäviimme prosessin aikana kuuluvat jälleenyhdistämiseen liittyvät neuvottelut, yhteistyö ja tapaamiset lapsen ja läheisten kanssa sekä kasvatus- ja hoitojakson lopputuloksen koostaminen toteutuneen sijaishuollon ajalta. Tärkein tehtävämme on kuitenkin ollut havainnoida, kuunnella ja tukea lasta jälleenyhdistämisprosessin edetessä. Uusiin paikkoihin on käyty tutustumassa etukäteen yhdessä sekä muutoksiin liittyviä tuntemuksia ja jännitystä on läpikäyty keskustelujen avulla.

Viikkoanalyysi

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023) säätää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta toteutuneen asiakastyön dokumentointiin. Sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen, toteuttaminen ja arviointi. Arviointi toteutuu moniammatillisen yhteistyön avulla, jossa jokainen sosiaalihuollon ammattihenkilö

toteuttaa arviointia oman ammattivelvollisuutensa mukaisesti. Tällä viikolla työskentelimme omaohjaajatyöparini kanssa kirjallisten töiden parissa. Tehtävämme oli koostaa kasvatus- ja hoitojakson loppulausunto, joka muodostaa kokonaisvaltaisen kuvauksen lapsen hyvinvoinnista.

Asuinyksikössä asiakastyöhön osallistuva henkilökunta toteuttaa huolellista kirjallista arviointia päivittäisen asiakastyön dokumentoinnin avulla, joka toteutetaan kuluvan työvuoron aikana. Kirjallista arviointia toteutetaan lisäksi kuukausikoosteen, toimintakykymittarin, hoito- ja kasvatussuunnitelman ja kasvatus- ja hoitojakson loppulausunnon avulla. Asuinyksikössä työryhmän suullinen raportointi toteutuu jokaisen työvuoron alkaessa ja päättyessä. Suullista raportointia toteutetaan lisäksi jokaisen viikon alussa toteutuvan laajemman viikkokohtaisen raportin ja työyhteisökokousten yhteydessä. (Familiar 2024.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti sijaishuollon työskentelyn tavoitteena on lapsen ja perheen jälleenyhdistäminen. Jälleenyhdistämisen mahdollisuutta arvioidaan sijoituksen aikana säännöllisesti lapsen edun toteutumisen näkökulmasta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä toimii lastensuojelun systemisen tiimin koollekutsujana arvioidessaan asian olevan ajankohtainen. Lastensuojelun systemisen toimintamallin mukaisesti neuvotteluihin kokoon-tui lapsen ja läheisten, lapsen sosiaalityöntekijän sekä sijaishuollon asuinyksikön työtiimin lisäksi moniammatillinen lastensuojelun systeminen tiimi, joka koostuu sosiaalityöntekijöistä sekä perheterapeuteista. Toteutuvassa yhteistyössä arvioidaan perheen voimavaroja, jälleenyhdistämisen mahdollisuuksia ja edellytyksiä sekä suunnitellaan kotiutumisen prosessin ajallista toteutumista. Jälleenyhdistämisen prosessin yhteydessä lastensuojelun systeminen tiimi toimii muun lapsen asioita hoitavan työtiimin tukena. Jälleenyhdistämisen toteutukselle suunniteltiin yhteistyössä myös toimivat rakenteet prosessin etenemiselle. Neuvotteluissa toteutuvassa yhteistyössä pohdittiin lapsen ja läheisten yksilöllisten tuen tarpeiden mukaisia tukitoimia, joiden avulla jälleenyhdistämisen prosessissa saavutettaisiin pysyviä ja positiivisia muutoksia. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja asuinyksikön työryhmän velvollisuus jälleenyhdistämisen prosessin yhteydessä on toteuttaa ammatillista arviointia systemisen tiimin työryhmälle. Ammatillinen arviointi on realistista kuvailua lapsen kokonaisvaltaista hyvinvoinnista, arjen sujumisesta, yhteistyön toteutumisesta lapsen läheisten kanssa sekä lapsen kuntoutumisen prosessin etenemisestä asuinyksikössä ja kotiharjoittelujaksoilla. Asuinyksikön työryhmästä yksikönjohtaja tai vastaava ohjaaja sekä lapsen omaohjaajat osallistuvat lapsen virallisten asioiden hoitamiseen. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arviointiin liittyy ammatillinen velvoite ja vastuu, ja siten myös haasteet ja huolet on tärkeää nostaa rohkeasti esille omaohjaajatyöskentelyn näkökulmasta. Käsiteltävien asioiden yhteydessä tulee huomioida hienovaraisuus, vaikka asiat esitetään realistisesti (Araneva 2018, 57).

Perheen jälleenyhdistämisprosessi ja yhteistyö lastensuojelun systeemisen tiimin kanssa on ollut ammatillisesti erityisen kasvattava kokemus omaohjaajatyöskentelyn näkökulmasta. Neuvottelut avasivat käsitystä sosiaalityöntekijöiden välisestä yhteistyöstä, perhetyön toteutuksesta ja sen erilaisista mahdollisista tukitoimista sijoituksen jälkeen. Perhetyön yhteydessä toteutuva perheterapeuttinen työskentely vaikutti tukimuotona koko perheen voimavaroja edistävältä ja rakentavalta. Lastensuojelun systeemisen tiimin kanssa toteutetussa yhteistyössä konkretisoitui moniammatillisen yhteistyön merkitys, josta koin saavani esimerkkiä myös oman työni toteuttamiseen tulevana sosiaalihuollon ammattihenkilönä. Kaikki neuvottelun osapuolet tulivat kuulluksi. Jokainen sosiaalihuollon ammattihenkilö toi keskustelussa esiin oman näkemyksensä tilanteesta lapsen edun toteutumisen näkökulmasta. Päätöksentekoa suunniteltiin ja toteutettiin yhteisen harkinnan avulla. Moniammatillisesti toteutuva yhteistyö mahdollisti lapsen ja läheisten tilanteen huomioimisen laajemmasta näkökulmasta.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä velvoittavan lainsäädännön ja ammattieettisten ohjeistusten lisäksi myös asuinyksikössä toteutuva hoitomalli ohjeistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä ammatillisuuteen. Asuinyksikön työtä toteutetaan lapsen kasvun ja kehityksen tarpeet huomioiden. Työskentelyssä tavoitellaan vaikuttavan, luottamuksellisen hoitosuhteen muodostumista, joka tukee lasta tasapainoisessa kasvussa ja kehityksessä. Tavoitteena on ymmärtää lapsen persoonaa ja kehitystasoa sekä tarjota edellytyksiä lapsen tasapainoisen kehityksen jatkumiselle.

Asuinyksikön hoitomallissa työskentely toteutuu vuorovaikutuksellisen, terapeuttisen hoitotteen avulla. Lapsen kokiessa ahdistusta tai pelkoja hoito-ote tiivistyy luonnollisesti ohjaajan tarjotessa lapselle tukea. Ohjaajat tukevat lasta selviämään esiin nousevista tunnetiloista, jonka avulla lapsi oppii käsittelemään omia erilaisia kokemuksiaan. Ohjaaja asettuu tilanteessa lapsen asemaan ja käyttää empaattista kuvausta, joka tarkoittaa lapsen tukemista tunteiden ja ajatuksien tunnistamiseen, nimeämiseen ja sanoittamiseen. Empaattinen kuvaus tukee lapsen tunnekokemuksen selkeytymistä, jonka avulla lapsen on helpompi ymmärtää ja käsitellä kokemaansa. Työskentely tukee lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja edistää psyykkisen turvallisuuden kokemusta.

Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä jokaisen lapsen elämäntilanne, haasteet ja kuntoutumisprosessi on yksilöllinen. Haastavienkin tilanteiden yhteydessä asuinyksikön työyhteisön tehtävä on lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen sekä kokonaisvaltaisesti turvallisen ympäristön luominen. Asuinyksikössä toteutettava hoitomalli ohjaa ammatillisuuden kehittämiseen, jonka avulla aggressiota käsitellään aina ilman vasta-aggressiota. (Familiar 2024.)

Ammatillinen kehittyminen koskee jokaista sosiaalihuollon ammattihenkilöä. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) velvoittaaakin kehittämään ammatillista osaamistaan ja ylläpitämään ammattipätevyyttään. Tiuraniemen (2002) mukaan ammatillinen kehitys toteutuu

myös ammatillisen itsereflektion avulla. Itsereflektio on tietoista, yksilöllistä kykyä havainnoida ja tarkastella omaa toimintaansa, sekä aktiivista pyrkimystä muuttaa sitä toivottuun suuntaan. Kyky itsereflektioon vaatii tuekseen itsetuntemusta sekä realistista kykyä tunnistaa, tarkastella ja hyväksyä, miksi toimii tietyssä tilanteessa tietyllä tavalla. Ajattelen, että koko sosiaali- ja terveydenhuollossa, mutta varsinkin lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä ammattihenkilö, joka kykenee itsereflektioon, on ensisijaisesti sijoitetun lapsen etu kuntoutumisen tukemisessa. Oman toiminnan rehelliseen, kriittiseen tarkasteluun sekä omaa toimintaansa kehittämään kykenevä ammattihenkilö toteuttaa tärkeää esimerkkiä myös lapselle; kaikki tekevät joskus virheitä, mutta niiden avulla voi myös kehittää omaa osaamistaan.

Ajattelen oman ammatillisen kehitykseni sosiaalihuollon ammattihenkilöksi tapahtuneen työelämän ja sosionomiopintojen yhteisvaikutuksesta. Koen työyhteisössäni toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillisuuden toimineen suurena tukena ja esimerkkinä omalle ammatilliselle kehitykselleni. Ammatillinen itsereflektio on toiminut tärkeänä työvälineenä ammatillisen osaamisen ja ammatti-identiteetin kehittymisessä. Työyhteisössä toteutuva terapeutin hoitomalli luo selkeän viitekehyksen ja perustan työyhteisömme toiminnalle lapsen psyykkisen turvallisuuden huomioimiseksi kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa.

Viikko 3 Psyykkisen turvallisuuden merkitys lapselle

Opinnäytetyöni kappaleessa 5 tarkastelin psyykkisen turvallisuuden merkitystä ja sen vaikutusta hyvinvointiin. Päiväkirjaraportointini aiheet nousevat tämän viikon aikana toteutuneista keskusteluista, joita kävimme sekä lasten, että työyhteisön kesken. Lähestyn päiväkirjaraportoinnissa psyykkisen turvallisuuden merkitystä tarkastelemalla sitä psyykkistä turvallisuutta luovan kohtaamisen avulla. Päiväkirjaraportoinnissa havainnoin, millaisissa hetkissä ja tilanteissa psyykkistä turvattomuutta koetaan. Viikkoanalyysissä pohdin terapeutin työtteen merkitystä psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta.

Maanantai

Uusi työviikko alkaa aamuvuorolla. Lasten kesäloman aikaan arjen aikataulu on rennompaa ja asuinyksikön lapset saavat heräillä omaan tahtiin. Aamulla työryhmän raportin yhteydessä kävimme kollegan kanssa rakentavan keskustelun työyhteisön kokeman psykologisen turvallisuuden merkityksestä. Pohdimme, millaisia tunteita haastavat työtilanteet voivat herättää itsessä ja läpikävimme haastavien tilanteiden purkukeskustelujen merkitystä kaikkien tilanteissa olevien osapuolten kesken. Opiskelemme molemmat parhaillaan, joten keskustelumme johti myös opiskeluun ja ammattirooleihimme tulevana sosiaali- ja terveydenhuollon

ammattihenkilöinä. Keskustelimme oman ammatti-identiteetin rakentumisesta ja oman työotteen kehittamisestä. Keskustelussamme korostui yksilöllisen yhteistyösuhteen luomisen merkitys lapseen.

Asuinyksikön tuttu päivärytmi selkeyttää ja tukee lasta hahmottamaan päivän kulkua. Tutut rutiinit vaikuttavat myös lapsen psyykkisen turvallisuuden ja luottamuksen kokemukseen, sillä niiden avulla lapsi hahmottaa päivän seuraavia tapahtumia. Asuinyksikössä pyritään kodinomaisten arjen toteutumiseen ja kesäloman aamut koostuvat usein rennosta yhdessäolosta, yhteisestä huumorista, kuulumisten vaihdosta sekä tulevan päivän toiveiden ja suunnitelmien laatimisesta. Aamupäivällä ulkoilimme yhdessä. Lapsi halusi keskustella hyvinvointiin ja terveyteen liittyvästä aiheesta ja pohti myös sitä, miksi aikuinen asettaa joskus rajoja. Kävimme lasten kanssa yhteistä keskustelua aiheesta, jota perustelimme aikuisten vastuun ja velvollisuuden näkökulmasta lapsen terveyden, hyvinvoinnin, huolenpidon ja turvallisuuden toteutukseksi ja edistämiseksi. Päivällä lapset viettivät aikaa omien harrastustensa parissa.

Tiistai

Työvuoroon saapuessani lapset olivat käyneet ohjaajien kanssa metsäretkellä ja valmistivat nyt ohjaajien kanssa löytämistään mustikoista piirakkaa yhteiseksi välipalaksi. Työryhmän raportilla kävimme läpi lasten kuulumiset, suunnittelimme päivän kulkua ja tänään hoidettavia asioita. Iltapäivällä toteutin omaohjaajatyön tehtäviä ja vaihdoimme kesäloman kotiharjoittelujaksojen kuulumisia lapsen läheisten kanssa.

Asuinyksikön arjessa lapselle annetaan aikaa ja tuetaan vuorovaikutukseen. Lapsen kertomia ajatuksia ja kokemuksia kuunnellaan ja tilanteita pohditaan yhdessä lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Tämä työvuoro koostui yhdessäolosta sekä lapsen ajatuksia ja vointia selkeyttäivistä keskusteluista. Lapsi kertoi ohjaajille ahdistavasta olostaan sekä epävarmuuteen liittyvistä tuntemuksistaan ja kokemuksistaan. Ahdistavan olon yhteydessä lapsen mielialan muutos voi tilanteissa tapahtua hyvin nopeasti. Oireilu alkaa ahdistuksen lisääntymisellä, jota lapsen erilaiset pelon kokemukset kasvattavat.

Lapsen on tärkeää kokea ohjaajien tarjoama tuki ja huolenpito ahdistavalla hetkellä, sillä lapsella itsellään ei vielä ole riittäviä taitoja ja keinoja ahdistavien tunteiden ja kokemusten käsittelemiseksi. Ilman ohjaajan tukea lapsi ei aina saa itse kiinni taustalla vaikuttavasta ahdistusta laukaisevasta tai aiheuttavasta tekijästä eikä osaa sanoittaa kokemustaan. Ahdistavan ajatuksen tai kokemuksen yhteydessä lapsen käyttäytyminen voi muuttua uhkaavaksi tai aggressiiviseksi häntä itseään tai toisia kohtaan. Vakauttavassa työskentelyssä korostuu sekä fyysisen, että psyykkisen turvallisuuden kokemuksen luominen lapselle ohjaajan läsnäolon avulla. Tänään saimme ahdistavan olon väistymään yhdessä vietetyn ajan ja keskustelun avulla.

Keskiviikko

Tänään vietimme suurimman osan päivästä ulkoillen. Valmistimme yhdessä päivälliseksi grilliherkkuja ja söimme yhdessä ulkona. Illan vietimme uimarannalla. Tänään lapsella oli haastava hetki, kun hylätyksi tulemisen kokemus muodostui ahdistuskohtaukseksi. Pelko hylätyksi tulemisesta otti lapsesta hetkellisesti vallan. Ahdistuskohtauksen yhteydessä lapsi ei kykene käsittelemään sisäistä ahdistuksen kokemusta ja lapsen kokema tuska asiasta ylittää lapsen sietokyvyn rajan. Ajoittain ahdistuskohtaus voi kasvaa niin suureksi, ettei lapsi hetkittäin vaikuta olevan itseään tai toisia tiedostavassa tilassa. Ohjaajien läsnäolo tukee lapsen turvallisuuden tunteen kokemusta. Ohjaajat huolehtivat tilanteiden yhteydessä sekä lapsen itsensä, että toisten turvallisuudesta. Ohjaajien läsnäolo ja rauhoittavan keskustelu tukee lasta selviämään ahdistavasta olostä. Lapsen voinnin muutosten yhteydessä toteutetaan yhteistyötä lapsen läheisten kanssa. Tilanteiden kirjallinen dokumentointi ja suullinen raportointi seuraavalle työvuorolle on tärkeää myös lapsen hyvinvoinnin edistämisen ja arvioinnin näkökulmasta.

Torstai

Aamulla työyhteisön raportin yhteydessä keskustelimme traumatisoitumiseen ja kiintymyssuhteisiin liittyvästä voimakkaasta oireilusta. Keskustelimme myös oireilua vakauttavan, korjaavan työotteen toteuttamisesta, merkityksestä ja tärkeydestä asuinyksikössä toteutuvan hoitomallin avulla. Päivemmällä lapsi toi keskustelun yhteydessä esiin lapsuuden muistojaan. Lapsi osasi sanoittaa, etteivät kaikki niistä muistoista ole hyviä muistoja. Annettu tilaa lapsen kertomukselle, mutta yhdistetty se hoitomallin mukaisesti myös nykyisyyteen ja siihen, että tällä hetkellä asiat ovat eri tavalla, sillä tällä hetkellä on turvallista. Keskusteltiin nykyhetken tarjoamasta mahdollisuudesta viettää hyviä hetkiä ja tehdä yhdessä uusia, hyviä muistoja.

Illtapäivällä vietimme omaohjattavani kanssa yhteistä aikaa. Myös hieman omaksi yllätyksekseni lapsi esitti toiveen ostosreissusta, joten toteutimme sen ja söimme päivällistä yhdessä ulkona. Illemmalla, kun vietimme yhteistä aikaa olohuoneessa, lapsi esitti ohjaajille kysymyksen rajoitustoimenpiteisiin liittyen. Keskustelimme rajoitustoimenpiteiden merkityksestä asuinyksikön Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman mukaisesti. Keskustelimme asiasta lasten turvallisuuden toteutumisen näkökulmasta, josta huolehtiminen on aikuisten vastuu ja velvollisuus.

Sunnuntai

Illalla ennen nukkumaanmenoa lapsi koki ahdistavaa oloa sanoittaen pelkoa eriarvoisuudesta ja hylkäämisestä. Pohdimme lapsen kanssa yhdessä, mitä välittäminen on. Palautimme mieleen erilaisia tapoja, miten välittämistä voi ilmaista ja miten sitä voi kokea. Mietimme myös, kuinka välittämistä voi osoittaa toiselle. Muistelimme myös hetkiä, kun on tuntunut siltä, että joku välittää. Totesimme yhteisesti välittämistä olevan myös se, ettei tarvitse olla yksin

ahdistavan olon ja mieltä painavien asioiden kanssa. Totesimme, että yhdessä vietetty aika ja keskustelutkin ovat välittämistä. Niiden avulla saadaan olo helpottumaan ja tilanteet saadaan selvitettyä yhdessä. Lapsi koki tilanteessa yhteisen pohdinnan ja keskustelun helpottavan oloaan ja kykeni rauhoittumaan nukkumaanmenoa varten.

Viikkoanalyysi

Oman työkokemukseni perusteella terapeutiselle osaamiselle on valtava tarve lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä. Lasten päivittäinen oireilu on psyykkistä, joka näkyy käytännössä levottomuutena, ahdistuksena ja aggressiivisuutena. Taustalla vaikuttamassa on usein lapsen kokema, syvällä oleva kipu. Poijula (2007, 182) toteaaakin lapsen aggressiivisuuden taustalla vaikuttavan monet syyt. Lapsi voi yrittää poistaa tapahtuneen tilanteen mielestään, rangaista hänelle vahinkoa aiheuttanutta tai koettaa selviytyä avuttomuuden ja vihan tunteista ja kokemuksista. Lapsi voi myös pyrkiä toistamaan sen, mitä hän itse koki. Aggression avulla lapsi voi koettaa ottaa etäisyyttä oman tuskan kokemukseen, jolloin se voi olla keino unohtaa kaikki ahdistava. Se voi olla myös lapsen tapa näyttää ja kokea itsensä vahvaksi, ettei kokisi itseään haavoittuvaksi.

Ajattelen reagoivan lapsen kaipaavan nähdyksi tulemistä. Poijula (2007, 183) toteaa lapsen turvallisuuden tunteen palauttamisen olevan aikuisen tehtävä. Hän kuvaa terapeutista vanhemmuutta, johon myös työyhteisössämme toteutuva hoitomalli ja työ perustuu. Käsitteellä tarkoitetaan lapsen toipumista vaikeista elämäkokemuksista läheisiin aikuisiin muodostuvan korjaavan vuorovaikutussuhteen avulla. Ideaalia vanhemmuutta kuvataan joustavaksi, tukeväksi ja luovaksi. Yhdenkään lapsen lapsuuden ei tulisi olla avuttomuuden, turvattomuuden ja häpeän kokemista. Ilman kunnioituksen ja empatian kokemuksia lapsen kehittyvä minäkuva ja itseluottamus eivät vahvistu riittävästi, jolloin lapsen on haastavaa kasvaa yksilölliseksi ja sisältäpäin ohjautuvaksi. (Poijula 2007, 181.) Myös Sarvela & Auvinen (2020, 238) korostavat lapsen osallisuuden kokemuksia. Haavoitetuilla lapsilla on riittävästi aiempia kokemuksia siitä, ettei asioihin voi vaikuttaa. Vaikuttamisen ja osallisuuden kokemukset suojelevat lasta, sillä niiden avulla lapsi rohkaistuu vuorovaikutukseen.

Terapeuttisen vanhemmuuden kaltaisen yhteistyösuhteen luominen vaatii sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöltä itsetuntemusta ja itsemyötätuntoa. Niiden avulla lisääntyy ymmärrys, ettei omalla käyttäytymisellään syvennä lapsen kokemaa traumaa, vaan psyykkisen ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemus mahdollistuu. Ymmärryksen avulla lapsen haastavan käyttäytymisen takaa löytyy lapsen aito tunne, joka käyttäytymisessä näyttävästi oireilun läpi haluaa tulla kohdatuksi. Myötätuntoinen, lapsen toimijuutta vahvistava ja oppimista edistävä vuorovaikutussuhde on parantava. (Sarvela & Auvinen 2020, 280.)

Kuulin joskus sanonnan ”jokainen voi neuvoa tien vain sinne asti, missä on itse käynyt”. Sanonnan voisi kuvaila niinkin, että useammilla, yhteisillä neuvoilla voi löytää perille asti, tai

ainakin lähemmäs. Ammatillinen kehitys ei ole kilpailua, sillä jokaisen elämäntarina on erilainen. Itsetuntemuksen ja itsemyötätunnon avulla jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö läpikäy omia kipupisteitään, kyetäkseen olemaan lapsen edun mukainen, läsnä oleva aikuinen, jonka seurassa lapsi kokee olonsa turvalliseksi, osalliseksi, nähdyksi ja kuuluksi.

11.3 Viikko 4 Asuinyksikön hoitomalli tukee lapsen psyykkistä turvallisuutta

Opinnäytetyöni kappaleessa 6 olen tarkastellut ammattikirjallisuuden avulla lapsen traumaan liittyvää oireilua. Päiväkirjaraportoinnissa kuvailen havaintojani viikon aikana näyttäytyneestä psyykkisestä oireilusta. Päiväkirjaraportoinnin avulla havainnollistan myös, kuinka lasta tuetaan asuinyksikössä psyykkisen ja kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemiseen, hyvään mielen terveyteen ja osallisuuteen. Viikkoanalyysissä kuvailen asuinyksikön korjaavaa, lapsen kehitystä tukevaa hoitomallia, joka tukee lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta.

Tiistai

Asuinyksikön omaohjaajatyöskentely toteutuu siten, että jokaisella asuinyksikön lapsella on kaksi omaohjaajaa. Asuinyksikön työskentelyssä olen itse toiminut omaohjaajana kahdelle lapselle. Tämä päivä oli hyvin erityinen omalla ammatillisella urallani omaohjaajatyön näkökulmasta. Vietimme tänään toisen omaohjaajatyöparini kanssa viimeistä yhteistä päivää omaohjattavamme kanssa ennen hänen kotiutumistaan. Juhlistimme tilannetta toteuttamalla kesäretken, jonka olimme suunnitelleet yhdessä. Lapsi oli mukana suunnitelmien laatimisessa ja lapsen toiveet tulivat huomioituiksi retken toteutuksessa. Lapsen kokema onnellisuus ja hyvinvointi on paras palkinto, jonka omaohjaaja voi työstään saada. Onnistuneesti toteutuneesta koko päivän retkestä jäi meille kaikille todella hyvä yhteinen muisto.

Keskiviikko

Tänään vietimme yhdessä aikaa ulkona. Lapsi pyöräili, mutta kaatui. Lapsen reaktiosta huomasin, että otti myös kipeää, ja jalkaan oli tullut haava. Lapsen reaktiosta havaitsin, että hän yritti kovasti peittää kivun. Menimme kollegan kanssa lapsen luokse tarkastamaan tilannetta. Lapsi vaikutti säikähtäneeltä ja hätääntyneeltä osoittaessamme hänelle huolenpitoa. Hädistään lapsi myös kieltäytyi ottamasta aikuiselta hoivaa vastaan todeten ”ei teidän musta tarvi huolehtia” ja ohjaajista vaikutti siltä, että lapsi koettaa myös paeta tilanteesta. Ohjaajille tuli tilanteessa vahvasti vaikutelma, että lapsi oletti aikuisen syyllistävän häntä kaatumisen vuoksi.

Keskustelimme tilanteesta lapsen kanssa aikuisen roolista lapsen huolenpitäjänä. Tilanteesta kohtasimme lapsen kollegani kanssa luonnollisesti vahinkotilanteesta muodostuvan aidon

välittämisen ja huolestumisen avulla; olihan lapsi haavoilla kaatumisen seurauksena. Koimme lapsen reagoivan lähestymistapaamme aivan, kuin se olisi ollut jotain, mihin hänellä ei ole oikeutta, tai mikä tulisi hänelle vielä hyvin kalliiksi tai kohtalokkaaksi myöhemmin. Tilanteessa koimme molemmat kollegani kanssa lapsen odottavan ja valmistautuvan aikuisen rankaisevaan suhtautumiseen kaatumisen vuoksi. Keskustelun avulla lapsi selkeästi havaittavista pakoaikeistaan huolimatta jäi tilanteeseen ja antoi aikuisten osoittaa hänelle huolenpitoa. Haava puhdistettiin ja suojattiin ja lapsi jatkoi leikkiä.

Lauantai

Tänään vietimme yhteistä aikaa omaohjattavani kanssa. Lapset halusivat elokuvaan ja toteutimme sen, sillä aamupäivällä vaikutti, että sään puolesta ulkoilu jäisi tänään vähäiseksi. Elokuvaraisu sujui suunnitellusti. Söimme yhdessä päivällistä, jonka jälkeen lapset viettivät päivää kavereidensa kanssa. Sää yllätti meidät positiivisesti illalla ja sen havaitessaan lapset toivoivat uimareissua, joten vietimme kesäiltaa yhdessä rannalla.

Myöhemmin illalla lapsi alkoi kokea ahdistusta. Tämän lapsen kohdalla ahdistusta ilmenee harvemmin ja niin tapahtuessa tilanteelle löytyy usein jokin selkeä syy. Keskustelussamme lapsi varmisti useita kertoja seuraavan päivän suunnitelmia, jonka koin myös hänen kohdallaan hyvin poikkeukselliseksi. Lapsen mielessä oleville muutoksille ei ollut mitään todellisesti tapahtuvia perusteita. Keskustelumme edetessä lapsi kykeni tunnistamaan itsessään pelkoa, että niin kävisi. Yhteisen keskustelun avulla saatiin taustalla oleva pelon tunne kiinni ja todettiin yhdessä se tässä hetkessä aiheettomaksi.

Sunnuntai

Tänään saapuessani yövuoroon lapset olivat jo nukkumassa. Illan raportilla iltavuorolainen kertoi lasten hyvinvointiin liittyvät tärkeät kuulumiset. Lapsen unen laatu on havaittu aiemmissa yövuoroissa heikoksi, joten tehtäväni tänä yönä oli havainnoida sitä erityisen tarkasti. Yöllä havaitsin, että lapsen uni vaikutti tänäkin yönä rauhattomalta. Lapsen unen laatu vaikuttaa merkittävästi lapsen seuraavan päivän jaksamiseen ja hyvinvointiin, josta johtuen yön havaintojen raportointi ja dokumentointi on hyvin tärkeää. Lasten unta seurataan tarkasti myös psyykkisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Unen laadulla ja riittämättömällä levolla on selkeä yhteys myös vakava-asteiseen psyykkiseen oireiluun. Lapsen unen laatua seurataan tarkasti, että mahdolliseen, ilmenevään oireiluun voidaan tarvittaessa myös puuttua varhain.

Viikkoanalyysi

Työelämän havaintojeni perusteella lasten ja nuorten kokema psyykinen pahoinvointi on laajasti yleistynyt. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä havaitaan yhä haastavampaa psyykkistä oireilua. Työssäni olen havainnut, että lapsen kokeman ahdistuksen taustalla

vaikuttaa lähes poikkeuksetta turvattomuuden tunteen kokemus. Poijula (2007, 88) toteaa kiintymyksen ja turvallisuuden liittyvän vahvasti toisiinsa. Turvattomuutta kokiessaan lapsi etsii luontaisesti lohdutuksen ja turvan kokemusta kiintymyksen kohteeltaan. Trauma voi kuitenkin tuhota lapsen kiintymyksen, koska kiintymyksen kohde ei toteuttanutkaan tehtäväänsä, suojellut. Asuinyksikössä toteutuva omaohjaajatyöskentely ja hoitomalli tukee korjaavan kiintymyssuhteen muodostumista, joka edistää lapsen kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemusta.

Asuinyksikön hoitomalli kuvaa lapsen aitoa, kehittyvää minää sekä traumakokemuksen muodostamaa kaoottista minää. Hoitomalli kuvaa kaoottisen minän heijastavan traumakokemuksen aiheuttaneita vuorovaikutussuhteita sekä sitä, kun lapsen kehitys on traumakokemuksen seurauksena keskeytynyt. Kaoottinen minä muodostuu persoonallisuuden kehitystä estävistä häiriintyneistä rooleista, uhkakuvista sekä lapsen varhaisista, tyydyttämättä jääneistä tarpeista. Kaoottinen minä muodostuu myös silloin, jos lapsi joutuu asettamaan omiin tarpeisiinsa perustuvan kehityksen sivuun ja keskittyy aikuisen tarpeisiin. Tällöin lapsi ei saa olla tarvitsemassaan lapsen roolissa, turvassa.

Hoitomalli kuvaa kaoottisuuden ilmenevän lapsen kokemien erilaisten pelko- ja stressitilojen yhteydessä. Kaoottisuus tarkoittaa, että lapsi kokee olevansa avuton uhri tai pahan edustaja. Kaoottisuus ilmenee lapsen käyttäytymisessä yksilöllisellä tavalla. Se voi ilmetä fyysisenä, uhkaavana ja aggressiivisena käyttäytymisenä, mitätöintinä, manipulatiivisuutena tai miellyttämisenä. Käytöstä määrittelee lapsen varhainen vuorovaikutus. Kaoottisuus liittyy aidon, kehittyvän minän kokemaan aitoon tunnekokemukseen. Traumakokemuksen aiheuttaman kehityksen keskeytymisen ja muodostuneen kaoottisen minän vuoksi lapsi ei kykene tunnistamaan tai käsittelemään tilanteeseen liittyvää kehittyvän minän aitoa tunnekokemusta. Sen sijaan se toimii triggerinä, herättäen traumamuiston ja kaoottisuuden.

Hoitomalli ohjaa tukemaan lapsen kehittyvää minää empaattisen kuvauksen avulla. Kaaosminän erilaiset ilmentymismuodot kuvataan lapselle hänen yksilöllisen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Se tarkoittaa lapsen käyttäytymisen taustalla vaikuttavan, aidon tunnekokemuksen tunnistamista ja sanoittamista. Empaattinen kuvaus merkitsee myös aidon ymmärryksen kokemuksen välittymistä lapselle hänen kokemassaan tilanteessa. Siten myös lapsen aidon, kehittyvän minän todellinen tunnekokemus vahvistuu, ja lapsen tarpeet tulevat tunnistetuiksi sekä huomioituksi.

Hoitomalli luo turvallisen tilan lapsen kehitykselle. Hoitomalli palauttaa lapsen turvallisuuden kokemuksen vuorovaikutuksessa välittävien, huolta pitävien ja turvallisten aikuisten kanssa. Hoitomalli tukee lasta omien tunteiden, ajatusten ja kokemusten tunnistamisessa sekä hallinnassa. Hoitomalli tukee lapsen vahvan identiteetin kehittymistä ja rakentumista. (Familiar 2024.)

Traumasta on mahdollista toipua. Lapsen kokema turvallisuutta voidaan lisätä vakaan arjen toteuttamisella, jossa turvallinen aikuinen on lapsen saatavilla. Lapsi tarvitsee aikuisen kokemusta myötätunnosta, läsnäolosta ja vuorovaikutuksesta. Lapsi tarvitsee aikuista opettamaan hänelle mitä kehotietoisuus on, miten tunnetaitoja opetellaan ja miten itsetuntemusta vahvistetaan. Lapsi tarvitsee aikuista kertomaan, ettei se ollut hänen syytään. Lapsi tarvitsee aikuista, kun ottaa kipeää, eikä jaksaisi enää. Lapsi tarvitsee kuitenkin aikuista ottamaan yhdessä seuraavan askeleen. Lapsi tarvitsee aikuista myös oppiakseen itsemyötätuntoa. Itsemyötätunnon avulla lapsi voi oppia löytämään oman sisäisen turvan kokemuksen. Turvan löytäminen auttaa hyväksymään vaikeitakin tapahtumia osaksi omaa elämää. (Linner Matikka & Hipp 2023, 288.)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) turvaa hyvinvoinnin edistämisen. Lastensuojelulaki (417/2007) korostaa lapsen turvallisen kasvuympäristön merkitystä, tasapainoisen kehityksen toteuttamista ja erityistä suojelua. Molemmat lait määrittävät lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvalla työllä vankan perustan. Tutkimustieto lapsuuden positiivisten kokemusten merkityksestä ja vaikutuksista osoittaa lastensuojelun sijaishuollossa toteutetun työn äärimmäisen arvokkaaksi. Tutkimustulokset antavat lapsen hyvinvoinnista huolehtimiselle ja edistämislle, kokonaisvaltaisesti turvallisen kasvuympäristön luomiselle ja lapsen kanssa vietetyille yhteisille hyvillä hetkille niille kuuluvan arvon ja merkityksen. Positiiviset kokemukset ovat haitallisia kokemuksia voimakkaampia.

11.4 Viikko 5 Kohti traumainformoidun työotteiden toteuttamista

Opinnäytetyöni kappaleessa 7 olen tarkastellut traumainformoidun työotteiden periaatteita. Päiväkirjaraportointi toteutuu viikolla, jolloin työskentelen yövuoroissa. Tästä johtuen tarkastelen raportoinnissa traumaan liittyvän oireilun näyttäytymistä lapsen unessa. Päiväkirjaraportointi koostuu lasten kanssa käydyistä keskusteluista ja yövuoroissa tekemistäni havainnoista lasten nukahtamiseen ja unen laatuun liittyen. Viikkoanalyysissä tarkastelen traumainformoidun työotteiden merkitystä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä, jota pohdin psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta. Tarkastelen havaintoja ammattikirjallisuuden tietoperustan näkökulmaan verraten.

Tällä viikolla olen työskennellyt yövuoroissa, joiden aikana havainnoin lasten unessa näyttäytymistä ajoittaista rauhattomuutta ja levottomuutta. Ajoittain lapset heräilevät yöllä useammin ja unissa puhuminen tai unissa kävely yleistyvät. Herätessään lapsi saattaa kokea sykkeen olevan korkea tai voi ajoittain muistaa nähneensä painajaisia. Lapsen voi olla vaikeaa nukahtaa uudelleen. Lapselle luo turvaa, ettei asuinyksikön välivioita laiteta yöllä kiinni.

Lapset saattavat nähdä ajoittain pelottavia hahmoja huoneessaan. Lapsi tiedostaa, ettei siinä oikeasti ole ketään, mutta myös kokemus hahmosta voi olla lapselle todellinen. Rentouttavan musiikin kuuntelu voi auttaa lasta rauhoittumaan yöunille. Lapset kokevat rauhoittavana, että yöllä herätessään saavat aistihavainnon aikuisen läsnäolosta.

Viikkoanalyysi

Pojjula (2007 58, 79) kuvaa traumaa kokeneiden lasten olevan erityisen herkkiä uneen liittyville häiriöille. Lasten traumaoireiluun liittyy useimmiten univaikeuksia, joiden taustalla voi olla pelko tai ylivireisyys. Lapsen unen häiriöt voivat näyttäytyä unissaan puhumisena, motorisena levottomuutena tai yöllisinä kauhukohtauksina. Kauhukohtauksen yhteydessä lapsi herää kokien voimakasta ahdistusta tai pelkoa. Syke on tiheä, lapsi voi itkeä tai huutaa, mutta ei osaa selittää tapahtunutta. Kauhukohtauksien yhteydessä lapsi voi nähdä epämiellyttäviä olentoja huoneessaan. Seuraavana päivänä lapsen voi olla vaikea herätä tai muistaa kokemustaan. Kauhukohtauksia voi ilmetä kaiken ikäisillä, ja se on ohimenevä sekä vaaraton.

Havainnointi ja ammattikirjallisuuden tarjoama tutkimustieto osoitti, kuinka selkeästi traumaoireiluun viittaavaa lasten uneen liittyvä oireilu on. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä emme aina tiedä, millaisia lapsen aiemmat elämäkokemukset ovat olleet, ja siitä johtuen lasten reagointi ja oireilu voi ajoittain tulla ohjaajillekin yllätyksenä. Traumainformoidun työtteen toteuttamisen yksi ulottuvuus, traumatietoisuus, tarkoittaa ymmärrystä traumasta ja sen vaikutuksista. Traumatietaisuus tukee moniammatillisen työyhteisön ammatillista osaamista antaen tärkeitä työvälineitä lapsen oireilun juurisyiden ymmärtämiseen. Traumatietaisuus avaa psyykkisen turvallisuuden luomisen merkitystä ja sen tärkeyttä. (Linner Matikka & Hipp 2023, 85.)

Traumainformoitu työote on lähestymistapa, jota haluan suuresti kehittää omassa ammatillisuudessa. Ajattelen, että traumainformoitu työote on syvällistä ymmärrystä vaikeiden elämäkokemusten jättämistä jäljistä niitä kohdanneeseen henkilöön. Se on toisen ihmisen hyväksyvää ja arvostavaa kohtaamista, joka tarkoittaa myös psyykkisen turvallisuuden huomiointia ja luomista. Käsitänkin, että traumainformoidun työtteen periaatteissa mainitulla valtaantumisella tarkoitetaan yksilön psyykkistä ja henkistä vahvistumista ja voimistumista, jonka avulla vaikeista elämäkokemuksiin ei tarvitse jäädä kiinni, vaan niistä on mahdollista toipua ja suuntautua tulevaan.

Ajattelen, että aivan kuten ammattieettisyys, myös traumainformoitu lähestymistapa edellyttää sitä toteuttavalta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöltä kyvykkyyttä tutkia omaa elämää, persoonaa ja käyttäytymistä rehellisen itsereflektion avulla. Oma ammatillinen näkemykseni on, että traumainformoidun työtteen sisäistämisen ja toteuttamisen tulisi olla edellytys sosiaali- ja terveydenhuollossa toteutetussa työssä, jo työn vastuullisuuden näkökulmasta ajatellen. Samasta syystä halusin liittää traumainformoidun työtteen opintojakson

sosionomiopintojeni tueksi. En koe olevani valmis, mutta koen voivani kehittyä, jotta osaisin havaita, huomioida, ymmärtää, tukea ja turvata tarvittaessa.

11.5 Viikko 6 Auttamistyön merkitys on tarjota lapselle turvaa

Opinnäytetyöni kappaleessa 8 olen tarkastellut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön roolia auttamistyön toteuttajana. Päiväkirjaraportoinnissa kuvaan asuinyksikössä sekä yksilötyönä, että yhteistyönä toteutuneita hetkiä ja havaintojani psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta. Viikkoanalyysissä kuvailen asuinyksikön hyveitä, joiden avulla luodaan myös psyykkisesti turvallista ilmapiiriä. Tarkastelen lisäksi itsemyötätuntoa ja sen merkitystä psyykkisen turvallisuuden kokemiseen.

Keskiviikko

Tänään palasin viime viikon yövuorojen jälkeen töihin. Aina silloin tällöin vapaapäivien jälkeen töihin palatessa lapset kohtaavat ohjaajat erityisen innokkaasti, joka osoittaa lapsilta kiintymystä ja merkityksellisyyttä ohjaajia kohtaan. Hetki avaa silloin myös ohjaajalle erityisen mahdollisuuden osoittaa lapselle välittämistä ja huomiota. Tänään oli sellainen hetki töihin saavuttuani. Lapset tulivat ovelle vastaan halaamaan ja päivitimme olohuoneessa useamman päivän kuulumiset kaikkien paikalla olevien kesken. Viereisen asuinyksikön lapsi oli samaan aikaan meillä tapaamassa kavereitaan. Lapsi seurasi ja kuunteli keskustelujamme ja lopulta kommentoi hieman ihmetellen ”täällä te vaan vietätte yhdessä aikaa ja juttelette. Mä en kyllä varmaan kestäis olla täällä”. Kommentin jälkeen osoitimme kollegojen kanssa aivan erityisellä tavalla kiinnostusta kyseisen lapsen kesäloman viettoon, ja lapsi innostuikin kertomaan meille vielä monta kivaa tapahtumaa kesälomansa ajalta. Olohuoneen keskusteluhetki oli todella hyvä, onnistunut yhteinen hetki.

Päivällä kollegani toteutti asuinyksikön lapsille luovaan toimintaan liittyvän ryhmän. Ryhmässä lapsi sai pohtia mikä hänen oma voimaeläimensä ja voimauseensa on. Ryhmän jälkeen lapset kertoivat voimaeläimestään ja voimauseestaan myös toisille ohjaajille. Eräs lapsi oli piirtänyt hienosti oman voimaeläimensä ja kirjoittanut sen viereen ”minä olen sinun kanssasi enkä hylkää sinua. Sinä olet turvassa”. Kiinnitimme voimaeläimen lapsen oman huoneen seinälle muistuttamaan aina turvassa olemisesta.

Illalla lapset toivoivat päästä elokuvateatteriin. Heti elokuvan päätyttyä lapsi alkoi kokea voimakasta ahdistusta. Lapsi sanoitti voimakasta hylkäämisen pelkoa ja aggressiivisuutta itseä sekä toisia kohtaan. Sanoitimme lapselle rauhallisesti toisen ohjaajan kanssa aikuisten tukea, läsnäoloa, huolenpitoa sekä rajaamista siten, että kaikilla on turvallista olla, eikä keneenkään

satu. Olimme lapsen tukena tilanteessa niin kauan, kunnes lapsi koki ahdistavan olon alkavan väistyä ja halusi alkaa viettää aikaa kavereidensa kanssa.

Myöhemmin illalla kävimme vielä tilanteeseen liittyen purkukeskustelua kollegan kanssa. Yllätyimme molemmat, kuinka äkillisesti lapsen ahdistus nousi välittömästi elokuvan jälkeen. Emme etukäteen olleet tienneet elokuvan juonta, mutta keskustelussamme ymmärsimme, että elokuva saattoi nostaa voimakkaasti lapsen mieleen kipeitä kokemuksia.

Loppuviikolla työskentelin yövuoroissa, jotka sujuivat hyvin rauhallisesti. Kyseessä on lasten kesäloman viimeinen viikko ja viikonloppu, ja siten monet lapsista ovat viimeisillä kesän koti-harjoittelujaksoilla ennen uuden lukuvuoden aloitusta koulussa. Syvennyin yövuorojen aikana kirjallisten omaohjaajatyöni pariin, jotka oli hyvä saada valmiiksi tällä viikolla.

Viikkoanalyysi

Työyhteisössä koettua turvallisuuden kokemusta kutsutaan psykologiseksi turvallisuudeksi. Jokainen työyhteisön jäsen vaikuttaa omalta osaltaan koettuun psykologiseen turvallisuuteen. Työyhteisömme psykologista turvallisuutta edistetään yhteistyössä määriteltyjen työyhteisön hyveiden avulla, joihin kuuluvat:

- Toisen arvostus ja kunnioitus. Työyhteisö koostuu erilaisista persoonista ja vahvuuksista, jotka rikastuttavat työyhteisöä. Työyhteisö on avoin sekä keskusteleva ja erilaiset näkemykset nähdään ammatillisena vahvuutena. Toisen arvostus ja kunnioitus lisää luottamusta, joka mahdollistaa työyhteisössä kehittymisen ja haasteisiin vastaamisen. Hyvässä työyhteisössä ei puhuta toisesta pahaa, ei vähätellä tai mitätöidä toista tai toisen tekemää työtä. Hyvä työyhteisö edellyttää selkeää ja osaavaa johtamista.
- Toimiva tiimityö. Työyhteisö puhaltaa yhteen hiileen ja yhteistyö on saumatonta. Yhdessä tekemällä sekä toista tukemalla suunnataan kohti tavoitteita. Tiimi toimii ammatillisesti tehden päätöksiä lapsen etu ja systeeminen työote edellä. Yksin ei tarvitse yrittää, eikä jaksaa. Toimivassa tiimissä jokainen toimii vastuullisesti sekä joustavasti ja erilaisille työtavoille on tilaa.
- Positiivinen ilmapiiri ja huumori. Töihin on aina kiva tulla ja hyvään työyhteisöön on kiva kuulua. Tunne siitä, että on osa tiimiä, on tärkeää. Rento ja positiivinen ilmapiiri on voimavara. Huumori on tärkeä osa tätä ja lapsetkin pääsevät tästä nauttimaan. Töihin tullessa on aina iloinen vastaanotto ja työpäivän jälkeen kiitetään toisiamme työpäivästä. (Familiar 2024.)

Asuinyksikön hoitomalli korostaa työyhteisön hoidollista roolia ja tehtävää. Kokonaisvaltaisesti turvallisen kasvuympäristön luominen on ensisijaisesti tärkeää lapselle, mutta myös koko työyhteisölle. Työyhteisössä kokonaisvaltaisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisestä

huolehditaan yhdessä. Hoitomallin avulla rakennetaan ammatillista, terapeutista vuorovaikutussuhdetta, jonka muodostamassa turvallisessa ympäristössä myös aggressio käsitellään ilman vasta-aggressiota. Tähän pyritään ammatillisen kehityksen ja sen myötä toteutuvan ymmärryksen lisäämisen avulla. Hoitomalli ohjeistaa oman työn toteuttamisen arviointiin, jota on tärkeää tehdä jatkuvasti. (Familiar 2024.)

Oman työelämän kokemusteni perusteella turvattomuuden kokemukset jättävät syvät ja pitkäkestoiset muistijäljet. Tästä syystä omassa auttamistyössäni haluan yhä syvällisemmin keskittyä psyykkisen turvallisuuden kokemuksen huomioimiseen ja sen luomiseen. Lapsi tarvitsee aikuisen tukea ja apua ymmärtääkseen ja oppiakseen. Luottamuksen rakentaminen sen menettäneeseen lapseen tai aikuiseen ei ole helppoa työtä, eikä sitä kukaan toteuta yksin. Luottamuksen jälleenrakentaminen on kuin palapeli, joka muodostuu pala kerrallaan valmiimaksi. Asuinyksikön terapeutin hoitomalli tukee ja ohjeistaa työyhteisöä turvallisen tilan rakentamiseen, joka luo perustusta psyykkisen turvallisuuden ja luottamuksen muodostumiselle. Työyhteisön jokainen jäsen toteuttaa sitä yksilöllisellä tavallaan.

Itsemyötätunnon kuvaillaan koostuvan kolmesta osa-alueesta, joista ensimmäinen edellyttävää ystävällisyyttä itseä kohtaan. Ystävällinen kohtelu itseä kohtaan on hyväntahtoista ja ymmärtävää, ei negatiivista, tuomitsevaa tai arvostelevaa. Ystävällinen kohtelu tarkoittaa myös sitä, että kykenee näkemään itsessään hyvää. Toinen osa-alue kuvaa ymmärrystä siitä, että me kaikki olemme osa ihmiskuntaa. Yhteenkuuluvuuden tunne on voimakas ja merkityksellinen, sillä se poistaa kokemusta yksinäisyydestä. Kolmanneksi osa-alueeksi kuvataan tietoinen läsnäolo, jonka avulla voi rehellisesti tarkastella omaa kokemustaan. Itsemyötätunnon avulla voi osoittaa itselleen samankaltaista lohdutusta ja tukea, kuin hyvälle ystävälle samankaltaisessa tilanteessa osoittaisi. Itsemyötätunnon avulla myös vaikeista elämäkokemuksista selviytyminen ja parantuminen mahdollistuu. (Neff 2016, 59.)

Turvattomuutta kohdanneet kokevat vähemmän itsemyötätuntoa, kuin turvaa kokeneet. Sisäiset työmallit muokkaavat suhtautumista itseän ja siihen, kohteleeeko itseään myötätuntoisesti vai halveksuen. Toivoa on, sillä sisäisiä malleja voi oppia muuttamaan. Terapeuttisessa suhteessa muodostuva turvallinen tila ja tuki mahdollistavat syvällä vaikuttavien mallien käsittelyn, jolloin niitä voidaan myös muokata uudelleen. Itsemyötätunnon avulla minäkäsitystä voi korjata. Kohtaamalla itsensä ymmärryksen, hoivan ja turvan antamisen kokemusten avulla alkaa kokea huolenpitoa ja hyväksyntää. Empatian ja tuen kokemukset korjaavat luottamusta. Itsemyötätunto johdattaa oman arvon, ainutlaatuisuuden, tärkeyden ja merkityksellisyyden ymmärtämiseen. Itsemyötätunto auttaa ymmärtämään, että ansaitsee hyvää. Siten itsemyötätunto tarjoaa turvaa. Ajattelen, että sitä tarkoittaa löytää sisäisen turvan kokemus. (Neff 2016, 66.)

11.6 Viikko 7 Kohti traumainformoitua kohtaamista arjessa

Opinnäytetyöni kappaleessa 9 tarkastelen kohtaamista traumainformoidun työtteen ja psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta. Päiväkirjaraportoinnissa kuvailen lasten kanssa viikon aikana viettämiäni yhteisiä hetkiä. Viikkoanalyysissä kuvailen asuinyksikön asiakastyön hyveitä ja vinkkejä lapsen kohtaamiseen, jotka tukevat myös lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta.

Tiistai

Lapsi palasi tänään kotiharjoittelujaksolta, joka oli muodostunut poikkeuksellisen kiireiseksi kesälomareissun vuoksi. Lapsi oli viettänyt kivan lomareissun, mutta koki nyt voimakasta kuormittuneisuutta vaikuttaen hyvin väsyneeltä, tuskaiselta ja ärtyneeltä. Käytös oli rauhattontaa ja ylivilmistä. Lasta ohjattiin ja tuettiin hyvin rauhallisen tekemisen pariin. Lapsen haikautuessa kontaktiin käytös oli uhkaavaa ja aggressiivista. Vietimme tänään rauhallisen illan tuttujen rutiinien ja toimintojen parissa tukeaksemme lasta ahdistavasta olostsa selviytymiseen.

Keskiviikko

Tänään osa lapsista aloitti jo uuden kouluvuoden ja aamu oli täynnä jännitystä. Keskusteluissa lasten kanssa keskityttiin positiivisten asioiden löytämiseen. Keskusteluissa ohjaajat tukivat lapsia havaitsemaan ja löytämään mahdollisimman monia positiivisia asioita, joita uusi kouluvuosi voi tuoda mukanaan. Keskustelujen avulla lapsia tuettiin hyvään, iloiseen, toiveikkaaseen ja rohkeaan asenteeseen ymmärrettävästi koetusta jännityksestä huolimatta.

Perjantai

Päivällä koulun päätyttyä osa lapsista lähti viikonlopun kotiharjoittelujaksoille. Asuinyksikön lasten kanssa suunnittelimme, että käymme tänään ulkona syömässä yhdessä ja juhlistamme näin uuden kouluvuoden alkamista onnistuneesti. Iltapäivällä toteutimme suunnitelmamme. Yhteisellä ruokailuhetkellä ohjaajat sanoittivat runsaasti positiivisuutta, kehuja ja ylpeyttä lapsista, jotka ovat ottaneet rohkeasti uuden askeleen elämässä eteenpäin. Lapset kertoivat innoissaan uusista asioista ja kertoivat tutustuneensa jo ensimmäisten koulupäivien aikana moneen uuteen kavereiin. Keskustelimme lasten kanssa ystävien merkityksestä ja tärkeydestä elämässä. Illalla lapset viettivät aikaa kavereiden ja omien harrastusten parissa. Tuttujen iltarutiinien hoitaminen tuki lasten rauhoittumista yöunille.

Lauantai

Aamulla, raportin jälkeen ja lasten vielä nukkuessa suunnittelimme alustavasti kollegani kanssa päivän aikataulutusta. Lasten herättyä ja hoidettua aamutoimet rauhassa kävimme

lasten kanssa yhdessä tulevaa päivää läpi. Yhdessä suunnittelu auttaa myös lasta hahmottamaan päivän kulkua. Lapsi saa esittää toiveitaan ja ehdotuksiaan tulevalle päivälle ja kokee, että voi vaikuttaa niihin. Suunnittelimme yhdessä myös päivän ruokailut. Lapsi esitti ruokatoiveen, jota kumpikaan ohjaaja ei ollut aiemmin valmistanut. Toimme tämän keskustelussa lapsille esille ja totesimme, että otamme kyllä haasteen vastaan, jos lapset niin toivovat. Tilanteesta muodostui hauska hetki, kun lapset pohtivat, millaista ruoasta mahtaa oikein tulla. Lapset halusivat, että ohjaajat koettavat toteuttaa ehdotetun toiveen ja niin sovittiin. Päätimme, että lähdemme aivan ensimmäisenä yhdessä hoitamaan tarvittavat kauppa-asiat ja päivä saikin siten aktiivisen aloituksen. Lounasaikaan vierailijamme saapuivat ja söimme yhteisen lounaan. Lapsi vietti läheistensä kanssa yhteistä aikaa ja vaihdoimme myös aikuisten kesken kuulumisia puolin ja toisin.

Tapaamisen jälkeen lapsi sanoitti oma-aloitteisesti, että haluaisi vähän aikaa vaan olla rauhassa. Annoin positiivista palautetta lapselle, että tunnistaa itse omaa jaksamistaan. Keskusteltiin lyhyesti, että positiivisilla ja kivoillakin asioilla ja tapahtumilla voi silti olla väsyttävä ja kuormittava vaikutus. Lapset viettivät iltapäivällä aikaa omien harrastustensa parissa. Ilta sujui rauhallisesti ulkoilun, elokuvan ja lasten harrastusten merkeissä.

Sunnuntai

Rauhallinen aamu. Lapset nukkuivat myöhään ja hoitivat aamutoimiaan rauhassa. Yhteisen lounaan jälkeen lähdimme ulkoilemaan ja teimme pienen retken lintutornille katselemaan maisemia. Retkellä lapsen vointi muuttui äkillisesti ahdistuneeksi, ja käytös muuttui uhkaavaksi ja aggressiiviseksi. Vähitellen lapsen vointi asettui yhteisen keskustelun avulla. Retken päätteeksi söimme vielä välipalaakin ulkona, kun lapset innostuivat viettämään ulkona aikaa ohjaajien ja kavereiden kanssa.

Illtavuoron saavuttua pidimme työryhmän raportin ja suunnittelimme illan kulkua. Sunnuntaisin lasten kotiharjoitteleista paluut asuinyksikköön toteutuvat siten, että ohjaajat käyvät samalla läheisten luona tapaamisella vaihtamassa kotiharjoittelujakson kuulumisia. Omaohjattavani oli ollut kotiharjoittelujaksolla, joten sovimme, että toteutan samalla omaohjaajatyötä lähtiessäni tapaamiselle. Tapaamisella vaihdoimme kuulumisia hyvän tovin ja sovimme yhteistyössä seuraavan viikon tärkeistä asioista.

Illalla asuinyksikköön palattua lapsilla ilmeni epäasiallista käyttäytymistä toisiaan kohtaan, jonka jälkeen ohjaajat kävivät lasten kanssa keskustelua toisten asiallisesta kohtelemisesta ja kunnioittamisesta. Lapsilla vaikutti olevan hurjasti ylimääräistä energiaa tänä iltana, jota lähdettiin purkamaan ulkoilemalla yhdessä vielä ennen nukkumaanmenoa. Vähitellen lapset rauhoittuivat yöunia varten.

Viikkoanalyysi

Asuinyksikön arjessa lapselle tarjotaan kokonaisvaltaisesti turvallinen kasvuympäristö lastensuojelulain (417/2007) mukaisesti. Lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta asuinyksikössä toteutuvassa työssä luodaan kohtaamalla lapsi arvokkaana ja yksilöllisenä persoonana.

Asuinyksikössä toteutuvan työn tavoite on tukea lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä, sekä tukea lasta vahvan ja vakaan identiteetin kehittymiseen. Asuinyksikössä toteutuvalla asiakastyöllä on yhteistyössä luotu työyhteisön työtä ohjaavat hyveet:

- **Luottamussuhde.** Työskentelyssä painotetaan lasta arvostavaa ja kunnioittavaa kohtaamista sekä lapsen hyvää kohtelua. Lapsi kohdataan ystävällisesti, empaattisesti ja ymmärtäen, siten, että lapselle välittyy kuulluksi tuleminen. Työskentely perustuu vuorovaikutukseen ja keskusteluun lapsen kanssa. Työskentely on johdonmukaista, lapsen oikeudet ja voimavarat huomioivaa. Luottamussuhdetta rakennetaan turvallisuus edellä, olemalla lähellä ja läsnä.
- **Lapsilähtöisyys.** Lapsen tilaa kunnioitetaan ja hänen tarpeensa huomioidaan. Lapsen tavoitteita kohti mennään pienin askelin kokonaiskuva huomioiden. Lapsen asioiden äärelle pysähdytään ja pyritään saamaan tieto lapsen näkemyksistä ja ajatuksista. Työskentely on aikuisjohtoista. Lasta kuullaan ja tunteiden sanoittamista hyödynnetään vuorovaikutuksessa. Lapsia osallistetaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä.
- **Systeemisyy.** Lapsen ja perheen elämää tarkastellaan kokonaisuutena, jossa eri osaluilla tapahtuvat muutokset nähdään vaikuttavan kokonaisuuteen. Muutos kuntoutumisessa on aina tavoite, johon pyritään sujuvalla yhteistyöllä. Vanhemmuutta tuetaan sekä lapsen, että perheen voimavarat huomioiden ja tarjoten mahdollisuutta vaikuttaa lasta koskeissa asioissa. (Familiar 2024.)

Asuinyksikön hoitomallin mukaan terapeutin hoito- ja ohjaustyö toteutuu silloin, kun saadaan yhteys lapsen käyttäytymisen taustalla vaikuttaviin, aidosti kokemiin ja kuvaamiin tunteisiin. Ahdistuskokemusten yhteydessä lapsen traumakokemus aktivoituu ja kaaostila tulee esiin. Ohjaajalta edellytetään tilanteiden yhteydessä kykyä rauhallisuuteen sekä kykyä vastata lapsen viestittämään tunteeseen rauhallisesti. Tämä vaatii ohjaajalta ammatillista kyvykkyyttä ja kestävyttä sekä itsen rauhoittamisen taitoja. Ohjaajan rauhallisen läsnäolon ja tuen avulla lapsi saa kokemuksen psyykkisestä ja kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta. Lapselle luo turvaa myös kokemus siitä, ettei häntä jätetä yksin ahdistavassa tilanteessa. (Familiar 2024.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelun käsikirja (2023) on koonnut vinkkejä lapsen kohtaamiseen arjessa. Vinkit tukevat myös lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemusta:

- Anna lapselle läsnäolosi. Kuuntele häntä. Anna hänelle ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia.
- Kohtaa lapsi siten, että hän kokee olevansa turvassa. Anna hänelle hellyyttä.
- Lapsi on pieni ihminen, joten kohtele häntä arvostavasti. Tue häntä hyvin ja läheisiin ihmissuhteisiin.
- Tue, auta ja vahvista lasta siten, että hän onnistuu. Jos teet näin, rakennat lapsenmyönteistä minäkuvaa. Silloin tuet lapsen kokemusta, että hän osaa ja selviää.
- Opettele lasta nimeämään ja tunnistamaan tunteita. Auta lasta ilmaisemaan omia tunteita ja ajatuksia.
- Huolehdi lapsen kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta.
- Huolehdi lapsen päivittäisestä perushoidosta.
- Kannusta lasta löytämään oma harrastus.
- Tue lasta valinnoissa siten, että lapsen tasapainoinen tulevaisuus mahdollistuu.
- Opetta lasta rajojen, sääntöjen ja sopimusten tekemisessä ja noudattamisessa, siten lapsi oppii kantamaan vastuuta sekä luomaan rajat toiminnalleen.
- Anna ristiriitatilanteissa lapselle esimerkki siitä, miten hankalat tilanteet ratkaistaan rakentavasti. Opetelkaa yhdessä pyytämään ja saamaan anteeksi.

11.7 Viikko 8 Vakaus on psyykkisen turvallisuuden kokemista

Opinnäytetyöni kappaleessa 10 tarkastelen vakauttavaa työtettä ammattikirjallisuuden näkökulmasta. Päiväkirjaraportoinnissa kuvailen tilanteita, joissa vakauttava työote tukee lapsen psyykkisen turvallisuuden muodostumista. Viikkoanalyysissä kuvailen asuinyksikön hoitomallin tavoitetta.

Tällä viikolla olen työskennellyt yövuoroissa. Yövuoroihin liittyvä vakauttava työ painottuu iltaan, kun lasten nukkumaanmenon aika lähestyy, ja toteutuu aina siihen asti, että lapsi nukahtaa. Toisaalta vakauttavaa työtä on myös se, että lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävälle yönelle mahdollistetaan lapsen tarvitsema rauhallinen ja turvallinen ympäristö.

Iltaisin ilmenevä ahdistus voi näyttäytyä yksilöllisesti monella eri tavalla. Se voi iskeä ikävän muodossa läheisiin, surullisuutena, pelkona, aggressiivisuutena tai vetäytyvyytenä. Se voi näyttäytyä myös ylivireisyytenä, jolloin pysähtyminen ja rauhoittuminen on lapselle haasteellista. Usein lapsi kokee, että ahdistava tunne tai ajatus alkaa nousta mieleen, jos rauhoittuu, joten lapsi koettaa välttää rauhoittumista yliaktiivisuudella, joka kuitenkin johtaa ylivireystilaan ja on vaikeaa nukahtaa. Asuinyksikössä vakauttava työ toteutuu myös tuttujen iltarutiinien ja toimintojen avulla, jotka tukevat lasta hahmottamaan illan kulkua ja nukkumaanmenon ajankohtaa. Lapsen vointia vakautetaan iltaisin myös kahdenkeskisten jutteluhetkien

avulla lapsen omassa huoneessa, jolloin lapsi saa halutessaan ohjaajan rauhoittavan läsnäolon tuekseen nukkumaanmenoa varten. Ajoittain jutteluhetkiä toteutetaan myös öisin lapsen herätessä. Vakauttava hetki voi olla myös iltapuhelu läheisen kanssa, jonka jälkeen lapsi kykenee mennä nukkumaan tietäen, että läheisellä on kaikki hyvin.

Näissä yövuoroissa toteuttamani vakauttava työ toteutui turvallisuudesta ja rauhallisuudesta huolehtimisen lisäksi myös kirjeen muodossa omaohjattavalleni. Yövuoroon saapuessani omaohjattavani oli jo nukkumassa, enkä malttanut häiritä hänen yöuniaa. Kirjeessä lapselle kerroin tulevan poissaoloni syyn, paluuni ajankohdan sekä sen, että omaohjaajatyöparini on lapsen tavoitettavissa koko oman poissaoloni ajan. Kirjoitin, että töihin palattuani viettäisin mielelläni lapsen kanssa yhteisen omaohjaajapäivän, jota voimme myöhemmin suunnitella yhdessä. Kirje toimi tilanteessa vakauttavana työvälineenä, sillä näin lapsi sai realistisen tiedon tulevasta poissaolostani, eikä lapsen tarvitse pohtia sille muita syitä. Omaohjaajatyöhön liittyvän luottamussuhteen näkökulmasta henkilökohtaisesti osoitettu kirje osoittaa lapselle myös erityisyyttä ja välittämistä. Yövuorojen jälkeen raportoin havainnot yövuoroistani sekä kirjallisen dokumentaation, että suullisen raportin avulla aamuvuoroon saapuville ohjaajille. Pyysin heitä myös toimittamaan kirjeen aamulla omaohjattavalleni.

Viikkoanalyysi

Vakaus on turvallisuuden kokemista sisäisesti ja ulkoisesti sekä kaikilla sen eri tasoilla. Lapsen psyykkisen turvallisuuden kokemus katoaa ahdistuskohtauksen yhteydessä, jolloin pelko ja ahdistus koettaa vallata kaiken saamansa tilan vieden myös näkymän tulevaisuudesta tavoittamattomiin. Jäljelle jää vain paniikki. Aikuisen tehtävä on huolehtia lapsen hyvinvoinnista ja palauttaa turvallisuuden kokemus tähän hetkeen, vakauttaa.

Asuinyksikön hoitomalli ohjaa auttamaan lasta saavuttamaan kokemuksen siitä, että myös voimakkaat negatiiviset tunteet ovat kehittyvän minän kohdattavissa, ymmärrettävissä ja hallittavissa. Lapsen kehittyvälle minälle luodaan turvallinen tila. Lapsen kehittyvän minän tunteet ovat ohjaajan huomion keskiössä, joka mahdollistaa lapsen kehityksen jatkuvuuden. Lapsen kehittyvän minän tunteet ovat kaottista minää ilmentävien tilojen taustalla.

Lapselle luo turvaa, että ahdistuksen yhteydessä näyttäytyvä kaaosminä on aina turvallisten ohjaajien hallinnassa. Tämä luo lapselle turvallisen ja hoidollisen ilmapiirin ja kasvuympäristön, joka tukee lapsen kehitystä. Turvallisuus antaa tilaa lapsen kehitysminän aidoille tunteille sekä negatiivisten ja haavoittuvuutta ilmentävien tunteiden käsittelylle. Ohjaaja auttaa lasta hyväksymään, ymmärtämään ja käsittelemään kokemustensa herättämiä tunteita. Ohjaaja auttaa lasta ikä- ja kehitystasoisesti löytämään yhteyden tämän päivän kriisien ja aiempien kokemusten välillä ja vahvistaa kokemusta nykyhetken turvallisuudesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Hoidon painopiste on auttaa lasta saamaan haltuun omat tunteensa, ajatuksensa, tahtonsa, eli oma identiteettinsä. Hoidon tavoite on tukea lasta rakentamaan identiteetti, joka pysyy vakaana ajassa ja tilanteessa. Vakaan identiteetin rakentuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa, jossa lapsi on sidoksissa toisiin ihmisiin, asioihin ja mielikuviin tunteiden välityksellä. Lopulta lapsi kykenee hahmottamaan sen, kuinka kaikki hänen kokemansa on vaikuttanut siihen, millainen hän on nyt. Hän kykenee hallitsemaan kokemuksiensa herättämät tunteet sekä näkemään itsessään ja toisissa hyvää. (Familiar 2024.)

12 Pohdinta

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää sekä omaa, että työyhteisöni traumatietoisuutta. Traumatietoisuus on keskeinen osa traumainformoitua työtettä ja edellytys sen toteuttamiselle. Lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä traumatietoisuuden avulla lisätään ymmärrystä trauman vaikutuksesta, oireilusta ja hoidosta. Traumatietoisuus lisää ymmärrystä myös vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteissa muodostuneista, kehityksellisistä traumaista. Traumatietoisuuden avulla voidaan kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillisen osaamisen ja auttamistyön laatua, joiden kehittymistä opinnäytetyö tukee. Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä kohdataan traumatisoivia elämäntilanteita läpikäyneitä lapsia ja perheitä. Opinnäytetyö kehittää sekä työyhteisöni, että omaa ammattitaitoani lisäten traumatietoisuutta ja avaten traumainformoidun työtteen periaatteita. Opinnäytetyö korostaa lapsen psyykkisen turvallisuuden huomioimisen merkitystä työssä toteutuissa ammatillisissa kohtaamistilanteissa. (Linner Matikka & Hipp 2023, 175.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tukea omaa, ja toisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillista itsereflektiota, jonka avulla ammatillinen kehitys toteutuu. Opinnäytetyöprosessi ja autoetnografian tutkimusmenetelmän kokonaisuus ovat syventäneet tietouttani psyykkisen turvallisuuden merkityksestä, traumatietoisuudesta ja traumainformoidun työtteen toteuttamisesta. Opinnäytetyön toteutus on siten tukenut omaa ammatillista osaamistani ja kehitystäni alalla haluamaani suuntaan. Koen, että opinnäytetyöni kokonaisuudelle asettamani tavoitteet ovat toteutuneet. (Tiuraniemi 2002.)

Opinnäytetyön tavoite oli toimia ammatillisen kehityksen ja perehdytyksen tukena työyhteisössäni. Yhteistyö opinnäytetyön toimeksiantajan ja työelämän yhteistyökumppanin kanssa on ollut sujuvaa opinnäytetyöprojektin aikana, ja olen saanut neuvoja sekä ohjausta tarvittaessa. Työyhteisössä opinnäytetyötäni hyödynnetään jatkossa perehdytysmateriaalina ja työyhteisökoulutuksen materiaalina. Opinnäytetyöni aihealue ja sisällöt on todettu yhteistyössä työyhteisömme ammatillista osaamista edistäväksi ja sisältöjä suunniteltiin yhdessä. Toimeksiantajan ja työelämän yhteistyökumppanin antamassa palautteessa todettiin, että

”opinnäytetyö käsittelee hyvin ajankohtaisia ja merkityksellisiä aiheita, joiden äärellä työssämme olemme päivittäin. Opinnäytetyössä käsitellään sensitiivisesti herkkiä ja vaikeitakin aihealueita aina työntekijän omaan ammatilliseen oppimiseen saakka. Turvallisuuden tunne, jota työssämme omalla asenteella, toiminnalla sekä ammatillisuudella välitämme ympärillemme, kuten asiakkaille, on erityisen tärkeä työväline. Tätä ei voi korostaa liikaa. Päiväkirjaraportoinnissa on viitattu erilaisiin tiedonlähteisiin, jotka antavat pohjaa eletylle ja koe-tulle vahvistaen niiden merkitystä. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö sisältöineen antaa ymmärrystä sekä merkityksiä, joita työyhteisössämme voimme hyödyntää ammatillisen kehittymisen näkökulmasta”.

Oman ammatillisen kiinnostukseni vuoksi valitsin tarkastella opinnäytetyöni aihealueita traumainformoidun työtteen näkökulmasta. Ajattelen, että traumainformoidun työtteen toteuttaminen tukee lapsen psyykkisen turvallisuuden sekä kokonaisvaltaisen turvallisuuden kokemusta lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä edistäen myös työyhteisön hyvinvointia. Opinnäytetyön tietoperustan koostaminen, ammattikirjallisuuden ja lähdemateriaalien tarjoamat näkökulmat vahvistivat luottamusta omaan ammattitaitoon. Tätä tuki erityisesti opinnäytetyössä hyödyntämäni Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2023) Kansallisen lapsi-strategian raportti lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuuden lisäämisestä. Raportti toi vahvasti esille traumatietoisuuden ja mielenterveystyön merkitystä ja ajankohtaisuutta lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä. Ajattelen, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitaitoa edistämällä on mahdollista lisätä hoidon vaikuttavuutta. Traumatietoisuuden ja mielenterveystyön osaaminen ovat keskeisiä kehittämistarpeita myös lastensuojelun sijaishuollossa toteutuvassa työssä.

Opinnäytetyöni käsittelee aihealueita, joita lastensuojelun sijaishuollossa työskentelevän sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön on oman näkemykseni mukaisesti keskeistä huomioida. Opinnäytetyöni korostaa sosiaali- ja terveydenhuollon lakiperustan keskeisyyttä, joka on edellytys työn toteuttamiselle. Läsä olevan, korjaavan työtteen toteuttamiseksi vastuullisen ammattihenkilön tulee huomioida työssään lapsen psyykkisen turvallisuuden merkitys, että lapsi saa kasvaa kokonaisvaltaisesti turvallisessa kasvuympäristössä. Opinnäytetyöni kokonaisuus voi tukea myös toisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillista kehitystä, erityisesti heitä, jotka toteuttavat arvokasta työtä lastensuojelun sijaishuollossa. Opinnäytetyöni prosessissa kiinnitin erityistä tarkkuutta eettisyyden toteutumiseen, sillä tutkimusmenetelmän havainnoinnin osuus ei kohdentunut ainoastaan itseeni. Havainnoinnin yhteydessä huolehdin tarkoin opinnäytetyöhön liittyvien henkilöiden yksityisyydestä ja anonymiteetistä.

Kokemuksena päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön toteuttaminen oli mielenkiintoinen. Työkokemus ja alan erilaiset täydennyskoulutukset kasvattavat luottamusta omaan ammattieettisyyteen, joka osaltaan tuki päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön toteuttamisessa.

Tutkimusmenetelmän toteutus on hyvin yksityinen, ja koen opinnäytetyöni avaavan paljon itsestäni ja omasta asenteestani toteuttaa työtäni. Tämä toteutuu myös aihealueiden lähdemateriaalien valinnoissa, jotka kuvaavat myös omaa näkökulmaani tarkastella asiaa. Siten opinnäytetyöstä muodostuu minun päiväkirjani. Aihealueen tarkastelu piti otteessaan koko prosessin ajan. Autoetnografia tutkimusmenetelmänä oli itselleni uusi tuttavuus. Toisaalta löydän itseni ajoittain autoetnografian parista, sillä tapani on, että havaitessani ongelman koetan ammattikirjallisuuden avulla selvittää, mistä on kyse. Havaitsin tutkimusmenetelmän työskentelyn edetessä mielekkääksi, erityisesti omaa ammattitaitoani ja osaamistani tukevaksi. Tutkimusmenetelmä johdatti rakentamaan omien ajatusten, kokemusten ja havaintojen ympärille vahvaa tietoperustaa. Tietoperusta selkeytti ja vahvisti käytännön havaintojani ja kokemuksiani mahdollistaen aihealueen syvällisemmän ymmärtämisen.

Sosionomiksi valmistuessani koen olevani kynnyksellä, astumassa uuteen. En koe vielä kukaan olevani valmis, mutta koen voivani kehittyä. Omassa työssäni lastensuojelun sijaishuollossa haluan olla lapselle turvallinen, läsnä oleva aikuinen, joka tukee häntä ja opettaa hänelle, että tie syvempään itsensä ymmärtämiseen on myös tie parantumiseen. Menneisyydessä koe-
tuista asioista päästään yhdessä eteenpäin. Tässä hetkessä ollaan valossa.

Lähteet

Araneva, M. 2018. Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma Talent.

Eurochild 2024. About us. Viitattu 13.9.2024. <https://eurochild.org/about-us/>

Eurochild 2024. Children's mental health across Europe 1-5. Viitattu 13.9.2024. <https://eurochild.org/uploads/2024/05/Sub-report-Mental-Health-2024.pdf>

Heikkinen-Peltonen, R. , Innamaa, R. & Virta, M. 2019. Mieli ja terveys. 6. uudistettu painos. Keuruu: Otava.

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 28.5.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Klaavu, J. 2023. Lapsuuden kehityksellinen trauma. Syy arvottomuuteen, häpeään ja syyllisyyteen. 3.painos. Helsinki: Viisas Elämä.

Koivisto, M. , Korkeila, J. , Stenberg, J. & Taiminen, T. 2020. Epävakaa persoonallisuus. Helsinki: Duodecim.

Laki lapsen huollosta 190/2019.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023.

Lapsen oikeudet 2024. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 19.7.2024. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Lapsen oikeudet 2024. Sopimuksen yleisperiaatteet. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 19.7.2024. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoi-keudet/sopimuksen-yleisperiaatteet/>

Lastensuojelulaki 417/2007.

Laurea 2024. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö eli PONT. Viitattu 28.5.2024. <https://www.laurea.fi/koulutus/pedagogisia-innovaatioita/paivakirjamuotoinen-opinnaytetyo/>

Lindqvist, M. 1990. Auttajan varjo. Helsinki: Otava.

Linner Matikka, J. & Hipp, T. 2023. Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lönqvist, J. , Henriksson, M. , Marttunen, M. & Partonen, T. 2021. Psykiatria. 15. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim.

Maanmieli, K. & Sarvela, K. 2022. Yhteinen mieli. Traumatietoisuutta mielenterveystyöhön. Helsinki: Basam Books.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2024. Rajojen asettaminen lapselle.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/rajojen-asettaminen-lapselle/> Viitattu 6.8.2024.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2022. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Viitattu 22.8.2024. <https://www.mll.fi/blogi/jokaisella-lapsella-on-oikeus-turvalliseen-kasvuymparistoon/>

Neff, K. 2016. Itsemyötätunto. Suom. T. Kielinen. Helsinki: Viisas elämä.

Pojjula, S. 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Jyväskylä: Gummerrus.

Sarvela, K. & Auvinen, E. 2020. Yhteinen kieli. Traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen. Helsinki: Basam Books.

Savolainen, J. , Kivimäki, A. & Vikman, M. 2023. Mielenterveys- ja päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro.

Seppänen, M. 2021. Tunnetaidot voimavarana. Opas sosiaali- ja terveysalalle. Keuruu: Otava.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Suomen perustuslaki 731/1999.

Syrjälä, L. , Ahonen, S. , Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-3. painos. Rauma: Kirjayhtymä.

Talentia ry 2024. Ammattietiikka. Viitattu 17.8.2024. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietiikka/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-arki-ja-perushoito-sijaishuollossa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-laatusuositus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hyvaa-kohtelua-koskeva-suunnitelma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuolon-muodot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuolon-muodot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 13.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu-ja-paatoksenteko>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 5.7.2024.

[https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu-ja-paatoksenteko/paatoksentekoprosessi#hallinto-oikeuden_suullinen_kasittely](https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu-ja-paatoksenteko/paatoksentekoprosessi#hallinto-oikeuden-suullinen_kasittely)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.8.2024.

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.8.2024.

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuuden lisääminen 17. Viitattu 13.9.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146096/URN_ISBN_978-952-408-015-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tiuraniemi 2002. Reflektiivisyys asiantuntijan työssä. Reflektion kohteet vuorovaikutuksessa 9-11. Viitattu 17.8.2024. <http://tiuraniemi.fi/Ammaref.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelutoimikunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen toteutuminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2023:2. Helsinki. Viitattu 28.5.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Työterveyslaitos 2024. Työhyvinvointi ja työkyky. Viitattu 19.8.2024. <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyokyky>

Unicef 2024. Lasten oikeuksien sopimus tiivistettynä. Viitattu 16.8.2024. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimus-tiivistettya/>

Valtioneuvosto 2024. Recommendations to Finland from the UN Committee on the Rights of the Child. Viitattu 13.9.2024. <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1271139/recommendations-to-finland-from-the-un-committee-on-the-rights-of-the-child>

Valvira 2024. Ammattieettiset velvollisuudet. Viitattu 16.8.2024. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ammattieettiset-velvollisuudet>

Valvira 2024. Ammattihenkilönä työskentely. Viitattu 18.8.2024. <https://valvira.fi/ammattioikeudet/ammattihenkilona-tyoskentely>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Julkaisemattomat lähteet

Familiar 2024. Työyhteisömateriaali. Perehdytys.

Kuvat

Kuva 1 Hyvinvoinnin metateoria (Linner Matikka 2023, 59).	30
Kuva 2 Traumainformoitu työote (2020).	38